

عہلی باپیر

چہند بنہ ماہہ کی کرنی

مال و سامان بہ خشین

لہ ریہا خوادا

ameer.maktab@yahoo.com



/AliBapir



/AliBapir



/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

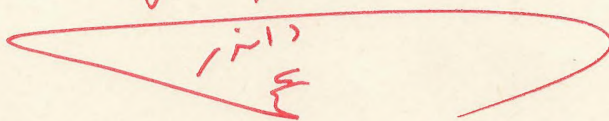
۲۰۱۳

۲۷۱۱

۱۴۳۴

www.alibapir.net

بہارِ بہترین کی عیدِ عطر
تبرکات



۰۱۶/۰۱/۱۱
بغداد

چند بنہمایہ کی گرنگی

مال و سامان بہخشین لہ ری خوادا

ameer.maktab@yahoo.com



www.alibapir.net

علی باپیر

۱۴۳۴ھ - ۲۰۱۳ ز

www.alibapir.net

ناوی کتیب : چہند بنہ مایہ کی گرنگی مال و سامان بہ خشین لہ پی خوادا

نوسہر: علی باپیر

بلاوکردنہ وہی:

نہ خشہ شازی نیوہ وہ: عزالدین محمد عمر

بہرگ : عزالدین محمد عمر

نورہ و سالی چاپ: یہ کہ م ۱۴۳۴ - ۲۰۱۳

تیراژ : ۱۰۰۰ دانہ

شوینی چاپ: چاپخانہ ی روژہ لات / ہولیر

لہ بہ ریوہ بہ رایہ تی گشتی کتیبخانہ گشتیہ کان ژمارہ ی سپاردنی (۲۶۸۱) ی

سالی ۲۰۱۳ ی پی دراوہ

ameer.maktab@yahoo.com

f /AliBapir

YouTube /AliBapir

f /MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

www.alibapir.net

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿ وَأَنْفِقُوا مِنْ مَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ ﴾
فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَا أَخَّرْتَنِي إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ فَأَصَّدَّقَ وَأَكُنْ
مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿۱۰﴾ وَلَنْ يُؤَخِّرَ اللَّهُ نَفْسًا إِذَا جَاءَ أَجْلُهَا وَاللَّهُ
خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿۱۱﴾ ﴿ المنافقون. ﴾

ameer.maktab@yahoo.com



/AliBapir



/AliBapir



/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

پیش کشی

بہو خیرخوازانہی مال و سامانی حہ لالی خوین لہ رپی خوادا
لیزانانہ دہ بہ خشین و بہ چاکترین شیوہ جیگای پی دہ گرن.

ameer.maktab@yahoo.com



/AliBapir



/AliBapir



/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

پیشگی

الْحَمْدُ لِلَّهِ نَحْمَدُهُ وَنُسْتَعِينُهُ، وَنَسْتَغْفِرُهُ، وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا، وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا، مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ، وَمَنْ يَضِلَّ فَلَا هَادِيَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ﴾ (١٠٢) آل عمران، ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا﴾ (١) النساء، ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا﴾ (٧٠) ﴿يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا﴾ (٧١) الأحزاب.

أَمَّا بَعْدُ: فَإِنَّ أَصْدَقَ الْحَدِيثِ كَلَامُ اللَّهِ وَخَيْرَ الْهَادِي هَدْيُ مُحَمَّدٍ ﷺ وَشَرُّ الْأُمُورِ مُحَدَّثَاتُهَا، وَكُلُّ مُحَدَّثَةٍ بَدْعَةٌ، وَكُلُّ بَدْعَةٍ ضَلَالَةٌ، وَكُلُّ ضَلَالَةٍ فِي النَّارِ^(١).

(١) نه وه پپی دهگوتری: (خطبة الحاجة) که پیغمبر ﷺ هاوهلانی به پیزی فیردهکرد بیس ههر قسه یه کی گرنگ بیلین، وهک وتاری جومعهو داخوازیپکردن (خطبة) و ..

خوینهری به ریز!

ئهم کتیبه ی به رده ست باسی بابته یکی زور گرنگ دهکات که بریتیه له : به خشین و خیر و چاکه کردن و هاوکاری کردنی ماددی خه لکی ناتاج و هه ژار و نه دار، جا نه و به خشین و مال و سامان خه رجکرده، چ فهرز بی چ سوننه ت.

شایانی باسی شه که ئهم کتیبه کوی دوو درسی (ته فسیری قورئانی به رزو به پیز) ه که بریتین له هه ردووک درسی (٥٤ و ٥٥) له دهرسه کانی ته فسیر کردنی سوورته ی (البقرة) که درسی یه که میان (٥٤) پینج نایه ت (٢٦٢- ٢٦٦) و درسی دووهمیشیان (٥٥) هه شت نایه ت (٢٦٧- ٢٧٤) دهگریته خوی، واته به هه ردووکیان سیژده (١٢) نایه ت دهگرنه خویان.

ننجا له درسی یه که میان دا: وه که له پیناسه ی دهرسه کانیش دا هاتوه — خوی به خشه رو میهره بان به گشتی باسی گهوره یی و گرنگی و پاداشتی به رزی چاکه کردن و مال و سامان به خشین و هاوکاری کردنی خه لکی ناتاج و بی دهره تان دهکات و جهخت له سه ر نه وه دهکاته وه، که ده بی له به خشین و هاوکاری کردنه که یان دا، ره وشت و نه دهبه به رزه کان ره چاو بکه نو، خویان له گیروده بووون به خو و خده ی ناپه سه ندی وه که: منه تکردن و، نازاردانی دلی بابای خیری پیکراو، رپابازی، بیاریزن.

وه له درسی دووهمیش دا هه ر له بواری مال و سامان به خشین دا — به فهرزو سوننه ته وه — خوی کاربه جی و په نه انزان باسی سی مه سه له ی گرنگ و بنه ره تی دهکاتو، نه وه هه شت نایه ته به پیزه وه لامی سی پرسیاره مان له مست ده نی:

هتد، وه ئهم وتاره هه ر کام له: الترمذی: (١١٠٥)، والنسائی: (١١٠٤)، وابن ماجه: (١٨٩٢) وأحمد: (٢٧٢٠)، وطبرانی: (٢٤١٤) هیناویانه و (مسلم) یش به شیکی هیانه و.

۱- چ جوړه مال و سامانيك بېه خشري؟

۲- به كى و كى بېه خشري و، كى له پيشتره بو هاوكاريى كردن؟

۳- چوڻ چوڻى مال و سامان به خشين و هاوكاريى كردن ئه نجام بدرى، له رووى ئاشكرايى و پنهانييه وه، وه له رووى كاتى به خشينه وه؟

پيوسته ئه وهش بلييم:

كه به جياو له شيوهى كتيبيك دا چاپكردنه وهى ئه م دوو دهرسهى ته فسيري قورئانى به رزو به پيز به رينمايى و له سهر پيشنيارو داواكارىي دوست و خوشه ويستانىكى دلسوز بوو، كه سه روگاريان له گه ل به خشين و هاوكارييكردى هه زارو نه دارو بى دهره تان و ليقه و ماوان دا هه يه و، له نه زموونى خويان دا چهند تيبينى و سهرنجيكيان بو دروست بوو ون، له سهر چوڻيه تيبى و شيوازي مال و سامان به خشين و هاوكاريى كردنى هه نديك كه س داو، قه ناعه تيان وابوو كه به سهرنج دان و ليبور دبوونه وهى ته فسيرو ليكدانه وهى ئه و ئايه ته قورئانييه موباره كانه، دهگونجى ئه و عه يبو كه م و كورپى و هه له و په لانه چاره سهر بكرين.

هيوادريشم ئه م كتيبه ئامانجه كهى به باشرين شيوه بپيكي.

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ.

عهلى باپير

۱۱ ی شوال ۱۴۳۴ ک - ۱۸ ی ئابی ۲۰۱۳ ز

ameer.maktab@yahoo.com



/AliBapir



/AliBapir



/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

www.alibapir.net

دەرسى پەنجارە حواری

پێناسەى ئەم دەرسە

لەم دەرسەماندا خوای پەروردگار پشتیوان بێت، پێنج ئایەت لە سوورەتى (البقرة) دەتوێژینەوه، کە بریتین لە ئایەتەکانى ژمارە: (٢٦٢ تاكو ٢٦٦)، لەم پێنج ئایەتەدا خوا ﷻ دەربارەى يەك بابەت بۆمان دەدوێ، کە بریتىە لە چاکەکردن و مال بەخشىن، وە هاندانى مسوڵمانان بۆ بەخشىن هاندانىان لەسەر ئەوه، کە ئەدەبە بەرزەکانى مال بەخشىن لە خوێاندا بێنەدى، وە خۆپاراستن لە منەتکردن و ئازاردانى دلى کەسێک کە هاوکاری دەکەن و پاشان سەرەنجامى شوومى منەتکردن و رىبابازى لە بواری چاکەکاری و بەخشىن داو، سەرەنجامى چاک و پەسندى مال و سامان بەخشىنى ساغ و دلسۆزانە و خواپەسندانە، لە روژى دوايدا دەخاتە روو، لە میانى هیانەوهى دوو سى وینەى زۆر کاریگەر دا.

﴿مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلٍ فِي كُلِّ سُنْبُلَةٍ مِائَةُ حَبَّةٍ وَاللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ﴾ (٢٦٦)
 الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ لَا يُتْبِعُونَ مَا أَنْفَقُوا مَنًّا وَلَا أَذًى لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٢٦٢﴾ قَوْلٌ

مَعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِّنْ صَدَقَةٍ يَتَّبِعَهَا أَذَىٰ وَاللَّهُ عَنِّي حَلِيمٌ
 ﴿٦٣﴾ يَتَابِعُهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يُبْطِلُوا صَدَقَتَكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَىٰ كَالَّذِي يُنْفِقُ مَالَهُ
 رِثَاءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ صَفْوَانٍ عَلَيْهِ تُرَابٌ
 فَأَصَابَهُ وَابِلٌ فَتَرَكَهُ صَلْدًا لَا يَقْدِرُونَ عَلَىٰ شَيْءٍ مِّمَّا كَسَبُوا
 وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿٦٤﴾ وَمَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمُ ابْتِغَاءَ
 مَرْضَاتِ اللَّهِ وَتَثْبِيتًا مِّنْ أَنفُسِهِمْ كَمَثَلِ جَنَّةٍ بِرَبْوَةٍ أَصَابَهَا وَابِلٌ
 فَثَلَّتْ أَكْلَهَا ضَعْفَيْنِ فَإِن لَّمْ يُصِبْهَا وَابِلٌ فَطَلَّ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ
 بَصِيرٌ ﴿٦٥﴾ أَيُّودُ أَحَدُكُمْ أَن تَكُونَ لَهُ جَنَّةٌ مِّنْ نَّخِيلٍ وَأَعْنَابٍ تَجْرِي
 مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ لَهُ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَأَصَابَهُ الْكِبَرُ وَلَهُ ذُرِّيَّةٌ
 ضُعَفَاءُ فَأَصَابَهَا إِعْصَارٌ فِيهِ نَارٌ فَاحْتَرَقَتْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ
 الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ ﴿٦٦﴾

مانای وشه به وشه ی نایه تہ کان

((وینہی ئه وانہی که سامانه کانیان له پیناو خوادا خه رج ده کهن، وهک
 وینہی دهنکیک وایه که چهوت گولان دهر وینئ، ههر گولیک سهد
 دهنکی تیادیه، وه خوا بو ههر که سیک بیهوی پاداشت چهند قات
 دهکاته وه، وه خوا سیفہت فراوانی زانایه ﴿٦٦﴾ ئه وانہی سامانه کانیان
 له ربی خوادا خه رج ده کهن پاشان، هیچ جوړه منه تکر دن و ئازاردانیک

بەدواى ئەو ناخەن كە خەرجيان كىردو، لەلای پەرورەدگاربان پاداشتى
 خۇيانيان ھەيەو، ھىچ جۆرە ترسىكىان نابى و خەمبارىش نابى ﴿٢٦٢﴾
 قسەيەكى باش و لىبوردنىك (لەگەل باباى ئاتاجدا) لە خىركردنىك
 باشترە كە ئازاردانى بەدوا دابى، وە خوا بى نيازە، ھىدىيە ﴿٢٦٣﴾ ئەى
 ئەوانەى بىرواتان ھىناو! خىرو چاكەكانتان بەھوى مەتكردن و
 ئازاردانەو، ھەلمەو ھەشەننەو، وەك بابايەك كە سامانەكەى بۆ
 رووپامايى خەلكى خەرج دەكات و بىرواى بە خواو بە پۆژى دوايى نىە،
 جا وینەى ئەو وەك وینەى تاتە بەردىك واىە كە تەنكە گلىكى
 لەسەرە، بارانىكى دلوپە قورس لىى دەدات و بەرھەق و تەقى دەپخاتە
 گۆرئ، (وە سەرمىجام ئەو جۆرە مالخەرجكەرانە لە پۆژى دوايىدا)
 ھىچيان دەستگىر نابى لە بەرھەمى ئەو كىردوويانە، وە خوا رېنمايى
 كۆمەلئى بىروايان ناكات ﴿٢٦٤﴾ وە وینەى ئەوانە كە سامانەكانيان بۆ
 بەدەستھىنانى رەزامەندىيى خواو چەسپاوكردنيان (لەسەر مسوئمانەتى)
 خەرج دەكەن، وەك وینەى باغىك واىە لە بەرزايىەك، كە بارانىكى
 دلوپە قورسى لىدەبارئو، بەرھەمەكەى دوو قات دەدات، وە ئەگەر
 بارانى دلوپە قورسىشى لىنەبارئ، وردەبارانىك (ى بەسە)، وە خوا
 بىنەرى ئەو ھەيە كە دەيكەن ﴿٢٦٥﴾ ئايا ھىچ كامىكتان ھەز دەكات كە
 باغىكى لە خورماو ترىى ھەبئ، شا جۆگەى بەژىردا بىرۆن، لە ھەموو
 جۆرە ميوەيەكى لەویدا ھەبئ، وە چووبىتە قۇناغى پىرىيەو و بەسالد
 چووبئ، وە مندالى وردىشى ھەبن، ئىدى (كتوپر) گىژەلووكەيەك كە
 گىرى ئاگرى تىدايە، لىى بىداو بسووتئ؟! ئاوا خوا ئايەتەكانيان بۆ
 روون دەكاتەو بەلكو بىر بكنەو ﴿٢٦٦﴾.

شىگردنەوہى ھەندىك لہ وشەگان

(حَبَّةٌ): واتە: دەنگى، (يُقَالُ فِي الْحِنْطَةِ وَالشَّعِيرِ وَنَحْوِهِمَا)، (حَبٌّ

و حَبَّةٌ) بۆ دەنگى گەنم و جوو وینەى ئەوانە دەگوترى.

(سَنَابِلٌ): (السَّنَابِلُ جَمْعُ سَنَبْلَةٍ وَجَمْعُ سَنَبِلٍ)، (سَنَابِلٌ) كۆى

(سُنْبُلَةٌ) و (سُنْبُلٌ)، واتە: گۆلە گەنم، گۆلە جوو، گۆلە مەرەزە،

گۆلە ھەرزەن، ئەوہى كە بەرپرز دەنگەكانى تىدايە.

(يُضَعْفُ): واتە: چەند بەرانبەر دەكاتەوہ، چەند قات دەكاتەوہ،

(أَضْعَفْتُ الشَّيْءَ، وَضَعْفْتُه، وَضَاعَفْتُه، ضَمَمْتُ إِلَيْهِ مِثْلَهُ

فَصَاعِدًا) ھەرسىكيان واتە: وینەى خووى، يان چەند وینەيەكى

خویم خستە گەلى، واتە: بەرانبەرم كەردەوہ، يان چەند بەرانبەرم

كەردەوہ.

(مَنًّا): (الْمَنُّ: مَا يُوزَنُ بِهِ) ئەو شتەيە شتى پى دەكىشرى (مَنْ،

مَنَّا، أَمْنًا)، (مَنَّا) دوو مەن (أَمْنًا) كۆى (مەن)ە، (وَالْمَنَّةُ:

النُّعْمَةُ الثَّقِيلَةُ) واتە: (مَنَّةٌ) نىعمەتيكى قورسە، ئىجا ئايا بۆچى

نىعمەت و چاكە پى گوتراوہ: مەت؟ چونكە مادام مەن (مَنْ) ئەو

پىوہرەيە كە شتى پى دەكىشرى و شتى قورسى پى دەكىشرى،

چاكەش قورسە، وەك بلىي بەوہ كىشراي، جا مەت واتە: چاكە و

نىعمەت، ديارە ئەگەر بە كەردەوہ بكري باشە، بەلام ئەگەر بەزار

بگوترى خراپە ﴿... قُلْ لَا تَمْنُوا عَلَىٰ إِسْلَامِكُمْ...﴾ ﴿١٧﴾ الحجرات،

چند بنه مایه کی گرنگی مال و سامان به خشین له رتی خوادا ﴿ ۱۳ ﴾

واته: بلی ئیسلامه تییه که ی خۆتانم له سه ره مه که نه منه ت، چونکه نه وان به قسه گو تو ویانه، نه گه رنا به کرده وه چاکه بکه ی زۆر چاکه، چونکه خوای به به زه می ده فه رموی: ﴿لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَىٰ

الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْ أَنفُسِهِمْ...﴾ ﴿ ۱۶۴ ﴾ آل عمران، واته: خوا چاکه ی له گه ل بر واداران کرد، که له خۆیان ره وانه کراویکی بو ناردن، جا تو چاکه له گه ل که سی بکه ی به کرده وه نه وه باشه، به لام به قسه به چاوی دابده یه وه، یا خود باسی بکه ی نه وه خراپه، بویه عه ره ب گو تو ویانه: (الْمَنَّةُ تَهْدِمُ الصَّنِيعَةَ)، واته: منه تکردن له سه ره که سی که چاکه ت له گه لدا کرده، چاکه که ت له به یندا ده بات و ده ی شو اته وه.

(صَدَقَ): واته: به خشین، خیر، چاکه، وه جاری وایه به مانای زه کاتیش دی، ده لی: (الصَّدَقَةُ: مَا يُخْرَجُهُ الْإِنْسَانُ مِنْ مَالِهِ عَلَىٰ وَجْهِ الْقُرْبَىٰ كَالزَّكَاةِ) بریتیه له وه مالیه که ئینسان به وه شیوه یه که له خوا نیزیکی بخاته وه، بیبه خشی بو وینه: زه کات، به لام سه ده قه زیاتر بو مالیکه که خۆبه خشانه ببه خشری و زه کات واجبه، به لام وشه ی سه ده قه له قورئاندا به مانای زه کاتیش هاتوه: ﴿إِنَّمَا الصَّدَقَتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ...﴾ ﴿ ۶۰ ﴾ التوبة، که لی ره دا مه به ست پیی زه کاته.

(يُبْطَلُوا): (الْإِبْطَالُ: إِذْ هَابَ الشَّيْءُ وَإِزَالَتُهُ) ﴿لَا يُبْطَلُوا﴾، واته: له به ین مه به ن، هه لمه وه شین نه وه، ده لی: (إِبْطَالُ) بریتیه له

بەتالکردنەوہى شتێك و لا بردنى و نەهێشتنى.

(رِثَاءُ النَّاسِ): واتە: ڕووپامایى بۆ خەلكى، (أَي مُرَاة وَتَشْبُعاً) واتە:

شتێك كە لەخۆتدا بیهێنیهدى و لەخۆتدا پێشان بەدى، بۆ ئەوہى خەلك بیهینى، جا جارى وایە كایرا ڕووپامایى دەكات، واتە: چاكەپەك خێرێك دەكات دەلى: ئەوہم كرد بۆ ئەوہى خەلك باسى بكات و بیزانى، وە جارى وەهەپە چاكەكەى ھەر نەشكردوہ، كەچى بە درۆ باسى دەكات، كە ئەوہ ھەر زۆر خراپترە، وەك خوا دەفەر موى: ﴿... وَيُحِبُّونَ أَنْ يُحْمَدُوا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا...﴾ (١٨٨) آل عمران، واتە: دەیانەوى ستایش بكرین بە شتێك كە نەیانكردوہ.

(صَفْوَانٍ): واتە: تاتە بەردىكى لووس، دەلى: (صَفَا صَفْوَاً: خُلِصَ

مِنَ الْكَدْرِ) (صَفَا) لىلى پێوہنەما (والصَّفَاةُ: الحجر العريض الأملس والصَّفْوَان: الصَّخْر الأملس) (الصَّفَاةُ والصَّفْوَان): یانى: بەردىكى پانى لووس.

(وَابِلٌ): واتە: بارانى دلوپە گەورە (الوَابِلُ والوَبِلُ: المَطَرُ الثَقِيلُ

القَطَار)، واتە: بارانىكى دلوپە قورس (قَطَار) كوى (قَطْرَة)ە، یانى: دلوپە.

(صَلْدًا): (أَي حَجَرًا صَلْبًا وَهُوَ لَا يُنْبِتُ)، (صَلْدًا): واتە: بەردىكى

رەق كە ھىچ سەوز ناکات، سەدجار دەغل و دان لەسەر بەرد ڕۆكەى، ھىچى لەسەر سەوز نابى.

(وَتَبَيَّنَا): واتە: چەسپاندن، چونكە: (الثَّبَاتُ: ضِدُّ الزَّوَالِ) واتە: چەسپاويى (ثَبَات) پېچەوانەى لاچوون (زوال)ە، (وَتَبَيَّنَا أَي: قَوَّيْتُهُ)، (وَتَبَيَّنَا) واتە: بەھيژم كردو چەسپاندم.

(بِرَبْوَةٍ): (رَبْوَةٌ) واتە: تەپۆلكە شوینیكى بەرز، دەلێ: (رَبَا الشَّيْءُ يَرْبُو، رَبَوًا: نَمَا وَزَادَ) (رَبَا): واتە: گەشەى كرد وە زیادى كرد، ئنجا بۆچى گردۆلكەو شوینی بەرز پێى دەگوترى: (رَبْوَةٌ)؟ چونكە لە ئاستى زەوى بەرزترە (وَالرَّبْوَةُ وَالرَّابِيَةُ: مَا ارْتَفَعَ مِنَ الْأَرْضِ)، (رَبْوَةٌ) و (رَابِيَةٌ) ئەوھىە كە لە ئاستى زەوى بەرزترە.

(فَطَلَّ): (الطَّلُّ: أَضْعَفُ الْمَطَرِ، وَهُوَ مَالُهُ أَثَرُ قَلِيلٍ)، (طَلَّ) واتە: بارانیكى نەرم، لە كوردەواریدا دەلێن: (نمە باران) بارانیكى كەم كە شوینەوارەكەشى كەمە، وە دەگوترى: (وَطَلَّ الْأَرْضُ، فَهِيَ مَطْلُولَةٌ) واتە: زەویەكە ئاورشین كرا.

(أَيُّدٌ أَحَدَكُمُ): (أَيُّود) واتە: ئایا یەكێكتان حەز دەكات، (الْوُدُّ: مَحَبَّةُ الشَّيْءِ وَتَمَنِّي كَوْنِهِ، وَالتَّمَنِّي، هُوَ تَشْهِي حَصُولُ مَا تَوَدُّهُ)، (وَدَّ): بریتىە لەوھى كە تۆ شتێكت خۆشبۆی و پێت خۆشبى بۆت پەیدابى، وە (تَمَنَّى) یانى: خۆزگە خواستن، بریتىە لەوھ كە حەز لە پەیدا بوونی شتێك بكەى.

(الْكِبَرُ): واتە: بەسالداجوون، پیربوون (يُقَالُ: فَلَانٌ كَبِيرٌ، أَي: مُسِنٌ) دەگوترى: فلان كەس گەورەى، یانى بەتەمەنە (وَأَصَابَهُ

الکبر (واتہ: بہ سالداچوو، تہ مہنی ہاتو تہ سہری و ہہ لکشیوہ.

(ذریۃ): (الذریۃ أصلها نسل الرجل وقيل: الصغار من الأولاد)

(ذریۃ): لہ بنہ چہدا بہ مانای و ہچہی پیاو دی، ہہندی کیش دہلین: مندالی گچہ کہی نینسان پی دہگوتری: (ذریۃ)، بہ لام بہ پی عورفو باو وشہی: (ذریۃ) بو گہورہو بو گچہ بہ کاردی، واتہ: بہ تہ مہن بن، یان کہم تہ مہن بن.

(ضعفاء): واتہ: بن ہیژہ کان، و ہچہی کہی بیہیز کہ لیژہدا مہ بہ ست مندالی بچوو کہ، مندالی بچوو کہ بیہیزہو بہرگری پی لہ خوی ناکری و خوی پی بہریوہ ناجی.

(إعصار): واتہ: گہردہ لوول، گیژہ لوو کہ، دہلی: (العصر: مصدر: عَصَرْتُ وَالْمَعْصُورُ الشَّيْءُ، وَالْمَعْصُورُ وَالْعَصَارَةُ: نَفَاة مَا يُعَصَّرُ، وَالْإِعْصَارُ: رِيحٌ كَثِيرُ الْغُبَارِ) (إعصار): بہ بایہ کہ دہگوتری کہ زور توڑو خولی تیدابی، وہ نہ سلی وشہ کہ لہ (عصر) وہ ہاتوہ، (عصر) واتہ: گوشین (عَصَرْتُ) واتہ: نہو شتہم گوشی (وَالْمَعْصُورُ) شتی کہ کہ گوشرابی، (مَعْصُورٌ وَعَصَارَةٌ) تلتو پاشماوہی شتی گوشراو، گہردہ لوول کہ دی ہہر شتی کہ بکہویتہ بہری دہی گوشو و رہ پیچہ کی دہداو کو دہکاتہ وہ.

ameer.maktab@yahoo.com



/AliBapir



/AliBapir



/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

ماناي گشتى ئايەتەگان

خوایى ھانى برپواداران دەدا بو بەخشىنى مال و سامانيان و
خەرجکردنى لە پیناوى خوادا و بەرچا و کردنى ئەدەبو و ڕەوشتە
بەرزەکانە و دەفەر موی: ﴿مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ
كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَتَتْ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُبُلَةٍ مِّائَةٌ حَبَّةٌ﴾، وینەى
ئەوانەى مال و سامانەکانیان لە پیناوى خوادا دەبەخشن، وەك دەنگە
توویك وایە كە ھەوت گولان دەردەكات، ھەر گولەى سەد دەنگى
تیداىە، واتە: يەك بە ھەوت سەد ﴿وَاللَّهُ يُضَعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ﴾، وە
خوایى چەند بەرانبەر دەكات بو ھەر كەسێك كە بىھەوى، واتە: لە يەك بە
ھەوت سەد بەرانبەر زیاتریش پاداشت دەداتەوہ ﴿وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ﴾،
وہ خوایى فراوانەو زانیە، پەحمەتى فراوانى ھەيەو زانیارى فراوانى
ھەيە، وە ھەموو سیفەتەکانى خوایى فراوان، دیارە ئەوہ بو ھاندانى
مسوڵمانانە، كە لە بەخشىنى مال و سامانەکانیان نەترسین، چونكە
ھەرچى دەیبەخشن، خوایى بەخشندە زۆر زۆر زیاتر لە دواوژدا
پاداشتيان دەداتەوہ، بەلكو زۆر جار ھەر لە دنیايدا بەخشىن دەبیتە ھوى
ئەوہ كە مەرووف مالەكەى بەرەكەتى بكەویتی و خەلك موعامەلەى
لەگەڵیدا خۆشترى، وە ئەو كەسانەى كە خیرومەندن و چاكە لەگەڵ
خەلك دەكەن، خەلك خۆشى دەوین و مال و سامانى دەپاریزن، ئەگەر
لێیان بقیەومى پشتگیرىيان لێدەكەن و تەماع لە مال و سامانەكەیان

ناكەن، وە بە پېچەوانە وە شەو بەبای چرووك و پەزىل پېش دواړۆ هەر
لە دنيا دا دوو چارى زەرەرو زيان دەبێ.

ننجا دەفەرموئ: ﴿الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ لَا يُتَّبَعُونَ مِمَّا
أَنْفَقُوا مِمَّا وَلَا أَدَى﴾، ئەوانەى مال و سامانەكانيان لە پېناوى خوادا
دەبەخشن و دواى بەخشىنەكە هېچ منەتکردن و ئازاردان ناكەنە
پاشكۆى بەخشىنەكەيان، واتە: ئەو كەسەى كە چاكەى لەگەڵدا دەكات
منەتى لەسەر ناكات و ئازارىشى نادات، منەتکردن پووبەپروویە، بەلام
ئازاردان باسکردنى پاشملەيە، هەيە چاكەيەك دەكات هێندەى
دەلێتەو و هێندەى دووبارە دەكاتەو، ئەوەى چاكەكەى لەگەڵ كراو و
بەخششەكەى وەرگرتو، دەلێ: سەد خۆزگە هەر وەرم نەگرتبايە !
ماناى وایە باباى چاكەكار لەسەرى قەرزدار بۆو، جا دەفەرموئ:
ئەوانەى ئاوا چاكە دەكەن، دوايى نە منەت دەكەن و نە ئازارى باباى
خێرپێكراو پېش دەدەن، يانى: نە بەرەو پوو، نە پاشملە باسى ناكەن،
بۆچى؟ چونكە باباى پڕوادر ئەو مالە نابێ بە هى خۆى بزانی، دەلێ:
بەلكو ئەو ئەمانەتى خوايە و سپاردەيەكە لە دەستى مندايە،
دەيگەيەنم بە شوپىنى خۆى، پياو چاكەكانى پېشين وابوون، كە كەسيك
هاتبى زەكاتى بدەن، باباى زەكاتدەر گوتوويەتى: زۆر زۆر مەمنوونم و
سوپاست دەكەم، زەكات وەرگر گوتوويەتى: بۆچى؟ گوتوويەتى: تۆ
هاتى و ئەو هەقى خۆتە خواى دادگەر ئەو هەقەى لەسەر من پيوست
كردو، چاكبوو جەنابت ئەو هەقەت وەرگرت، دەنا گوناھبار دەبووم !
جا دەفەرموئ: ئەوانەى وابن: ﴿لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ﴾، پاداشتيان

هەيە لەلای پەرورەدگاریان ﴿لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾، وە نە ترسیان هەيە بۆ داهاووو نە خەمباریش دەبن بۆ رابردوو، بۆ رابردوو خەمبار نابن، چونکە رابردوویان پاکەو، بۆ داهاوووش ناترسین، چونکە ئەوێ رابردووی پاک بێ بیباکەو بەرچاوی پرووناکە.

ئەنجا خوای شارەزا فیئری ئەدەببکی بەرزى مال و سامان بەخشىنمان دەکات و دەفەرموی: ﴿قَوْلٌ مَّعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ﴾ واتە: قسەيەکی باش و پەسەند، وە لیبوردنیک لەگەڵ بابای ئاتاجدا، {کە دى داوات لیدەکات، ئەگەر قسەيەکی باشی لەگەڵدا بکەى، وە لیبوووری ئەگەر ئەزىەتى دای و زۆر ئیلحاحی کردو تەکلەفی کرد، ئەگەر هیچیشی نەدەيە، بەس قسەيەکی باشی لەگەڵدا بکەى و بلیى: بپروا بکە بەدەستەووە نیه، عوزرێکی بۆ بێنیەو} ﴿حَيْرٌ مِّنْ صَدَقَةٍ يَتْبَعُهَا أَذَى﴾، {هیچی نەدەيە، بەلام قسەيەکی خوشی لەگەڵدا بکەى و پێزی بگری} زۆر باشتەر لە چاکە لەگەڵدا کردنیک کە ئازاری بەدوادا بێت، بۆ نموونە: خیری پێبکەى و پێی بلیى: دەبرۆ دەى بیگرە، هەر چاوتان تێرنەبوو ! خیرەکەت هەر مەکە باشتەر، نەك خیر بکەى و دوایى بەچاويدا بەدەيەووە، دلى ئەزىەت بەدەى و منەتى لەسەر بکەى، ﴿وَاللَّهُ عَزِيزٌ

حَلِيمٌ﴾، وە خوا بێنیازەو هییدی و مەندە، خوا دەوڵەمەندە هەرچەندە ببەخشن خوای پەرورەدگار لە دواوژدا پاداشتتان دەداتەووە، لە دنیاشاردا بۆتان زیاد دەکات، وە خوا هییدی و مەندیشە، کەواتە: وەك چۆن خوا هییدی و مەندە، ئیوەش چاو لە خوای بەخشەرى

پەرورەدگارى خۆتان بکەن و، ئەو سىفەتە پەسەندە لە خۆتاندا
بەينەدى، هيدى بن و توورە مەبن.

ئىنجا روو لە ئيمانداران دەکات و دەفەرموى: ﴿يَتَّيِّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا
تُبْطِلُوا صِدْقَتَكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَى﴾، ئەى ئەوانەى بىرواتان هيناوە! خيرو
چاگەكانتان بەخشىنەكانتان بە منەتکردن و بە ئازاردان
هەلەمە وەشىنەو، ئەم ئايەتە زۆر بەراشكاويى پيمان دەلى: كەسىك كە
خىرو چاگەيەك دەكات، بەلام دوايى منەت بەسەر خىر پىكراوەكەدا
دەكات، ياخود ئازارى دەدا، باسى دەكات لەم لاو لاو پىي دەگاتەو و دلى
پىي ناپەخت دەبى، خىرەكەى دەچىتەو و هيجى و هەلەو وەشىتەو،
دوايى خواى پەنەنزان دەفەرموى: ﴿كَالَّذِي يُنْفِقُ مَالَهُ رِثَاءَ النَّاسِ وَلَا
يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ﴾، واتە: با هەلسوكەوتەكانتان لە بەخشىندا،
وەك هى كەسىك نەبى كە مال دەبەخشى بەس بۆ رووپامايى خەلك،
{بۆ ئەو وەى خەلك مەدحى بكات بلىن: ماشاء الله چەند سەخى و نان
بدەيەو، چەند خىرەو مەندە!} وە برواى بەخوا و بە روژى دوايى نيه،
{واتە: ئەو سىفەتە، سىفەتى كەسانى رىبابزو بىبروايە، كە تۆ خىر
بكەى، دواى منەت بكەى، ببەخشى و دوايى بەچاوى كابرادا بدەيەو!
ئەو سىفەتى كەسانى بىبروا و رىبابزو وەك ئەوان مەكەن}.

ئىنجا خوا ﷻ وینەيەگىشمان بۆ دىنيتەو، بۆ ئەو وەى بىخاتە
بەرچاومان، چونكە وینە هينانەو شىوازيكى گىرنگە بۆ تىگەياندىنى
خەلك، چونكە ئەو قسەيە كە دەيكەى، چەمك و واتايەكەى رووت
(مجردە)، بەلام كە لە قالبى وینەدا داترشت، بە خەيال و ئەندىشە

دەتوانى تەماشاي بکەى، دەفەر موى: ﴿فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ صَفْوَانٍ عَلَيْهِ تُرَابٌ فَأَصَابَهُ وَابِلٌ فَتَرَكَهُ صَلْدًا﴾، وىنەى {كەسەيىك كە برىواى بە خوا و بە پوژى دوايى نىه و بە پىابازىي مالى خوڤى سەرف دەكات، نەك بو خوا} وەك تاتە بەردىكى لووسى سىي وايە، تەنكە گەيىكى لەسەرە بارانىكى دلۆپە زل لىدەدا ﴿فَتَرَكَهُ صَلْدًا﴾، هىچى پىو ناهيلى و دەيشواتەو، {واتە: ئەو چاكە و خىرانەى كە ئىووش دەيانكەن مەتكردنەكەتان و ئازاردانەكەتان، وەك بارانەكە وايەو چاكەكەتان دەشواتەو هىچى نامىنىتەو} ﴿لَا يَقْدِرُونَ عَلَى شَيْءٍ مِّمَّا كَسَبُوا﴾، {كەسەيىك كە تەنكە گەيىكى هەبىت لەسەر تاتە بەردىكى لووس، بارانىك لىيىبات، هىچى بو دەمىنىتەو ؟ نەخىر، ئەو جوړە كەسانەش لە دواپوژدا كە بە حىساب خىريان كردو و زەكاتيان داو و چاكەيان كردو، دوايى تەماشە دەكەن هىچيان بو نەماو تەو لە قىامەت} لە دواپوژدا توانايان بەسەر هىچيدانىەو هىچيان دەستگىر نابىتەو و هىچيان بو نەماو تەو ﴿وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ﴾، وە خوا پىنمايى كەسانى بىپروا ناكات، كەواتە: ئەووش سىفەتى بىپروايانە نەك سىفەتى ئيمانداران.

ئىنجا دىتە سەر باسى سىفەتى ئەوانەى كە لە پىناوى خوادا بو رەزامەندى خوا، وە بو ئەوەى كە مسوولمانەتى خوڤيان زياتر بچەسپىن و ئيمان زياتر لە دلى خوڤيان دابكوتن، مال و سامانى خوڤيان

دەبەخشن، باسى وانىش دەكاتو وینە بو وانىش دەھىنیتەو: ﴿وَمَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ﴾، وە وینەى ئەوانەى كە مال و سامانەكانیان دەبەخشن بو وەدەستەھێنانى ڕەزامەندیى خوا ﴿وَتَثْبِيتًا مِّنْ أَنْفُسِهِمْ﴾، وە بو ئەووش كە نەفسى خۆيان زیاتر بچەسپینن لەسەر مسوڵمانەتیی، یاخود بو ئەو كە ئیمان زیاتر لە دلى خۆیاندا بچەسپینن، یاخود بو ئەو كە سیفەتى بەخشندەبى و كەرەم و سەخاوەت زیاتر لە دلى خۆیاندا ڕیشەدار بکەن، وینەى ئەوان وەك چى وایە ؟ ﴿كَمَثَلِ جَذْءٍ بِرَبْوَةٍ﴾، وەك باخىك وایە بە تەپۆلكەپەكەو، بە شوینىكى بەرزمو، ﴿أَصَابَهَا وَايْلٌ فَنَازَتْ أَكْطَلَهَا ضَعْفَيْنِ﴾، بارانىكى دلوپە زل لى بداتو بەرەكەى دوو بەرانبەر بىتەو، میوەكەى دوو قات بىتەو ﴿فَإِنْ لَّمْ يُصِبْهَا وَايْلٌ فَطَلَّ﴾، وە ئەگەر بارانىكى دلوپە زلیش لى نەدا، نەمە بارانىكى بەسە، چونكە شوینەكەى زور بەپیتو بەرەكەتە، زەویپەكەى زور چاكە، نەمە بارانىكى بەسە.

لێرەدا خۆى زاناو شارەزا دوو حالەتى باسکردوون:

یان بارانىكى دلوپە زل لىدەداتو كە بەرەكەى دوو قات دەكاتەو، یان نەمە بارانىك، چونكە ئینسانى مسوڵمان یان زور دەبەخشى، چونكە لە توانیدا هەیه، ئەو كاتە پاداشتى زیاترە، یاخود توانای كەمترەو كەم دەبەخشى، ئەووش هەر دیسان پاداشتى هەیه، واتە: ئیماندار قەت

نابى چىرووك بى، ئەگەر زۆرى ھەبوو زۆر دەبەخشىو، كەمى ھەبوو كەم دەبەخشى، بەلام قەت چىنگ قووجاوا نابى ﴿ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴾، وە خوا بىنەرى ئەوھىيە كە دەيكەن.

ئىنجا خوا ﷻ وىنەھىيەكى دىكەمان بۆ دىنىتەوھ بۆ ئەوانەى كە منەت دەكەن و ئازارى ئەوانە دەدەن كە پىيان دەبەخشن، بۆ ئەوھى زىاتر لەبەرچاومان بىچەسپىنى كە رىبابازىي و منەتكردن لەسەر ئەوانەى پىيان دەبەخشىن، وەك ئاگرىك وايسە كە بەرى دەدەينە خەرمانى خۆمان، دەفەرموى: ﴿ أَيُّدُ أَحَدِكُمْ أَنْ تَكُونَ لَهُ، جَنَّةٌ مِّنْ نَّخِيلٍ وَأَعْنَابٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ﴾، ئاىا يەكىكتان ھەز دەكات باخىكى ھەبى لە دارخورماو لە ترى، رووبارگەل بە بنىدا برۆن، واتە: شوپنەكەى وابى كە ھەمىشە جۆگەو جۆبارى بە بنىدا برىواو، پەكى لەسەر ئاوى نەكەوى ﴿ لَهُ، فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ ﴾، ھەموو جۆرە ميوھىيەكى تىدا ھەبىت، ئاىا بۆچى لەو باغەدا تەنا باسى درەختى خورماو درەختى ترى كىردوھ ؟ چونكە: دارخورما بەرزترىن دارەو دار ترىش نزمترىن دارە، واتە: ھەر لە بەرزترىن درەختەوھ، ھەتاكو نزمترىن درەخت تىيىدايە، چونكە دوايى كە دەفەرموى: ﴿ لَهُ، فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ ﴾، ھەموو جۆرە ميوھىيەكى تىدا ھەيە، خۆ ئەگەر ھەر تەنيا خورماو ترى بووايە، دەيفەرموو: ھەر خورماو ترى تىيىدايە، بەلام خوى پەروەردگار بەرزترىن درەختى ھىئاو، كە دارخورمايە، دوايى

نزمترین درەختیش كە دار مێوه، هەر بە زه‌وپییه‌وه پان ده‌بیته‌وه،
 واتە: هه‌موو جو‌ره درەختیكى تێدایه هەر لە به‌رزترین تا نزمترین،
 وه هه‌موو میوه‌یه‌كى تێدایه ﴿ وَأَصَابَهُ الْكِبَرُ وَلَهُ ذُرِّيَّةٌ ضُعَفَاءُ ﴾، ئایا
 یه‌كێ لە ئێوه هه‌ز ده‌كات باغیكى ئا‌واى هه‌بێ: دواىى بكه‌ویته
 ته‌مه‌نه‌وه، وه مال و مندالێكى وردو سه‌لكه‌و پێچكه‌شى هه‌بن، كه
 به‌خێوكردنیان به‌زحه‌مه‌ته‌و بو‌خو‌یان كه‌سابه‌تیان پێناكری، له‌و
 حا‌له‌ته‌دا: ﴿ فَأَصَابَهَا إِعْصَارٌ فِيهِ نَارٌ فَاحْتَرَقَتْ ﴾، گێژه‌لووكه‌و
 گه‌رده‌لوولێك كه‌ ئاگرى تێدایه، لێبداو بيسووتینی و باغه‌كه‌ هه‌چی
 نه‌می‌نێ، یه‌كێك له‌ ئێوه هه‌ز ده‌كات، ئا‌واى به‌سه‌ر بی‌ت ؟ نه‌خیر،
 كه‌واته: ئێوه‌ش خه‌رمانى چاكه‌كانى خو‌تان به‌منه‌ت و ئازاردان و به‌
 باس‌كردن هه‌له‌وه‌ه‌شی‌نه‌وه‌وه، چاكه‌كانتان به‌رباد مه‌كه‌ن ﴿ كَذَلِكَ

يَسِّرُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ ﴾، ئا‌وا خوا ئایه‌ته‌كانى
 بو‌ ئێوه روون ده‌كات‌وه، به‌لكو بێر بكه‌نه‌وه.

ته‌ماش‌ا بكه‌ن ئه‌و مه‌سه‌له‌یه‌ خوا ﷻ چه‌ندى گىرنگى پێداوه، ئه‌و
 هه‌موو ئایه‌تانه‌ی له‌بار‌وه ناردوون، پێنج ئایه‌ت هه‌موویان با‌سى
 چۆنیه‌تى به‌خشین، كه‌ ده‌بێ ئا‌وا ببه‌خشری، ته‌نیا بو‌ ره‌زامه‌ندی
 خوا بی‌ت، وه ده‌بێ به‌خشر قسه‌ی خو‌ش له‌گه‌ل باباى خیر پێ‌كرا‌ودا
 بكات، ئه‌گه‌ر هه‌ر نه‌شیدات قه‌ینا‌كات، به‌لام با هه‌ر قسه‌ی خو‌شى
 له‌گه‌ل‌دا بكات، جا ته‌ماش‌ای ئه‌و ئه‌ده‌بو ره‌وشته‌ به‌رزانه بكه‌ن، كه‌
 ئیسلام ده‌وله‌مه‌نده‌كانى پێ ئامۆژگارىی ده‌كاتو، خیر‌ومه‌نده‌كانى پێ

ئامۇژگارىي دەكات، چەند بەرزىن، بەلام تەماشاي ھەلسوكەوتى ھەندى
لە دەولەمەندو خىرەومەندەكانىش بىكەن، كە خىر دەكات بەلام نەيكات
باشترە ! چاكەيەك دەكات زۆر باسى دەكات و منەت دەكات، كەچى
خوای پەرودەگار يىش ئاوا دەفەرموى، وە لە حەقىقەت يىشدا لە پروانگەى
ئيمان و ئىسلامەو، منەت كەردن و ئازاردانى دلى كەسى پى بەخشاو
خىر پىكراو، شتىكى زۆربى جىيە، بۆچى ؟ چونكە تۆ نابى ئەو مالە بە
ھى خۆت بزانى، خوای بەخشەر دەفەرموى: ﴿ ... وَأَنْفِقُوا مِمَّا جَعَلَكُمْ

مُسْتَخْلِفِينَ فِيهِ ... ﴾ (٧) الخاديد، واتە: لەو مالە بىبخشن كە خوا ئىوھى
تيداكردو بە جىنشىن، كەواتە: مالەكە ھى خۆت نىو ھى خوايەو
ئەمانەتە لە دەستى تۆ دايەو، تۆ بەس دەيگەيەنى بە شوينى خۆى، جا
تۆ ھەر لەبەرئەوھى ئەو مالە لەو پوھ دەگوازيەو بۆ ئەو، دەبى منەت
بىكەى ؟ نەخىر، چونكە خوای كار بەجى رزق يىكى كەردۆتە دەستى تۆ،
تۆ پى تاقيدەكاتەوھو دەيگەيەنى بە شوينى خۆى، كەچى ھەر لەخۆتدا
حەصرى دەكەى و بەشى كەس نادەى، يان ئەگەر ھەندىكىشت بەخشى
بە كۆمەلەك بەمنەت دەيبەخشى ! بەلئ ئەگەر لە ھەموو بەرنامەيەكداو
لە ھەموو دىنيكدا بگونجى باباي خىركەرو مال بەخشەر، منەت بكاو
باسى بكا، لە ئىسلامدا ناگونجى، بۆيە مسولمانان زۆر پىويستيان بەوھ
ھەيە كە بەراستى لە بواری بەخشىن و خىرو چاكەدا، زۆر چاو
بەخوياندا بگيرنەوھو، تەماشاي ئەخلاق و ھەلسوكەوتى خويان بىكەن،
كە زۆرى پىچەوانەى ئەوھيە كە خوای بەخشندە مسولمانانى پى
ئامۇژگارىي كەردو، خوای پەرودەگار بە لوتفو كەرەمى خۆى لەو

کہ سانہ مان بگیڑی کہ ئہ ہلی سہ خواہتو بہ خشنہ دین، لہ کہ می کہ م و
لہ زوری زور، وہ خوا لہ و کہ سانہ مان بگیڑی کہ برا زینہ وہ بہ و
سیفہتو رہوشتو ئہ دہ بہ بہ رزانہ ی کہ خوا ی کار بہ جی بہ مہرجی
گرتوون، بو کہ سانیک کہ خیرو چاکہ دہ کہن.

ameer.maktab@yahoo.com



/AliBapir



/AliBapir



/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

چەند مەسەلە يەككى گىرنگ

مەسەلە يەكەم: خۆاى پەرورەدگار ئەو كەسانەى كە مال و سامانى خۆيان لە پىناوى خوادا دەبەخشن، كارەكەيان بە دەنكە تۆويك دەشوبهينى، كە دواى ئەووى دەرويت حەوت گول دەردەكات، ھەر گولە سەد دەنكى تىدايە، كە ديارە دەكاتە يەك بە حەوت سەد، لىرەدا خوا ﷻ وىنەى پاداشتدانەووى خۆى بو بەخشەران و خىرومەندان بە چەندان بەرانبەر لە وىنەيەكدا بو ئىمە وينا دەكات، كە برىتيە لەووى كەسيك دەنكە دانەويڵەيەك بچينى و دواىى حەوت سەد بەرانبەر بەرھەمى بيتە دەست، ديارە پىشتريش باسماى كىر كە حىكمەتى وىنە ھىنانەو ئەوويە، كە ئىمە باشتىر تىبگەين لە سۆنگەى ئەوويە، كە چەمك و واتاى مەعنەوى لە شىووى وىنەى بەرجەستەكراودا دەخريئە روو.

مەسەلەى دووھەم: كە دەفەر موى: ﴿مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْكَبَتْ سَبْعَ سَنَابِلٍ فِي كُلِّ سُنبُلَةٍ مِائَةٌ حَبَّةٌ﴾، وىنەى ئەوانەى كە مالى خۆيان لە پىناوى خوادا دەبەخشن، وەك دەنكە تۆويك واىە حەوت گولان دەردەكات، ھەر گولەى سەد دەنكى تىدايە، تويزەرموانى قورئان زۆريان قەسە لەبارەو كىرەو گوتوويناىە: دەبى ئەو چ جوړە دانەويڵەيەك بى ؟ ئايا مەبەست لە ﴿سَنَابِلٍ﴾، گولە گەنم ؟ يان گولە جوڻ ؟ يان گولە مەرەزەن ؟ يان گولە ھەرزەن ؟! ... ھتە، بەلام لە راستيدا وەك چۆن خۆاى بى وىنە ھەر

ئەو ھەندە ھەرموويەتى: دەنكە تۆۋىك دەچىندىرى و دوایی ئەو دەنكە تۆۋە دەروى و ھەوت گولان دەردەكات، ھەر گولەى سەد دەنكى تىدايە، ديارە عىبىرەتو پەندىك، كە ئىمە دەبى وەرىبگرىن، ئەو ھەيە كە مال بەخشىن، پاداشتى زۆرى ھەيەو خوا لە دوارۆژدا پاداشتى زۆرمان دەداتەو، بەلكو ھەر لە دىناشدا ئىنسانى بەخشىندە ئىستىفادە دەكات، پەندو عىبىرەتەكەش بەو ھەندە دىتە دى، بۆيە خوا ﷻ ديارى نەكردو، ئەو مشت و مېرەش توپىژرەوانى قورئانى نەيگەياندۇتە ھىچ ئەنجامىك !

بۆيە من پىم وايە ئەو مشت و مېرە ھەمووى زىادە، ھەروەھا زۆرىش باسى ئەو ھەيان كىردو، كە ئايا دەگونجى دەنكە تۆۋىك ھەوت گولان دەربكات ؟ لە كۆى ؟ وە دەبى لە چ جۆرە زەويىيەكدا يەك بە ھەوسەد بىئىت ؟ بەلام ئەو ھەش دىسان پىۋىست ناكات، چونكە خەلىق كاربەجى ئەو وئەيە بۆ ئىمە دىنئەتەو دەفەرمۇى: ھەر چاكەيەك يەك بە ھەوت سەد بەرانبەر بەلای كەمەو پاداشت دەدرىتەو، ديارە ھىچ پەكەش لەسەر ئەو نەكەوتە، كە ئايا ئەو دانەوئلەيە، لە كۆيەو كى دەچىنى و ... ھتە ؟!

مەسەلەى سىيەم: كە دەفەرمۇى: ﴿ وَاللَّهُ يُضْعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ ﴾، وە خوا چەند بەرانبەر دەكاتەو بۆ ھەر كەسىك كە بىيەو، ئايا مەبەست ئەو ھەيە لە يەك بە ھەوت سەد زىاترىش بەرانبەر دەكاتەو پاداشت دەداتەو، يان مەبەست پىي ئەو ھەيە كە خەلىق زالى خاۋەن شكو، يەك بە ھەوت سەد پاداشت دەداتەو، يان يەك بە ھەوت سەد زىاترىش مەبەست پىي گاميانە ؟ و پىدەچى مەبەست پىي يەك بە

حەوت سەد زياتریش بى، چونكە دواى ئەو دەفەر موى: ﴿مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنْبُلَةٍ مِائَةُ حَبَّةٍ﴾، نىجا دەفەر موى: ﴿وَاللَّهُ يُضْعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ﴾، كەواتە: خوا بۆ ھەركەسىك كە بىھوى، لە يەك بە حەوت سەد، يان زياتریش پاداشتى دەداتەو، لەوبارەشەو دەفەر مایشتى پىغەمبەر ﷺ زۆرن:

فەر مودەى يەكەم: ﴿عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَجُلًا تَصَدَّقَ بِنَاقَةٍ مَخْطُومَةٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، فَقَالَ: رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَكَ بِهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ سَبْعُ مِائَةِ نَاقَةٍ مَخْطُومَةٍ﴾ (رواه مسلم برقم: (٤٨٧٤)، وَالنَّسَائِيُّ برقم: (٣١٨٧)، وَالْحَاكِمُ برقم: (٢٤٤٩)، واتە: عەبدوللای كورى مەسعوود خوا لى پازى بى دەلى: پىاوىك لە سەردەمى پىغەمبەر دا ﷺ وشتىكى بە جەو دەو (بە رىشمەو ئەوسارەو) لەپىناوى خوادا بەخشى، پىغەمبەرى خوا ﷺ فەر موى: لە پۆزى دوايدا حەوت سەد وشتى بە جەو ئەوسارەو لە بەرانبەردا دەدرىتەو.

لێردا ئىمە دەبى لە فەرمايشتەكانى پىغەمبەر ﷺ وەك خوى مەبەستى بووە حالى بىن، لێردا مەبەست ئەو نى، كە لەوى ھەركەسىك وشتىكى كىر دىتە خىر، خواى پەروردگار بىفەر موى: ھا ئەو حەوت سەد وشتى بەلكو واتە: پاداشتى بە ئەندازەى حەوت سەد بەرانبەر دەدرىتەو، ئەگەر نا كىرا لەوى رەنگە بلى:

جا ئەو هه‌موو وشترا نه چ لیبکه‌م له کوپیان دابنیم !! وه کهسیک به سادهی و سه‌رکیلی ته‌ماشای فه‌رمایشته‌که بکات، ره‌نگه بلی: جا باشه کابرا هه‌وت سه‌د و شتر له کوپ دابن؟ چون ده‌بی به‌هه‌شت و شتری لیبن !! نا مه‌به‌ست نه‌وه‌یه به نه‌دازه‌ی قیمه‌تو به‌های هه‌وت سه‌د و شتر، خوا پاداشتی ده‌داته‌وه.

فه‌رمووده‌ی دووه‌م: پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموویه‌تی: { (مَنْ أَنْفَقَ نَفَقَةً فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَتَبَتْ لَهُ بِسَبْعِ مِائَةِ ضِعْفٍ) (رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ بِرَقْم: ۱۶۲۵) وَحَسَنُهُ، وَالنَّسَائِيُّ بِرَقْم: ۳۱۸۶، وَأَبْنُ حِبَّانَ بِرَقْم: ۴۶۴۷)، وَالْحَاكِمُ بِرَقْم: (۲۴۴۱)، عَنْ خُرَيْمِ بْنِ فَاتِكٍ، وَصَحَّحَهُ الْأَلْبَانِيُّ فِي (صَحِيحِ الْجَامِعِ) بِرَقْم: (۱۸۹۷) }، واته: هه‌ر کهسیک له پیناوی خوادا نه‌فه‌قه‌یه‌ک بکات { واته: مالیک خه‌رج بکات، به‌خشینیک بکات } به هه‌وت سه‌د به‌رانبه‌ر بو‌ی ده‌نووسری.

دیاره ﴿ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ﴾، واته: ده‌بی بو وه‌ده‌سته‌هینانی ره‌زامه‌ندی خوا، له پیناوی خوادا، مه‌به‌ستی نه‌وه‌بی که خوا لی‌ی رازی بی، دیاره که مه‌به‌سته‌یشت بوو خوا لی‌ت رازی بی، مال‌که‌شت به‌و شیوه‌یه سه‌رپ ده‌که‌ی که خوا دیاری کردوه، ده‌یده‌ی به که‌سی شیاوی خو‌ی و، له شوینی شیاوی خو‌یدا سه‌رپی ده‌که‌ی، چونکه هه‌ر کهسیک شتی‌ک له پیناوی خوادا بکات، ده‌بی به پی‌ی شه‌رعی خواش بیکات، ئەو دووانه هه‌ردووکیان پیکه‌وه‌ن، له پیناوی خوادا ره‌زامه‌ندی خوا، وات لی‌ده‌کات که به‌پی‌ی شه‌رعی خواش بجوو‌لییه‌وه.

فهرموودهی سییه م: پیغه مبه ر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فهرموویه تی: { (كُلُّ عَمَلٍ ابْنِ آدَمَ يُضَاعَفُ، الْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِ مِائَةٍ ضِعْفٍ إِلَى مَا شَاءَ اللَّهُ) (رَوَاهُ مُسْلِمٌ بِرَقْم: (٢٧٠٠)، وَابْنُ مَاجَهَ بِرَقْم: (١٦٣٨)، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ }، واته: هه موو کرده و دهی ئاده میزاد چاکه به ده به رانبهر پاداشت دهریته وه { به لای که مه وه } هه تا کو هه وت سه د به رانبهر، هه تا کو نه وه ئه ندازه یه ی که خوا بوخوی دهیزانی.

هه لبه ته نه م فهرمایشته پشتگیری نه و رایه دهکات که گوتمان فهرمایشتی خوا: ﴿وَاللَّهُ يُضَعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ﴾، نه وه ی لی ده فامریته وه که پاداشتی به خشین له هه وت سه د به رانبهریش زیاتره، جا ئایا له نه نجامی چی دا خوا سَلَّمَ پاداشته که ی چه ند قاتو چه ند به رانبهر دهکاته وه ؟ دیاره له نه نجامی ئیخلاصی باشترو نیه تی چاکترو، شوین پیگرتنی چاکتردا، که مروف هیج مه بهستی نه وه نه بی باسبکری و، هیج مه بهستی دنیا نه بی و، ئیخلاصه که ی زور باشی، وه باشیش شوینی پیگری و، بهرژه وه ندیی که ی باشی پی ته حقیق بکات، هه تا له و دوو رووه وه به خشین که باشتری، پاداشتی زیاتره، چونکه جاری وایه کابرا ئیخلاصی باشی هه یه، به لام شوینی باشی پی ناگری، وه جاری واش هه یه شوینی پی دهگری و له شوینی شایسته دا دایده نی، به لام نیه ته که ی زور ته واونیه و که م و زور شتی دنیایی ره گه ل ده که و، بو وینه: پی خۆشه خه لکیش پی بزانی که به خشنده یه، که واته: به نه ندازه ی نه وه که ئیخلاص زیادی، شوین پیگرتن چاک ده بی، پاداشته که ش چه ند به رانبهر ده بیته وه له هه وت سه دیش زیاتر.

مهسه لهی چوارم: که دهفه رموی: ﴿الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ لَا يُتَّبِعُونَ مَا أَنْفَقُوا مَنًّا وَلَا أَذًى لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾، ئه وهی لیوهر ده گیرئ که کاتیک که سیك خیریک دهکات، چاکه یهک دهکات، دهست گرویی نه داریک، هه ژاریک، لی قه و ماویک، هه تیویک، بیوه ژنیک دهکات، ئه گهر منه تی له سه ر بکات پرو به پروو یان پاشمله باسی بکات و دلی ئازار بدات، ئه وه نهک هه ر پاداشت وهر ناگریته وه، به لکو له سه ریشی سزا دهرئ، واته: وهک چۆن که سیك دانه ویله یهک ده چینیت، به لام دوایی بو وینه: سه د ته نه که ی به و زه وییه وهر کردوه، دوایی په نجا ته نه که ی دپته وه دهستی، ده لئین چی؟ ده لئین: بنه تووی خو ی نه کردوه، واته: ئه و ئه ندازه ده غله ی که به زه وی وهر کرد بوو، ئه وه ندهشی دهست نه که وته وه، جگه له کریی جووت مه سره فو ماندوبوون، هه موو ئه وهش له سه ر زه ره روزیان راده وهستی، خوا ﷺ که دهفه رموی: ﴿الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ لَا يُتَّبِعُونَ مَا أَنْفَقُوا مَنًّا وَلَا أَذًى لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ﴾، ئه وانه ی خیر و چاکه ده که نه و دوایی منه ت نا که نه و ئازاری دلی بابای خیر پی کرا و نادهن، ئا ئه وانه پاداشتی خو یانیان هه یه له لای په ر وهر دگاریان، دیاره ئه وهش که وانه بی، نهک هه ر پاداشتی نیه، به لکو ده بی چاوه رپی سزاو تو لهش بکات! عه ره ب جوانیان گوته وه، لی ره دا ده لئین: (صَنَوَانٌ: مَنْ مَنَعَ سَائِلَهُ وَمَنْ، وَمَنْ مَنَعَ نَائِلَهُ وَضَنٌ) واته: وهک یه کن، ئه وهی که که سیك داوای لی دهکات و پیی ده به خشیو، دوایی منه تی له سه ر دهکات، له گه ل ئه وهی

مہسلہای پینجم: خواہ بِسْمِ اللّٰہِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ کہ دہفہ رموی: ﴿قَوْلٌ مَّعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ﴾

www.alibapir.net

جەستەيى گەپرئ ! بۆيە پيغەمبەر ﷺ لە يەكياك لە
 فەرمايشتەكانيدا فەرموويەتى: { (الكَلِمَةُ الطَّيِّبَةُ صَدَقَةٌ) (رَوَاهُ
 الْبُخَارِيُّ بِرَقْم: (٢٩٨٩)، وَمُسْلِم بِرَقْم: (٢٣٣٢)، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ
 رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ }، واتە: قسەيەكى باش قسەيەكى چاك خيرو صەدەقەيە،
 كەواتە: صەدەقە هەر مال بەخشىن نيە، هەروەها لە فەرمايشتيكى
 ديكەدا پيغەمبەر ﷺ فەرموويەتى: { (إِنَّ مِنَ الْمَعْرُوفِ أَنْ تَلْقَى
 أَخَاكَ بِوَجْهِ طَلِقٍ) (رَوَاهُ مُسْلِم بِرَقْم: (٦٦٣٣)، وَالتِّرْمِذِيُّ بِرَقْم:
 (١٨٣٣)، وَابْنُ حِبَّانَ بِرَقْم: (٥٢٣)، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الصَّامِتِ عَنْ
 أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا }، واتە: لە چاكەكاريى يە كە تۆ بگەيە براى
 خۆت بە روويەكى گەش و خوشەوو بە زەردەخەنەوه.

لە فەرمايشتيكى ديكەدا پيغەمبەر ﷺ فەرموويەتى: { (إِنكُمْ لَا
 تَسْعُونَ النَّاسَ بِأَمْوَالِكُمْ، وَلِيَسْعَهُمْ مِنْكُمْ بَسْطُ الْوَجْهِ، وَحُسْنُ
 الْخُلُقِ) (رَوَاهُ الْحَاكِمُ فِي (المستدرک) بِرَقْم: (٤٢٧)، وَحَسَنُهُ
 الْأَلْبَانِيُّ فِي (صحيح الجامع) بِرَقْم: (٦٧٥٨) }، واتە: ئيۆه بە مال
 سامانتان فريای هەموو خەلك ناکەون، بەلام بە پرووى خوشتان و بە
 رپهوشتى جوان فريايان بکەون، واتە: بە پرووى گەش و رپهوشتى جوان
 دەتوانن لەگەڵ هەموواندا مامەلە بکەن، ئەخلاقى جوان و پرووخوشيى،
 فراوانەو بەشى هەموو کەس دەکات، بەلام مال و سامان بەشى هەموو
 کەس ناکات و سنووردارە، دەتوانى لەگەڵ هەموو کەسدا پرووت
 خوشبى و قسەت خوشبى و ريزى هەموو کەس بگري، بەلام ناتوانى
 هەر کەسيك داواى هاوکاریى مادديى کرد، بۆ جيبەجى بکەى !

مه سه له ی شه شه هم: که ده فره رموی: ﴿ يَتَّيِّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا بُطْلُوْا

صَدَقْتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَى ﴾، ئەه ی ئەوانه ی بروتان هیئاوه ! خپرو
چاکه کانتان به منه تکردن و نازاردان هه لمه وه شیننه وه، له به رانه ر
ئهم رسته قورئانییه دا زانیان بوونه ته دوو بهش، که ئایا وهك چاکه
خرابه ده سرپێته وه، که ئەمه دهقی قورئانی له سه ره، وهك خوا
فه رموویه تی: ﴿... إِنَّ الْحَسَنَتِ يُدْهَبْنَ السَّيِّئَاتِ...﴾ (١١٤) هود، واته:
بیگومان چاکه کان خرابه کان ده سرپنه وه لایان ده بن، ئایا به هه مان
شیوه خرابهش چاکه لاده بات؟ له وه لامی ئەم پرسیاره دا زانیان
بوونه دوو بهش:

به شیکیان ده لێن: به لێ، وهك چوْن که خرابه یهك ده که ی، ئەگه ر
چاکه ی به دوادا بکه ی دهی سرپێته وه، به هه مان شیوه ئەگه ر به
دوای چاکهش دا خرابه بکه ی، هه ر دهی سرپێته وه.

به شیکیشیان ده لێن: نه خیر، به لکو هه ندیک چاکه ی تایبه ت هه ن، به
هه ندی خرابه ی تایبه ت ده سرپنه وه، به لام به گشتی خرابه کان
چاکه کان ناسرپنه وه، واش پێده چی ئەم رایه به هی زتر بی،
چونکه خوا فره رموویه تی: ﴿... إِنَّ الْحَسَنَتِ يُدْهَبْنَ

السَّيِّئَاتِ...﴾ (١١٤) هود، چاکه کان به گشتی خرابه کان به گشتی
لاده بن، به لام به نسه به ت لابرانی چاکه به خرابه، وای نه فره رموه،
به لکو له هه ندی کاتی تایبه ت و شوینی تایبه تدا فره رموویه تی:
وریا بن فلان خرابه یه فلان چاکه یه تان لێ لانه بات، بو وینه له

سووره‌تی (الحجرات) دا ده‌فه‌رموی: ﴿ يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تَرْفَعُوْا اَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا تَجْهَرُوْا لَهُۥ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ اَنْ تَحْبَطَ اَعْمَالُكُمْ وَاَنْتُمْ لَا تَشْعُرُوْنَ ﴾ (۲)،
 واته: ئەه‌ی ئەوانه‌ی ب‌رواتان ه‌یناوه‌! کاتی پ‌یغه‌مبه‌ری خوا ﷺ
 ده‌دوینن و قسه‌ی له‌گه‌لدا ده‌که‌ن، ده‌نگتان به‌سه‌ر ده‌نگیدا
 هه‌لمه‌ه‌ینن، { به‌ ده‌نگی به‌رز قسه‌ی له‌گه‌لدا مه‌که‌ن } نه‌وه‌ک
 کرده‌و‌ه‌کانتان هه‌لبه‌وشینه‌وه‌، بیئه‌وه‌ی که‌ بو‌خوتان هه‌ست پی
 بکه‌ن، که‌واته: بیئه‌ده‌بیی نوانسان به‌رانبه‌ر به‌ پ‌یغه‌مبه‌ر ﷺ
 ده‌بیته‌ هو‌ی هه‌لو‌ه‌شانه‌وه‌ی کرده‌وه‌ی باش، ئنجا لی‌ره‌شدا
 ده‌فه‌رموی: ﴿ لَا يٰٓبٰطِلُوْا صٰدَقَتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْاَذٰی ﴾، چاکه‌و
 خ‌یره‌کانتان به‌ منه‌کردن و ئازاردان هه‌لمه‌وه‌شیننه‌وه‌، که‌واته:
 منه‌ت و ئازاردانیش بو‌ بابای خ‌یر پ‌یکراو، ئەو‌ چاکه‌و خ‌یره‌ی که‌
 له‌گه‌لت کرده‌وه‌، ئەو‌ یارمه‌تی و هاوکاریه‌ی پ‌یشه‌که‌شت کرده‌وه‌،
 خ‌یره‌که‌ی لاده‌با، یانی: هه‌ندی خ‌راپه‌ی تایبه‌ت هه‌ندی چاکه‌ی
 تایبه‌ت هه‌لده‌وه‌شینیه‌وه‌، به‌لام خ‌راپه‌کان به‌گشتی چاکه‌کان
 لانا‌به‌ن، ئەمه‌ش په‌حمه‌ت و به‌زه‌یی خ‌وای په‌روه‌ردگارو، ئەگه‌ر
 وانه‌بو‌وايه‌ که‌سه‌مان چاکه‌مان بو‌ نه‌ده‌مایه‌وه‌، که‌واته: خوا ﷺ
 به‌گشتی ده‌فه‌رموی: چاکه‌کان خ‌راپه‌کان لاده‌به‌ن، به‌لام
 خ‌راپه‌کان به‌شیوه‌یه‌کی تایبه‌ت و هه‌ندی‌ک له‌ خ‌راپه‌کان هه‌ندی
 له‌ چاکه‌کان لاده‌به‌ن، نه‌ک به‌گشتی.

مەسەلەى ھەوتەم: كە دەفەر موى: ﴿ يَتَائِهَآ الَّذِيْنَ ءَامَنُوْا لَا يُبْطِلُوْا

صَدَقَتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَى... ﴾ (٣٦) البقرة، منەتكردن (مَن)، تايبەتەو
 برىتيە لەوەى ڤووبەڤوو منەت لەسەر خيڤيڤيڤراو بکەى، بەلام
 ئازاردان (أَذَى) گشتيە، چ منەتى لەسەر بکەى، چ توانجى تيبگى، چ
 دوايى پاشملە باسى بکەى، چ بە ھەر شيوھيەك لە شيوھكان ئەزيەتى
 بەدەى، بۆ ويئە: بە شيوھيەك پارەكەى ويڤدەى نەفسى پى
 برينداربى، لەپيش چاوى خەلكى بىدەيە، يان بە ھەر شيوھيەك لە
 شيوھكان ھەستى ڤرووشىنى، (أَذَى) ھەر جوړە ئازاردانىك
 دەگريئەو، بەلام (مَن) تەنيا ئەوھيە كە منەتى بەسەردا بکەى و بە
 چاوى دابدەيەو، بەلگەشمان لەسەر ئەوھ كە خيڤو چاكەكردن لەگەل
 خەلك بەھوى ئازاردانىانەوھو بە ھوى منەت لەسەر كىرديانەوھ،
 ھەلدەوھشيتەو، ئەوھيە كە خوا زۆر بە ڤوون و ڤاشكاويى
 فەرموويەتى: ﴿ كَالَّذِي يُنْفِقُ مَالَهُ رِثَاءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ

الْآخِرِ ﴾، واتە: ئەوانەى ئازارى باباي ھاوکارىيکراو دەدەن و منەتى
 لەسەر دەکەن، وەك ئەوانە وان كە مالى خوڤيان بە ڤىابازيى خەرج
 دەکەن، وە ڤروايان بە خواو بە ڤۆزى دوايى نيە، ئنجا بيگومان
 كەسيك ڤرواي بە خواو بە ڤۆزى دوايى نەبى، يان بە ڤىابازيى شت
 بکات، ديارە نابى چاوەرپى پاداشت بى، بە ھەمان شيوھش كەسيك با
 لە سەرەتاوھ بۆ خواشى كىردى. بەلام دوايى كە بە ھوى منەتكردن و
 ئازاردانەو، لەخوى تىكەدەواو نابى چاوەرپى پاداشت بى، ئنجا

دوایش خوی بی وینه، وینهی هیئاو ته وه و دهفه رموی: ﴿فَمَثَلُ كَمَثَلِ صَفْوَانٍ عَلَيْهِ تُرَابٌ فَأَصَابَهُ وَابِلٌ فَتَرَكَهُ صَلْدًا﴾، واته: وینهی وی، وهك وینهی تاته بهردیکی لووس وایه، تهنکه گلیکی به سهروهویه، بارانیکی دلۆپه زل لیی دهاو هیچی پیوه نامینی و دهیشواته وه، مانای وایه نه و ئازاردان و منه تکردهش، ئاوا خیرو پاداشتی نه و چاکه و نه و مال به خشینه دهشواته وه، ههروهها دوایش، که دهفه رموی: ﴿لَا يَقْدِرُونَ عَلَى شَيْءٍ مِّمَّا كَسَبُوا﴾، {که مه بهست پیی دوارپوژه} له دوارپوژدا توانایان نابی به سهر هیج له به رههمی نه و خیرو چاکه یه دا، واته: هیچیان بو نه ماو ته وه و خاوهنی هیج نابن.

مه سه لهی هه شتهم: که دهفه رموی: ﴿وَمَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ

أَبْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ وَتَثْبِيتًا مِّنْ أَنفُسِهِمْ كَمَثَلِ جَنَّةٍ بِرَبْوَةٍ أَصَابَهَا وَابِلٌ فَكَانَتْ أَكْطَا ضِعْفَيْنِ فَإِن لَّمْ يُصِبْهَا وَابِلٌ فَطُلَّ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ﴾، لی ره دا خوی پهروه دگار وینهی مال به خشین شه رعییانه و راست و ته واو به چی دینی ته وه ؟ به باغیک که له سهر ته پو لکه یه که، له شوینیکی به رزه و بارانیکی باش و به خورزه و دلۆپه زل لیی دهاو، به ره که ی دوو به ران بهر ده بی ته وه، واته: نه گهر هه مان باغ هی که سیکی دیکه بی له شوینیکی دیکه بی، نیوهی نه وه به رده دا، به لام شوینه که ی هی نه ده باشه و بارانیکی

هينده چاكي لى دهبارى و، ئەو دهنده خوړى باش پيډه كه وى، بهر كه وى دوو بهرانبهري باغى خه لگى ديكه ده بى.

جا خوا ﷺ دوو هاندەرى باسكردوون بو كه سيك، كه مال به شيوهيه كى راست و دروست دهبه خشى: ﴿ اَبْتَفَاءَ مَرْضَاتِ اللّٰهِ وَتَبَيَّتَا مِّنْ اَنْفُسِهِنَّ ﴾، واته: رهزامة ندى خوا داوا ده كەن، وه له دليكى چه سپاويشه وه يا خود بو دل چه سپاندنى خوشيان له سەر ئيمان و ئيسلام، يان له سەر مال به خشىن و سه خواوت، كه واته: دوو هاندەريان هەن:

يه كه م: ئەو ديه كه خوا لىيان رازى بى.

دوو م: ئەو ديه كه خوڤيان له سەر سه خواوت و به خشىن رابىنن، يا خود خوڤيان پابه ند بكه ن به و شه ريعه ت و بهر نامه وه كه خواى بهر وهردگار ناردوويه تى، واته: هيچ مەبه ستيكيان نيه كه زيان بگه يه نن به باباى خير پيكر او، ئەو بابا يه كه خير دهكات، ده لى: بويه ئەو كارە ده كه م كه خوا لىم رازى بى، وه بو ئەو ههش كه خو م مسو لمانى باشبم و سيفه تى باش له خو م دا بچه سپي نى، هه لبه ته ئەو دوو ئامانجه و ئەو دوو پالنه رو هاندەرە، كه پال به باباى مال به خشه ره وه دهنى، هيچ زيانىك ناگه يه نن به لايه نى بهرانبەر.

نجا وي نه شى بو هينا وه ته وه و ده فه رموى: ﴿ كَمَلِ جَعَم ﴾، وي نه ي ئەو دى كه مالى خو ي له پي ناوى خوا دا دهبه خشى، بو ئەو دى خوا ي لى رازى بى، وهك باغيكه، چونكه باغ سي به ريشى

هەيە، بەريشى هەيە، كەواتە: باباي بەخشىندە دەبى سىبەرى هەبى
بۆ خەلک، وە بەرھەمىشى بۆيان هەبى.

ئىجا دەربارەى شوپىنى ئەو باغە دەفەرموى: ﴿ كَمَثَلِ جَتَمٍ
بِرَبْوَةٍ ﴾، (رَبْوَةٌ) يانى: تەپۆلكە، بەرزايى، چونكە لەرووى
باغدارىيەو، شوپىنى بەرز باشتىر تيشكى خۆرى تىدەكەوى و ئاوى
زۆرى تىدا نامىنىتەو، درەختەكە بن ئا و بکەوى، ئەووى
بەخشەربى، دەبى هەولبدا خاوەنى ئەخلاق و بەھاو ئەدەبىكى
بەرزترى و، بە ئەخلاقى بەرزو بە بەخشىندەبى و سىفەتى باش
لەنيو خەلکدا دياربى.

ئىجا دوو جوړە بەخشىنى ديارى کردوون، چونكە كە دەفەرموى:
﴿ أَصَابَهَا وَابِلٌ فَكَانَتْ أَكْلَهَا ضَعْفَيْنِ فَإِنْ لَمْ يُصِبْهَا وَابِلٌ
فَطَلٌ ﴾، واتە: ئەو باغە لە دوو حال بەدەر نى: يان بارانىكى دلوپە
گەورەو بە خورزەمى لىدەداو، ئەو كاتە دوو بەرانبەر بەردەگرى
﴿ فَإِنْ لَمْ يُصِبْهَا وَابِلٌ فَطَلٌ ﴾، وە ئەگەر بارانىكى دلوپە زل و
بە خورزەم و بە رېژنە لىي نەدا، ئەو نەمە بارانىكى بەسە بۆ
بەرگرتن، شوپنەكەى هيندە باشە، ئىنسانى مسوئلمانىش دوو حالى
هەن: يان ئەووتە ئىمكانىيەتى هەيە و خىرو چاكەى زۆر دەكات، يان
كەمى هەيە و خىرو چاكەيەكى كەم دەكات، بەلام هەرچوون بى
ئىنسانى ئىماندار دەبى هەر بەخشىندەبى، ئەگەر زۆرى هەبوو زۆر
بەخشى و، ئەگەر كەمىشى هەبوو كەم ببەخشى، گىرنگ ئەوەيە

ئیماندار نابئ چرووک و پژدو دهست قووچاو بئ، که مت ههیه که م
 ببه خشه، زۆرت ههیه زۆر ببه خشه، له سهرده می پیغه مبهردا ﷺ
 کاتی که پیغه مبهری خوا هانی مسوئلمانانیدا که ببه خشن له جهنگی
 (تهبووک) دا، هه بوو مائی کی زۆری دهینا پری کویشیک زیوو زیپی
 دهینا، یا خود پری توورمه گهیه که زیپو زیوی دهینا، هه شبوو پری
 چنگی کی دهینا، وه هه بوو چنگه خورمایه کی دهینا و دهیگوت: ئه ی
 پیغه مبهری خوا ﷺ هه ر ئه وه ندهم بو کراوه، ئنجا مونا فیه کان
 ئه وه ی زۆری هینا بادهیانگوت: ئه وه هه ر بو ریایه تی، ئه وه ی که میشی
 هینا بادهیانگوت: جا خوا چ پیویستی به وه نده ههیه ^(١)؟! یانی: هه ر
 چۆن بئ هه ر تانه یان ددها، خوا ی پهروهردگاریش ئه م ئایه ته ی ناره

خواری: ﴿الَّذِينَ يَلْمُزُونَ الْمُطَّوِّعِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فِي

الْصَّدَقَاتِ وَالَّذِينَ لَا يَجِدُونَ إِلَّا جُهْدَهُمْ فَيَسْخَرُونَ مِنْهُمْ...﴾ (٧٩)

التوبة، واته: ئه وانه ی {ئهو مونا فیه و دهغه لانه ی} که تانه یان ددها
 له و مسوئلمانانه ی که باش مائی خو یان ده به خشی دهیانگوت ئه وه
 مه به ستیان پی خوا نیه {ته ماشا ئه وه هه موو مال و سامانه ی بوچی
 هینا وه ؟}، وه ئه وانه ی هه موو توانای خو یان ده خسته کارو که میان

(١) عن أبي مسعود قال: { لما نزلت آية الصدقة كنّا نحاملُ على ظهورنا، فجاء رجلٌ فتصدق بشيءٍ كثير، فقالوا: مرأى، وجاء رجلٌ فتصدق بصاع، فقالوا ان الله لغني عن صدقة هذا، فنزل: ﴿الَّذِينَ يَلْمُزُونَ الْمُطَّوِّعِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فِي الصَّدَقَاتِ وَالَّذِينَ لَا يَجِدُونَ إِلَّا جُهْدَهُمْ...﴾ (٧٩) التوبة، رواه البخاري: (١٤٥)، ومسلم: (١٠١٨)، والنسائي في التفسير: (٢٤٣)، وابن ماجه: (٤١٥٥).

دههینا، گالتهیان به وانیش دهکرد! به لام نه، ئه وهی زوری ههیه با زور ببه خشی، وه ئه وهی که میشی ههیه با له که مه کهی خوی هه ر ببه خشی، وه له فهرمایشتی راست و دروست (صحیح) ی پیغه مبه ر ویشدا هاتوه فهرموویه تی: { (سَبَقَ دَرَهْمٌ أَلْفَ دَرَهْمٍ، فَقَالَ رَجُلٌ: وَكَيْفَ ذَلِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: رَجُلٌ لَهُ مَالٌ كَثِيرٌ أَخَذَ مِنْ عَرْضِهِ مِائَةَ أَلْفٍ فَتَصَدَّقَ بِهَا، وَرَجُلٌ لَيْسَ لَهُ إِلَّا دَرَهْمَانِ فَأَخَذَ أَحَدَهُمَا فَتَصَدَّقَ بِهِ) (رَوَاهُ ابْنُ حَبَّانَ بِرَقْم: (٣٣٤٧)، وَالنَّسَائِيُّ بِرَقْم: (٢٥٢٧)، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه، وَحَسَنَهُ الْأَلْبَانِيُّ فِي (صَحِيحِ الْجَامِعِ) بِرَقْم: (١٨٦٧) }، واته: درهمیك پیش ههزار درهم کهوته وه، پیاویك گوتی: جا ئه وه چونه ئه ی پیغه مبه ری خوا ویشدا؟! فهرمووی: کابرایه ک هه بوو زور دهوله مه ند بوو {مال و سامانیکی زوری هه بوو} ههزار درهمی له و ماله زوری خوی کرده خیر، وه پیاویکیش هه بوو دوو درهمی هه بوون، له و دوو درهمه یه کیکیانی کرده خیر، خوی کاربه جی پاداشتی ئه و درهمه ی ئه و ههزارو نه داره ی به زیاتر دایه وه له هی ئه و ههزار درهمه، بۆچی؟ چونکه ئه و له دوو درهمان یه کیکی کردوته خیر، ئه و دیکهش له مال و سامانیکی زور ههزار درهمی کردوته خیر، دیاره خوی دادگهریش سته م له کهس ناکات، به لام پاداشتی ئه وهی دیکه که توانای که م بووه، زور زیاتری داوته وه له وهی دی.

ئنجا بۆیهش له گۆتایی ئه و ئایه ته دا ده فهرمووی: ﴿ وَاللَّهُ يَمَّا

تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴾، وه خوا بینهری ئه وهیه که دهیکه ن، چونکه

بەخشىن كردهوويه، ئەگەر تىبىنيىتان كىردىي لە كۆتايى هەموو
 ئايەتەكاندا خۆى خواوێن سىفەتى بەرز، سىفەتێكى خۆى بەيان
 دەكات، بۆ وێنە دەفەر مۆي: ﴿ وَاللّٰهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴾، ﴿ إِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ
 رَّحِيمٌ ﴾، ﴿ اِنَّ اللّٰهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ ﴾، لێردا دەفەر مۆي: ﴿ وَاللّٰهُ بِمَا
 تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴾، بۆچی؟ چونكە لە هەر شوێنە خوا سىفەتێكى
 خۆى بەيان دەكات، كە لەگەڵ ئەو كردهوويهداو لەگەڵ ئەو شتەدا
 بێتەوه، لەبەرئەوهى بەخشىن كردهوويه: چۆن دەبەخشى؟ چەند
 دەبەخشى؟ بە كى دەبەخشى؟ بابزانی خوا دەیبینی.

مەسەلەى نۆیەم: كە خوا ﷻ وێنەیهكى هیناوتەوه بۆ كەسێك كە
 خێرو چاكە دەكات، بەلام دوايى خێرو چاكەكەى بە ئاودا دەدات،
 بەهۆى منەت و ئازاردان و باسكردن و رىبابازى يەوه، دەفەر مۆي:
 ﴿ اَيُّدُ أَحَدِكُمْ اَنْ تَكُوْنَ لَهُ جَنَّةٌ مِّنْ نَّخِيلٍ وَأَعْنَابٍ ﴾، واتە:
 كێتان هەيه خۆزگەو ئاوات بەوه بخوازى وەك ئەو كەسەبى، كەسێك
 كە باغێكى هەيه، ئەو باغە لە درەختى خورماوه بگرە كە بەرزترین
 درەختە، هەتاكو درەختى مێوو تری، كە نزمترین درەختە تێدايه،
 نەك تەنيا ئەو دوو جوړە درەختەى تێداين، وەك دەفەر مۆي: ﴿ اَنْ
 تَكُوْنَ لَهُ جَنَّةٌ مِّنْ نَّخِيلٍ وَأَعْنَابٍ ﴾، واتە: لە بەرزترین درەختەوه
 كە دارخورمايه، تا نزمترینى كە مێوه، درەختى تریيه، تێدايه، ئنجا،
 ﴿ تَجْرٰى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ﴾، شاجوگەو جوگەلەى زۆرى بەبندا

دەرۆن، واتە: پەكى له ئاوئى ناکەوئى ﴿لَهُ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ﴾،
 وە ئەو کەسە لەو باغەى خۆیدا هەموو میوەیەکی هەیه، بۆیە گوتمان
 کە دەفەر موئى ﴿مِنْ نَّحِيلِ وَأَعْنَابٍ﴾، تەنیا مەبەستى خورماو تری
 نیە، چونکە ﴿مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ﴾، هەموو میوەیەك تەنیا لە
 درەختى خورماو میو پەیدانابى، هەنارو خووخ و گیلەس و هەرمى و
 بەهئى و... ئەوانە، کوا لەو دووانە پەیدا دەبن؟! کەواتە: هەموو
 جوړە میوەیەکی تێدايە، ئەو رەزو باغە بەو شیوەیە کە لەو بەشتر
 نابى، بەلام لەو لاو: ﴿وَأَصَابَهُ الْكِبَرُ وَلَهُ ذُرِّيَّةٌ ضِعْفًا فَأَصَابَهَا
 إِعْصَارٌ فِيهِ نَارٌ فَاحْتَرَقَتْ﴾، کابرا بوخۆی کەوتۆتە تەمەنەو دەو
 بەسالددا چوو دەو، ئینسانی بەسالددا چووش تازە خو ناتوانى دووبارە
 بچى باغىكى دیکە بنیات بنى! ئنجا کە کەتۆتە تەمەنەو مال و
 مندالێكى وردو و پیرانىشى هەیه، مندالى سەلکەو پێچکەى هەن ﴿وَلَهُ
 ذُرِّيَّةٌ ضِعْفًا﴾، واتە: مندالەکانى وردن و درشت نین، کە کارو
 کەسابەت بکەن، ئنجا لەو حالەتەدا: ﴿فَأَصَابَهَا إِعْصَارٌ فِيهِ نَارٌ
 فَاحْتَرَقَتْ﴾، گەردەلوولێك لەو باغە بدا کە ئاگرى تێدايى و بسووتى،
 کامەتان پێى خووشە وەزعیكى وای هەبى؟ بێگومان کەس پێى خووش
 نیە، کەواتە: ئەگەر چاکەتان کرد وەك ئەو باغە چاکەى ئەو گەردەلوولە
 خراپە لێى دەدات و دەیسووتێنى، منەت بەسەر خێرپێکراودا مەکەن،
 وە ئازارى دلێ مەدەن و، خێرو چاکەکە لەخۆتان تێکەمەدەن.

مەسەلەى دەيەم: كە دەفەر موى: ﴿ كَذَلِكَ يَبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ

لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ ﴾، ئاوا خوا ئايەتەكانىتان بۆ ڤووندىكاته وه تاكو بىرىكەنە وه، ئايا بەبى بىر كىردنە وه ئىنسان لە ئايەتەكانى خوا حالى دەبى و بەبى بىر كىردنە وه لەو حىكمەتەنە دەگەين كە لە ئايەتەكاندا شىرراونەتە وه، بەبى بىر كىردنە وه لەو ئامانجانە تىدەگەين كە خواى بەخشندە ئەو ئايەتەنەى بۆيە ناردوونە خوار كە بەيئىرئىنە دى ؟! بىگومان نە خىر.

لە كۆتايىدا دەلييم: وهك زۆر جارى ديش گوتوو مانە: قورئان وهك دەريايەكە كە لە دوورە وه تەماشاي دەكەى بەس ئاويكى شين دەبينى، بەلام كە لىي ورد دەبيە وه دەجيە سەرى ماسى و ڤووهك ژياندارانى دىكەو، پاشان گەوهەرو مروارى تىدا دەبينى، قورئانىش بە هەمان شىو ئىنسان تا چاكتر لىي وردبىتە وه، زياتر تەفاعولى لەگەلدا بكات، زياتر لە نەيئىيەكانى تىدەگات و پىيان ئاشنا دەبى.

خواى پەرورەدگار لەو كەسانە مان بگىرپى كە بەهوى تىوهرامان و زياتر وردبوونە وهى كتيبى خواوه، زياتر لىي تىدەگەن زياتر لە حىكمەت و پەندەكانى حالى دەبن، زياتر لە ئامانجەكانى شارەزا دەبن و، پاشان باشتەر پىوھى پابەند دەبن، لە ژيانى تاكيى و خىزانى و كۆمەلايەتيى و سياسىياندا.

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ.

دەرسى پەنجار و پىنجەين

پىناسەى ئەم دەرسە

خوشتىوان بى ئەم دەرسەماندا ھەشت (٨) ئايەت لە سوورەتى (البقرة) دا دەتويژىنەو، كە ئايەتەكانى ژمارە (٢٦٧ تاكو ٢٧٤) ن، خوا ﷻ لەم ھەشت ئايەتەدا بۆمان باسى مال بەخشىن دەكات: چ جوړە مالىك بىبەخشى؟ بە كى بىبەخشى؟ چۆن بىبەخشى؟ ئەم سى مەسەلە گرنگە تىشكيان خراوتە سەر، وىراى چەندىن مەسەلەى دىكە كە پەيوەستن بەم سى مەسەلە سەرەكىيەو، وەك: بەخشىنى شتى باسو پەسەند، خو دوورگرتن لە پزىدى، لىزان (حكيم) بوون لە بەخشىندا، نەزرکردن، ئاشكراکردن و پەنھانکردنى بەخشىن، ھەر كاميان لە شوينى خویدا، بەر لە ھەركەس بەخشىن بە كەسانى ھەژارى بىدەرەتان كە بەھوى جەنگو جىھادو كارى ئىسلامىيەو دەرفەتى كارو كاسبيان نيە...ھتە.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِنْ طِبَّاتِ مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّا أَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَلَا تَيَمَّمُوا الْخَبِيثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ وَلَسْتُمْ بِآخِذِيهِ إِلَّا أَنْ تُغْمِضُوا فِيهِ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَكِيمٌ ﴿٢٦٧﴾ الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُم بِالْفَحْشَاءِ وَاللَّهُ يَعِدُكُم مَغْفِرَةً مِنْهُ وَفَضْلًا وَاللَّهُ وَاسِعٌ

عَلَيْهِمْ ﴿٢٦٨﴾ يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا وَمَا يَذْكُرُونَ إِلَّا أُولَ الْأَلْبَابِ ﴿٢٦٩﴾ وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ نَفَقَةٍ أَوْ نَذَرْتُمْ مِنْ نَذْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُهُ. وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ﴿٢٧٠﴾ إِنْ بُدُوا الصَّدَقَاتِ فَنِعِمَّا هِيَ وَإِنْ تُخْفُوهَا وَتُؤْتُوهَا الْفُقَرَاءَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَيُكَفِّرْ عَنْكُمْ مِنْ سَيِّئَاتِكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٢٧١﴾ لَيْسَ عَلَيْكَ هُدَاهُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَلَا تُنْفِسْكُمْ وَمَا تُنْفِقُونَ إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ ﴿٢٧٢﴾ لِلْفُقَرَاءِ الَّذِينَ أُحْصِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَطِيعُونَ ضَرْبًا فِي الْأَرْضِ يَحْسَبُهُمُ الْجَاهِلُ أَغْنِيَاءَ مِنَ التَّعَفُّفِ تَعْرِفُهُمْ بِسِيمَاهُمْ لَا يَسْأَلُونَ النَّاسَ إِلْحَافًا وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ ﴿٢٧٣﴾ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٢٧٤﴾

ameer.maktab@yahoo.com



/AliBapir



/AliBapir



/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

www.alibapir.net

ماناي وشە بە وشەي ئايەتەگان

((ئەي ئەوانەي بىرواتان هېناو! لەو سامانە باشانەي کە بە دەستان هېناون و لەوێ کە بۆمان لە زەوى دەرھېناون، بىەخشىن، وە بۆ خراپەکەي مەگەرپېن، لىي دەبەخشىن، بەلام بەچا و لىنووقاندنەو نەبى وەري ناگرن، وە بزەنن کە خوا بىي نيازى ستايش کراو (٢١٧) شەيتان لە نەداريى دەتانتەرسىيئ و بە رژديى فەرمانتان پى دەکات، بەلام خوا گەفتى لىبورەن و بەخشى خۆيتان پى دەدا، وە خوا (بەخشىش) فراوانى زانايە (٢١٨) حىکمەت بە ھەرکەسيک دەدا کە بىەوئ، وە بىگومان ھەرکەسيک حىکمەتى پىبەدرئ، ئەو ھەر خىرو چاگىيەکى زۆرى پىدراو، بەلام خاوەن عەقلان نەبى پەند وەرنەگرن (٢١٩) وە ھەر مالىک بىەخشى يان ھەر شتيک لەخۆتان بگرن (نەزرى بکەن) ئەو ھەر مسۆگەر خوا دەيزانى، وە ستەمکارانىش ھىچ پشتيوانيان نين (٢٢٠) ئەگەر خىرو چاکەگانتان ئاشکرا بکەن، ئەو ھەر چاکترين شتە، وە ئەگەر پەنھانيان بکەن و بىاندەنە ھەزاران، ئەو ھەر بۆ خۆتان باشترە، وە بەشيک لە خراپەگانتان لى دەسپىتەو، وە خوا بە ھەرچى دەيکەن شارەزايە (٢٢١) هېنانە سەر رېي راستيان لەسەر تۆ نيە، بەلام خوا ھەر کەسيکى بوئ دەپخاتە سەر رېي راست، وە ھەر ئەندازەيەک لە خىرو چاکە بکەن، ئەو ھەر سوودەکەي بۆخۆتانە، وە (ئىو) بەمەستى وە دەستھېنانى رەزامەنديى خوا نەبى نابەخشىن، وە ھەر ئەندازەيەک مال بەخشىن، بى ئەو ھەر ستەمتان لىبکرى دەتاندريتەو (٢٢٢) (با مال بەخشىنتان) بۆ ھەزارانيک بىت کە لەرپى خوادا رى لى بەستراون و ناتوان بەزەويدا

(بو کاسبی) بښ و بچن، بابای نا ئاشنایان له بهر زیډه نه فس بهرزی، به دهوله مهنديان تیدهگات، (به لام نه گهر باش سهرنجیان بدهی) به نیشانه یان دهیانناسی (که هه ژارن) به مکووړپی و سووړبوونه وه شت له خه لکی داواناکهن، وه ههر شتیکیش له مال ببه خشن، بیگومان خوا پیی زانایه ﴿٢٧٣﴾ نهوانه ی که به شه وو پوژو به په نهانی و ئاشکرا سامانه کانیان دبه خشن، ئه وه بیگومان پاداشتی ته وای خویان له لای په روهر دگاریان هه یه و، نه ترسیان له سهره و نه خه مباریش دهن ﴿٢٧٤﴾).

شیکردنه وهی هندیك له وشه کان

(أَنْفَقُوا): واته: ببه خشن (نَفَقَ الشَّيْءُ: مَضَى وَنَفِدَ، الْإِنْفَاقُ: قَدْ يَكُونُ فِي الْمَالِ، وَغَيْرِهِ، وَقَدْ يَكُونُ وَاجِباً وَتَطَوُّعاً)، (نَفَقَ) واته: تیپه ری و ته و او بوو، به خشینیش له مال و غهیری مال دایه و جاری و هه یه فهرزه و جاری و اش هه یه سوننه ته.

(طَيَّبَتْ): کووی (طَيِّبَةً) یه، (طَيِّبَةً) واته: زوړ چاک و سوو دبه خشو زوړ به تام و خوښ، ده گوتړی: (طَابَ الشَّيْءُ يَطِيبُ طَيْباً فَهُوَ طَيِّبٌ) واته: شته که خوښه یان به سوو ده، یان چاکه (فَهُوَ طَيِّبٌ) (طَيِّبٌ) واته: شتی باش و به له زهت و خوښ و به که لک (وَأَصْلُ الطَّيِّبِ: مَا تَسْتَلِذُّهُ الْحَوَاسُ وَمَا تَسْتَلِذُّهُ النَّفْسُ) له بنچینه دا (طَيِّبٌ) ههر شتیکه که هه سته کان تامی لیوهر بگرن، بوئیکی خوښ، تامیکی خوښ، په دنگیکی جوان، دهنگیکی خوښ، هه موو پییان

دەگوترى: (طیب)، ھەموو ئەو شتانەى کە خوشن، وە ھەرشتیک کە نەفس لەرزەتى لیبکات، (طیب)یان بۆ بەکاردى.

(کَسَبْتُمُ): واتە: بەدەستان ھیناوە، چونکە (کَسَبَ یُکَسِبُ) واتە: وەدەستى ھینا، وەدەستى دینى.

(وَلَا تَيَمَّمُوا): واتە: (وَلَا تَقْصُدُوا) مەبەستان نەبى، لیى مەخەفتین،

(وَلَا تَيَمَّمُوا الْخَبِثَ)، واتە: کە خیر دەکەن لیى مەخەفتین کام

شەى بەکەلک نایە، ئەو بەکەنە خیر، ئەو ەى کە بۆخۆتان ناتانەوئ، (تَيَمَّمْ)یش ھەر بۆیە پى دەگوترى: (تَيَمَّمْ) وەک

فەرموویەتى: ﴿... فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا...﴾ المائدة، واتە:

بگەرپن و بخەفتین لە گلیكى پاك، ئەسلى وشەى (تَيَمَّمْ) ئەو ەى کە تۆ بخەفتی و بگەرپی لە گلیكى پاك.

(الْخَبِثُ): (الْخُبْتُ وَالْخَبِثْتُ: مَا يُكْرَهُ رَدَاءَةٌ وَخَسَاسَةٌ، مُحْسُوسًا

كَانَ أَوْ مَعْقُولًا)، (الْخُبْتُ) و (الْخَبِثْتُ): ھەر شتیكە کە لەبەر

خراپى نەویستریت، جا شتیكى بەرھەست بى، یاخود لەرووى

مەعنەویيەو بەکەلک نەھاتووبى، (الْخَبَائِثُ جَمْعُ الْخَبِثِ: مَا

لَا يُوَافِقُ النَّفْسَ مِنَ الْمَحْظُورَاتِ)، واتە: (خَبَائِثُ) كۆى

(خَبِثَ) ەو ھەر شتیكە کە لەگەل سروشتى ئینسان سازگار

نەبى و ئینسان پى خوش نەبى و پى چاك نەبى.

(إِلَّا أَنْ تُغْمِضُوا فِيهِ): مه‌گهر چاوی لی بنووقینن، ﴿وَلَسْتُمْ بِتَاخِذِيهِ
إِلَّا أَنْ تُغْمِضُوا فِيهِ﴾، واته: نه‌گهر بدری به خوتان وهریناگرن،
مه‌گهر چاوی لی بنووقینن، واته: مه‌گهر له‌بهر خاتری خاتران،
یان به ناچارایی نه‌گهرنا ئاماده نین شتی خراپ وهر‌بگرن، که‌واته:
شتی خراپیش مه‌که‌نه خی‌ر چونکه، ﴿تُغْمِضُوا فِيهِ﴾، ده‌لی:
(الْغَمَضُ: التَّوَمُّ الْعَارِضُ) نووستنیکه که به‌سه‌رتدا دی، (وَعَمَضَ
عَيْنُهُ وَأَغْمَضَهَا وَضَعَ إِحْدَى جَفَنَيْهِ عَلَى الْأُخْرَى) واته: پی‌لووی
چاوی له‌سه‌ر پی‌لووه‌که‌ی دیکه دانا، چاوی نووقاند، (ثُمَّ يُسْتَعَارُ
لِلتَّغَافُلِ وَالتَّسَاهُلِ) دوایی خواستراوه‌ته‌وه بو شتی‌ک که به
ناچارایی، یاخود وه‌ک بلیی له‌بهر خاتران، وهریده‌گری نه‌گهرنا
وهریناگری.

(يَعِدُّكُمْ): واته گفتان پی‌ ده‌دا، ﴿وَاللَّهُ يَعِدُّكُمْ مَغْفِرَةً مِنْهُ وَفَضْلًا﴾،
وشه‌ی (يَعِدُّكُمْ) له (وَعَدَ) وه‌هاتوه، (الْوَعْدُ يَكُونُ فِي الْخَيْرِ
وَالشَّرِّ وَفِي الْخَيْرِ أَكْثَرُ)، وه (وَعَدَ) له خی‌ریشدا به‌کاردی له
شه‌ریشدا، به‌لام زیاتر بو خی‌رو چاکه به‌کاردی، ده‌لی: وه‌عدی
پی‌داوه، واته: بو چاکه، به‌لام بو خراپه (وَعِيدٌ) هه‌یه (أَوْعَدَهُ)
واته: هه‌ره‌شه‌ی لی کرد (وَعِيدٌ) هه‌ره‌شه‌یه (وَعَدَ) به‌لیندان و
گفت دانه بو شتی باش.

(بِالْفَحْشَاءِ): هه‌ر کرده‌وه‌یه‌کی ناقولایه‌وه هه‌ر قسه‌یه‌کی خراپه،
ده‌لی: (الْفَحْشُ وَالْفَحْشَاءُ وَالْفَاحِشَةُ: مَا عَظُمَ قُبْحُهُ مِنْ

الْأَفْعَالِ وَالْأَقْوَالِ وَيَقْصِدُ بِهِ هُنَا الْبُخْلُ) وشەى (الْفَحْشُ) وه
(الْفَحْشَاءُ) وه (الْفاحِشَةُ) هەر قسەيەكەو هەر کردەو دەيەكە که
زۆر ناقولاًو دزیوو نارېک بى، بەلام لیڤردا مەبەست لە (الْفَحْشَاءُ)،
واتە: چرووکی و رزیدی و چنگ نووقاندن.

(أُولُو الْأَلْبَابِ): واتە: (أَصْحَابُ الْعُقُولِ) خاوەن عەقلان، چونکە
(أَلْبَاب) کوى (لُبّ) دە ئەمیش واتە: کاکل، بەلام لە قورئاندا
بەکارهێنراوە بۆ عەقل، بۆچی؟ چونکە وهك چۆن میوهیەك بەس
بە هوى کاکلەکەيەوه بە کەلک دى، ئینسانیش هەر بەهوى
عەقلەکەيەوه بەکەلک دىو، ئینسان بە عەقل لە ئازەل و
ژیانداران جیادەبیتهوه، جا دەلى: (اللُّبُّ: الْعَقْلُ الْخَاصُّ مِنْ
الشَّوَابِ)، (لُبّ): بریتیە لە عەقلی کە ساغ بووبیتهوه لە خلتە،
وه بۆیەش وای ناو لیڤنراوه، چونکە هەر عەقلە لە ئینساندا کە
ئینسان بکات بە ئینسان، وه جیای بکاتەوه لە غەیری خوى، وهك
چۆن میوهیەکیشت لەبەر کاکلەکەى دەویستری، ئەگەرنا
تویکلەکەى کەس نایەوێ.

(نَفَقَةٍ): (النَّفَقَةُ: اسْمٌ لِّمَا يُنْفَقُ)، (نفقة): ناوه بۆ هەر شتیک کە
ببەخشری، پارەبى، مال بى، خواردن بى، بەرگ بى، زەوى بى، هەر
شتیک ببەخشری وشەى: نەفەقەى بۆ بەکاردى.

(نَذَرْتُمْ): واتە: نەزرتان کردبى، لە خۆتان گرتبى (النَّذْرُ: أَنْ تُوجِبَ
عَلَى نَفْسِكَ مَا لَيْسَ بِوَاجِبٍ)، (النَّذْرُ): ئەوێە توۆ شتیک لەسەر

خۆت پىيويست بىكەى كە لەسەرت پىيويست نەبى، وەك لە قورئاندا
هاتو: ﴿... إِنِّي نَذَرْتُ لِلرَّحْمَنِ صَوْمًا...﴾ (٣٦) مەريم، مەن بۆ خواى
خاوەن بەزەمى پۆژووم لەخۆم گرتو.

(فَعِيمَا هِيَ): واتە: باشتىرىن شت ئەو دىيە، ئەسلى خۆى ئەم وشەيە
(فَعِيمَ مَا هِيَ) يە، واتە: ئا ئەو كارە، ئەو شتە باشتىرىن شتە
(وَنِعْمَ: كَلِمَةُ الْمَدْحِ فِي مَقَابِلِ بَيْسٍ لِلذَّمِّ)، عەرەب ئەگەر
بىانەوى شتێك مەدح بکەن، دەليين: (نَعْمَ) بۆ ويئە: (نَعْمَ الرَّجُلُ
مُحَمَّدٌ) موخەممەد باشتىرىن پياو (بَيْسٌ) هەش، بۆ زەممە، وەك:
(بَيْسَ الرَّجُلُ زَيْدٌ) خراپتىرىن پياو زەيدە.

(خَيْرٌ لَّكُمْ): واتە: بۆ ئىيە چاكتەرە (الْخَيْرُ: مَا يَرْغَبُ فِيهِ الْكُلُّ،
وَضِدُّهُ الشَّرُّ)، (خَيْرٌ) هەر شتێكە كە هەموو لایەك ئارەزووى بکەن،
پىچەوانەى (شەر)، واتە: خراپ يان خراپتر.

(هُدًى لَهُمْ): (الْهُدَى: دِلَالَةٌ بِلُطْفٍ) واتە: رێنمايى، يان خستنه سەر
رێ بە شىو دىيەكى نەرم و هيدى.

(وَجْهَ اللَّهِ): بە چەند واتايەك هاتو: خۆى (وجه) واتە: ڕوو (وجه
الله) واتە: ڕووى خوا، بەلام لىرەدا يان مەبەست پىي ڕەزامەندىيى
خوایە (مَرْضَاةُ اللَّهِ)، يان مەبەست پىي زاتى خوایە (ذَاتُ اللَّهِ)، يان
مەبەست پىي دىدارى خوایە (لِقَاءُ اللَّهِ)، يان مەبەست پىي ڕووى
خوایە، واتە: سيفەتێك بۆ خوا، كە بۆ خوا شایستەيە، ڕووى

خوا، نه گهر سیفهت بی ده لئین: سیفهتیکه که بو خوا
شایسته یه و، وهک هی دروستکراوه کان نیه.

(يُوفِّ إِلَيْكُمْ): واته: به ته و اووی ده تاندریته وه، چونکه ده لی:
(الْوَافِي: الَّذِي بَلَغَ التَّمَامَ)، (وَافِي): واته شتیک که ته و او بو وی
(وَأَوْفَى: إِذَا تَمَّمَ الْعَهْدَ وَلَمْ يَنْقُضْ حِفْظَهُ) واته: په یمانه که ی
ته و او کردو هه لئینه وه شانده وه، وهک خوا ده فهرمو ی: ﴿وَأَبْرَاهِيمَ
الَّذِي وَفَّى﴾ ﴿٢٧﴾ النجم، واته: ئیبراهیمیک که به ته و اووی
جیبه جی کرد، چی جیبه جی کرد؟ په یمانیک که به خوی دابوو.

(لِلْفُقَرَاءِ): واته: هه ژاران، له قورئاندا دوو وشه به کارهاتوون:
(فُقَرَاءَ) و (مَسَاكِينَ)، من (فَقِير) م به هه ژار لیکداوته وه و
(مَسْكِين) یش به نه دار، چونکه ده لی: (أَصْلُ الْفَقِيرِ: الْمَكْسُورُ
الْفِقَارُ)، (فَقِير) له نه سلدا نه وهیه که بربره ی پشتی شکابی (يُقَالُ:
فَقَرْتُهُ فَاقْرَةً) واته: شتیک پشتی شکاند، که واته: هه ژار که سیکه
هیچی نیه، وهک چۆن که سیک که پشتی ده شک نا جووئی و ئیفلج
ده بی، بابای هه ژار یش هیچی نیه و هیچی له ده ست نای،
(مَسْكِين) یش نه داره، واته: که سیک که شتیک هیه به لام به شی
ناکات، چونکه خوا ﷺ له سووره تی (الکهم) دا ده فهرمو ی: ﴿أَمَّا
السَّفِينَةُ فَكَانَتْ لِمَسْكِينٍ يَعْمَلُونَ فِي الْبَحْرِ...﴾ ﴿٧٩﴾، واته: به لام
که شتییه که هی کۆمه لئیک نه دار بوو که ئیشیان ده کرد له ده ریادا،

که واته دیاره کۆمه لێک خه لک بوون، که شتییه کیان هه بووه، که واته: (مسکین) که سیکه شتیکی هه یه، به لام به شی ناکات، بهس (فقیر) نه وه یه که هیچی نیه.

(أَحْصِرُوا): واته: رپیان لیگیراوه (الْحَصْرُ: التَّضْيِيقُ)، (حَصْر) واته: تهنگ پی هه لچنین (حَصِيرًا، أَي: حَاسًا، فَالْإِحْصَارُ يُقَالُ: فِي الْمَنْعِ الظَّاهِرِ وَالْبَاطِنِ) شتیک شتیک هه پس بکات، جا وشه: (إِحْصَار) چ به پوالت رپی لیگیرا بی، چ به په نهانی ههردووکی دهگریته وه.

(ضَرْبًا فِي الْأَرْضِ): واته: به زهویدا برپون، بوچی وا گوتراوه؟ ده لئ: (الضَّرْبُ إِيقَاعُ شَيْءٍ عَلَى شَيْءٍ، وَالضَّرْبُ فِي الْأَرْضِ الذَّهَابُ فِيهَا وَضَرْبُهَا بِالْأَرْجُلِ)، (ضرب) بریتیه له وهی شتیک له شتیک بدهی، نه وه پیی دهگوتری: (ضرب) جا له بهرته وهی که سیک که به زهویدا دهروا ده بی پی به زهویدا بدات، بویه (ضرباً فِي الْأَرْضِ) واته: به زهویدا رویشتن.

(الْجَاهِلُ): به مانای نه قام یان نه زان دی، به لام لیردها (غیر العارف أي: مَنْ لَا يَعْرِفُ حَالَهُمْ) واته: که سیک که نایانناسی، بابای نا ناشنا، باسی نه وه هه زاره ئیماندارانه دهکات، که له بهر نهفس بهرزیی که سیک که نه یانناسی، به دهوله مهندیان تیدهگات، چونکه هینده نهفس بهرزن، خو یان به فهقیرو پرووتو ره جال پی شان نادهن و، که سیک که پیان ناشنا نه بی، به دهوله مهندیان تیدهگات، به لام

ئهووی بیانناسی له نزیکه وه دهزانی وهزعیان چۆنه.

(التَّعَفُّفُ): ﴿يَحْسَبُهُمُ الْجَاهِلُ أَغْنَاءَ مِنَ التَّعَفُّفِ﴾، (التَّعَفُّفُ)

له (عِفَّة) هوه هاتوه (العِفَّة): حُصُولُ حَالَةٍ لِلنَّفْسِ تَمْتَنِعُ بِهَا عَنْ غَلَبَةِ الشَّهْوَةِ دهلی (العِفَّة) واته: (عِفَّة) حاله تیکه بو نهفس په پیدادهیی، که به هووی ئهو حاله ته وه نهفس به دواى ئارهزوو ناکه ووی، جا ئینسانی عهفیف، به داوین پاک دهگوتری که ئارهزووی خووی کۆنترۆل کردوه، وه ئینسانی عهفیف به ئینسانی نهفس بهرز دهگوتری، که چاوی له دهستی خه لک نیه، که واته: ئینسانی عهفیف، واته: هه رکه سیك که خووی پاک رادهگری و به دواى ئارهزووان ناکه ووی، (تعفف) یش له سه ر وهزنی (تَفَعَّلَ) واته: که سیك خووی مه رزم دهکات و خووی کۆنترۆل دهکات و خووی پاک رادهگری.

(سَيِّمَهُمْ): واته به نیشانه یان (سیما) واته: نیشانه (السیماء والسیمياء: العَلَامَةُ، و سَوْمَتُهُ أَعْلَمَتُهُ)، (سیماء و سیمياء) واته: نیشانه (سَوْمَتُهُ: أَعْلَمَتُهُ) واته: نیشانه دارم کرد.

(الْحَافَا): (أَيِ الْإِحَاحَا) (إِلْحَاف) واته: شتیک که زۆر به سووری

داواى بکهی و زۆری له سه ر بچی (وَأَصْلُ الْإِلْحَافِ مِنَ الْإِحَافِ الَّذِي يُغَطِّي بِهِ) ئه سلی وشه ی (إِلْحَاف) له (لِحَاف) ه، واته: لیفه، ئهووی ئینسان خووی پی دادهپوشی، وهک بلیی ئهو که سه ی که زۆر داوا دهکات، وهک لیفه یه که وایه پیته وه لکابی و له کۆلت نه بیته وه.

ہوئی ہاتنہ خوارہ وہی نایہ تہ کان

(۱) ہوئی ہاتنہ خوارہ وہی نہو رستہ قورئانییہی کہ دہفہ رموی:

﴿ يَتَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَنْفِقُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّا أَخْرَجْنَا

لَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ ﴾ { (عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رضي الله عنه قَالَ: نَزَلَتْ فِيْنَا

مَعَشَرَ الْأَنْصَارِ، كُنَّا أَصْحَابَ تَخْلُ فَكَانَ الرَّجُلُ يَأْتِي مِنْ تَخْلِهِ

عَلَى قَدَرِ كَثْرَتِهِ وَقِلَّتِهِ، وَكَانَ الرَّجُلُ يَأْتِي بِالْقَنُوِّ وَالْقَنَوِينَ

فَيُعَلِّقُهُ فِي الْمَسْجِدِ، وَكَانَ أَهْلُ الصُّفَّةِ لَيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ، فَكَانَ

أَحَدُهُمْ، إِذَا جَاعَ أَتَى الْقَنُوَ فَضْرِبُهُ بِعَصَاهُ فَيَسْقُطُ مِنَ الْبُسْرِ

وَالثَّمَرِ فَيَأْكُلُ، وَكَانَ نَاسٌ مِمَّنْ لَا يَرْغَبُ فِي الْخَيْرِ يَأْتِي الرَّجُلُ

بِالْقَنُوِّ فِيهِ الشَّيْصُ وَالْحَشْفُ وَبِالْقَنُوِّ قَدْ انْكَسَرَ فَيُعَلِّقُهُ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ

تَعَالَى: ﴿ يَتَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَنْفِقُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّا

أَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ ۖ وَلَا تَيَمَّمُوا الْخَبِيثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ وَلَسْتُمْ بِعَازِذِهِ

إِلَّا أَنْ تُغْمِضُوا فِيهِ ... ﴾، قَالَ: لَوْ أَنَّ أَحَدَكُمْ أَهْدَى إِلَيْهِ مِثْلُ مَا

أَعْطَاهُ، لَمْ يَأْخُذْهُ إِلَّا عَلَى إِغْمَاضٍ وَحِيَاءٍ، قَالَ: فَكُنَّا بَعْدَ ذَلِكَ

يَأْتِي أَحَدُنَا بِصَالِحٍ مَا عِنْدَهُ) (رَوَاهُ ابْنُ جَرِيرٍ، وَالتِّرْمِذِيُّ بِرَقْمِ:

(۲۹۸۷)، وَصَحَّحَهُ، وَابْنُ مَاجَهَ بِرَقْمِ: (۱۸۲۲)، وَابْنُ أَبِي حَاتِمٍ،

وَالْحَاكِمُ وَصَحَّحَهُ الْبَيْهَقِيُّ وَابْنُ الْمُنْذِرِ وَابْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَعَبْدُ بْنُ

حُمَيْدٍ، وَصَحَّحَهُ الْأَلْبَانِيُّ {، وَاتَه: بِهِ رَأَى كُورَى عَازِبِ خَوَاى لى

پازى بى دەلى: ئەم ئايەتە لەسەر ئىمە ھاتە خوار، ئىمەى كۆمەلى
 پىشتىوانان خاوەنى باغى خورما بووين، پياويك لە ئىمە دەچووە لاى
 باغە دارخورمايەكانى، ئەوھى كە زۆرى ھەبووايەو ئەوھى كە كەمى
 ھەبووايە، كابرە ھىشوويەكى دەھىنا، يان دوو ھىشووى دەھىنا
 { (قنو) واتە: ھىشووى خورما } لە مزگەوتى ھەلىدەواسى وە ئەھلى
 { (صفة) } { (صفة) شوئيىك بوو بەر ھەيوانىك بوو شوئيىكى بەرز
 بوو ئەوانەى كە مال و ھالىيان نەبوو نەدارو ھەزار بوون و لەوى
 بوون } ئەوانە ھىچ خواردنيان نەبوو، يەككە لەوانە ئەگەر برسى
 بووايە دەھات ئەو ھىشوو خورمايە كە ھەلواسراو بە گۆچانەكەى
 لىي دەداو ھەندىك فەرىكە خورما ياخود خورماى گەشتوو،
 دىكەوتنە خوارى و دەيخواردن، جا كەسانىك ھەبوون لەوانەى زۆر
 ئارەزوويان لە خىرو چاكە نەبوو، پياويك لەوان دەچوو ھىشوويەكى
 دەھىنا كە خورماى بىكەك يان خورماى رەق و تەق و نەگەشتوو،
 يان ھىشوويەك كە شكابوو، ئەوھى دەھىناو ھەلىدەواسى { واتە:
 خورمايەك كە بۆخوى پى پازى نەبوو بەكەك نەدەھات }، ئىدى
 خاى پەرودەرگار لەوباروھ ئەو ئايەتەى ئارەدە خوارى: (ئەى
 ئەوانەى ئيماننان ھىناو! لەو رۆزىيە پاك و چاكانەى
 و دەستتانھىناو لەوھى لە زەوى بۆمان دەرھىناون ببەخشىن، وە
 مەخەفتىن بۆ ئەو شتەى كە بەكەك نايە { جا ئەو لىرەدا
 دەربارەى خورما ئەو بەسەرھاتە دەگىرپتەو، بەلام ھەموو شتىكى
 دىكەش ھەر وايە، مەرووف بۆ وىنە: دەبەوى مەرىكى بكاتە خىر، با
 نەگەرى كام مەرى لاوازەو نەخۆشەو بەكەك نايە ئەو بكاتە خىر،

ياخود يەككىك بەرگو پۆشاك دەكاتە خيّر، يان پارە دەكاتە خيّر، يان دەغل دەكاتە خيّر، ھەر شتىك دەكاتە خيّر و چاكە، با بۆكامەى خراپە بۆ ئەو نەگەرپى بەلكو شتى باش ببەخشى، كە بۆخووى پيى چاكە، ئەگەر بىدرىتتى كامەى پيى چاكە بۆخووى، با لە ھەمان شتىش بىدات بە خەلكى}.

جا بەراء دەلى: بە دواى ئەوھى ئەم ئايەتە ھاتە خواری، ئيمە كامە مالى باشمان ھەبوو ئەومان دەھينا پيشى، كە ئايەتەكە نەھاتبووە خواری ھەموو نەوعى تيدا ھەبوو، ھەبوو ھى چاكى ھيناو، ھەبوو ھى خراپ، بەلام دواى ئەو كەس شتى خراپى نەدەھينا، خوا لىيان رازى بى ئەوانە وەختى خواى بالادەست شتىكى پيى فەرموون، يەكسەر جيبە جييان كردو.

(٢) ھوى ھاتنە خواروھى ئەو ئايەتەى، كە دەفەرموى: ﴿لَيْسَ عَلَيْكَ هُدَاهُمْ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَن يَشَاءُ﴾، رينمايى كردنى ئەوان، يان خستە سەر رپى ئەوان، لەسەر تو نىە (ئەى پيغەمبەر) بەلكو خوا ھەركەسيك بىھوى رينمايى دەكا، لەوبارەو چەند شتىك باسكراو:

أ- يەككيان: {عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه قَالَ: كَانُوا يَكْرَهُونَ أَنْ يَرْضَخُوا لِأَنسَابِهِمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ، فَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ: ﴿لَيْسَ عَلَيْكَ هُدَاهُمْ﴾، إِلَى قَوْلِهِ: ﴿وَأَنْتُمْ لَا تَظْلُمُونَ﴾ فَرَخَّصَ لَهُمْ، رَوَاهُ الْحَاكِمُ بِرَقْم: (٧٢٦٤) وَصَحَّحَهُ، وَالْبَيْهَقِيُّ، وَالضَّيَاء

في المختارة، وصَحَّحَهُ الْأَلْبَانِي، وَاَتَه عَهْدُؤَلَّاي كُورِي
عَهْدِباس خوا له خوئی و بابی رازی بی دهلی: مسوئلمانان {هاوه لانی
پیغه مبهه صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خوا لییان رازی بی} پییان ناخووش بوو مالی خویمان
ببه خشن به خزمه کانیان له وانیه کی کافرو بت په رست بوون،
خوای دادگه ریش ئه م ئایه ته ی ناردده خواری و مؤله تیدا.

ب- هه روه ها ئه م ده قهش له و باره وه هاتوه: { (عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ
اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَأْمُرُنَا أَنْ لَا نَتَّصِدَّقَ إِلَّا
عَلَى أَهْلِ الْإِسْلَامِ، حَتَّى نَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ، فَأَمَرَ بِالصَّدَقَةِ بَعْدَهَا
عَلَى كُلِّ مَنْ سَأَلَكَ مِنْ كُلِّ دِينٍ) (رَوَاهُ ابْنُ أَبِي حَاتِمٍ وَابْنُ
مَرْدَوَيْهِ وَالضَّيَاءُ فِي الْمُخْتَارَةِ)، ئه وهش رپوایه تیکی دیکه یه
عه دپوئلای کوری عه دباس خوا لییان رازی بی دهلی: پیغه مبهه ری
خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بوخوئی فهرمانی پی ده کردین که خیر و چاکه نه که یه و
مال نه به خشین مه گهر به وانیه کی نه هلی ئیسلامن، هه تا ئه م
ئایه ته هاته خوار، دوا ی هاتنه خواری ئه م ئایه ته، ئنجا پیغه مبهه
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فهرمانی کرد، که هه ر که سیئ داوا ی لی کردین هاوکاری
ماددی بکه یه، خاوه نی هه ر دینیئ بیت.

(٣) هو ی هاتنه خواره وه ی ئه و رسته قورئانییه ی، که ده فهرمو ی: ﴿ إِنْ
تَبَدُّوا الصَّدَقَاتِ فَنِعِمَّا هِيَ وَإِنْ تُخْفُوهَا وَتُؤْتُوهَا الْفُقَرَاءَ فَهِيَ
خَيْرٌ لَكُمْ ﴾، نه گهر خیر و چاکه کانتان ناشکرا بکه ن، ئه وه
باشترین شته که به ناشکرا بیبه خشن، به لام نه گهر بیشی شارنه وه و
بیده ن به هه ژاران، ئه وه بو ئیوه چاکتره، له و باره وه ئه م به سه رهاته

ہہیہ: { (قَالَ الْكَلْبِيُّ: لَمَّا نَزَلَ قَوْلُهُ تَعَالَى: ﴿وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِّنْ نَّفَقَةٍ أَوْ نَذَرْتُمْ مِّنْ نَّذْرٍ...﴾ قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ! صَدَقَةَ السِّرِّ أَفْضَلُ أَمْ صَدَقَةُ الْعَلَانِيَةِ؟ فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى هَذِهِ الْآيَةَ) (أسباب النزول للنيسابوری، ص (٦٢) }، واتہ: کہلبیی (کہ یہ کیکہ لہ زانیان پرحمہ تی خوی لیبی) دہلی: کاتی قسہ ی خوی بہرز ہاتہ خوار ﴿وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِّنْ نَّفَقَةٍ أَوْ نَذَرْتُمْ مِّنْ نَّذْرٍ...﴾، ہہر مائییک بہہ خشن و ہہر نہزریک بکہن خوا دہیزانی، ہاودہ لانی بہریز گوتیان: ئہ ی پیغہ مہری خوا ﷺ! مال بہ خشین پہنہان ہاشترہ، یان مال بہ خشین ئاشکرا؟ خوی بہرز ئہم ئایہ تہ ی ناردہ خوار ی، کہ دوایی لہ مہ سہ لہ گرنگہ کان و حکمہ تہ کاندہ، دہیخہینہ پروو کہ ہہر کام لہ: بہ پہنہانی بہ خشین و بہ ئاشکرا بہ خشین، شوینی تاییہ تی خوی ہہیہ و جاری وایہ و اچاکہ پہنہان بیو، جاری واش ہہیہ و اباشہ کہ بہ ئاشکرا بی.

ameer.maktab@yahoo.com



/AliBapir



/AliBapir



/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

مانای گشتی نایه‌ته‌کان

خوایه‌سەر ئاراسته‌کردن و ئامۆژگاریکردنی مسوولمانان له‌ بوارى مال‌به‌خشین و چاکه‌کاریدا به‌رده‌وامه‌ و ڕوو له‌ برۆداران ده‌کات و ده‌فه‌رمۆی: ﴿يَتَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اَنْفِقُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّا اَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ الْاَرْضِ﴾، ئه‌ی ئه‌وانه‌ی برۆتان هێناوه‌ ! له‌و سامانه‌ چاک و سوودبه‌خش و په‌سنده‌ی که وه‌ده‌ستتان هێناوه‌، وه‌ له‌وه‌ی که له‌ زه‌وى بو‌مان ده‌ره‌ی‌ناون، به‌ه‌خشن ﴿مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ﴾، تو‌ی‌ژه‌روانى قور‌ئان گو‌تو‌ویانه‌: واته‌: ئه‌وه‌ی له‌رپی بازرگانیه‌وه‌ په‌یدا‌بووه‌، وه‌: ﴿وَمِمَّا اَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ الْاَرْضِ﴾، یانی: ئه‌وه‌ی له‌رپی کشتوکاله‌وه‌ په‌یدا‌ده‌بی وه‌ک: باغ و دانه‌ویله‌...هتد، واته‌: کامه‌ی چاکه‌، چ ئه‌وه‌ی له‌ رپی کرپن و فروشتن و بازرگانیه‌وه‌، چ له‌ رپی کشتوکال و چاندن و ئه‌وانه‌وه‌ وه‌ده‌ستتان هێناوه‌، کامه‌ی باشه‌، له‌وه‌ به‌ه‌خشن ﴿وَلَا تَيْمَمُوا الْخَيْثَ﴾، وه‌ بو‌ پیسه‌که‌ی و بو‌ خراپه‌که‌ی مه‌خه‌فتین، کامه‌ی خراپه‌ و به‌ که‌لک نایه‌ت بو‌ ئه‌وه‌ بخه‌فتین! ﴿مَنْهُ تُنْفِقُونَ وَلَسْتُمْ بِءَاخِذِيهِ﴾، لی‌ی ده‌به‌خشن، به‌لام قه‌ت له‌و جو‌ره‌ وه‌رناگرن ﴿اِلَّا اَنْ تَقْضُوْا فِيْهِ﴾، مه‌گه‌ر چاوی لی‌ بنووقین، واته‌: مه‌گه‌ر به‌شه‌رمدا بکه‌ون، که‌سێک شتیکت ده‌دات، ده‌زانی به‌که‌لک نایه‌ت، به‌لام له‌به‌ر دلی‌ وی، یان به‌ هه‌ر حال به‌ هه‌ر هۆیه‌ک بی، چاوی لی‌ ده‌نووقین و به‌

چاوپۆشییەو وەریدەگری، ئەگەرنا ئەگەر ناچاریی نەبێ وەریناگری،
واتە: ئەوێ کە بەخۆتان بە ناچاری نەبێ وەریناگرن، مەشیدەن بە
خەلکی ﴿وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عِنْدُ حَمِيدٍ﴾، وە بشزانن خوا بێ نیازەو
ستایش کراوە، خوا دەولەمەندە بۆتان قەرەبوو دەکاتەو، وە خوا ستایش
کراوە، دەجا ئێوەش شتی وا بکەن لەسەری ستایش بکریڤ، ئینسان
لەسەر چ ستایش دەکری لەسەر مەل بەخشینی باش، شتیکی خراپ
ببەخشی لەسەری زەم دەکری، بۆیە هەر نەیکە ی چاکترە.

ئەجا دەفەرموی: ﴿الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُم بِالْفَحْشَاءِ﴾
، شەیتان گەتی هەزارەیتان پێدەدا، یاخود هەرەشە ی هەزارەیتان لێ
دەکات، دەلێ: ئەگەر ببەخشن هەزار دەکەون ﴿وَيَأْمُرُكُم
بِالْفَحْشَاءِ﴾، وە فەرمانیشتان پێدەکات بە چرووکی و پڕدی، کە لە
خراپترین سیفەتەکانە ﴿وَاللَّهُ يَعِدُكُم مَّغْفِرَةً مِّنْهُ وَفَضْلًا﴾، بەلام
خوا گەتی لێبوردنیێک لە خۆیەو، وە بەخششیێک لە خۆیەو داتان پێ
دەدا، کە هەم لێتان ببووری و هەم پێشتان ببەخشی، هەم لە دنیا داو
هەم لە دوا پۆردا ﴿وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ﴾، وە خوا فراوانی زانیە، خوا
سیفەتەکانی هەموو فراوانن، وە زاناشە، بەخششی زۆری هەیە، هەر
ئەندازەیک بیهوی دەبەخشی، وە زاناشە و دەزانی بە کێ دەبەخشی و،
چەندی دەداتی و چۆنی دەداتی؟ ﴿يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَنْ يَشَاءُ﴾،
حیکمەت بە هەرکەسیێک دەدا کە بیهوی، خوا حیکمەت بە هەرکەسیێک
دەدا کە بۆخۆی بیهوی و بە شایستە ی بزانی، حیکمەت چییە؟ پەوشت و

بەھاي بەرزو جوان، ياخود لە نيشانەدان لە قسەو لە کردەودەدا، قسەى بەجى و کردارى بەجى، بەلام وا پيڊەجى مەبەست پيى رەوشت و ئەدەب و بەھاي بەرزو جوان بى، وەك پيشترىش گوتوو مانە: كە يەكئە لە رەوشت و بەھا بەرزەكان، ئەوھيە كە ئينسان مالى باش بەخشى و شتئەك بەخشى كە بوخوشى ھەزى لى دەكاتو، پيى خوشە لەو جوړە پيى بەخشىرى ﴿ وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا ۚ وَهُوَ يَفْقَهُ سَيِّئَ مَوْلَاهُ ۚ وَالْحِكْمَةُ هِيَ مَرْبُوعُ الْحِلْمِ ۚ وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا ۚ وَهُوَ يَفْقَهُ سَيِّئَ مَوْلَاهُ ۚ وَالْحِكْمَةُ هِيَ مَرْبُوعُ الْحِلْمِ ۚ ﴾ ھەركەسيك ھىكمەتى پى بدرى، خيرو چاكەيەكى زورى پيڊراو، كە بەراستى مال بەخشينيش پيويستى بە ھىكمەت ھەيە و پيويستى بە ليزانى و بە كارامەيى ھەيە ﴿ وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ ۚ ﴾، وە پەند وەرناگرن بيگە لە خاوەن ەقلان، بيگە لەوانەى كاكيان ھەيە، كە كاكي ئينسان برىتيە لە ەقلەكەى.

﴿ وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ نَفَقَةٍ أَوْ نَذَرْتُمْ مِنْ نَذْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُهَا ۚ ﴾، وە ھەر نەفەقەيەك بەخشى و ھەر نەزريك لەخوتان بگرن، خوا دەيزانى ﴿ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ۚ ﴾، وە ستەمكاران ھىچ پشتيوان و دۆست و يارمەتى دەريكيان نيە، واتە ئيوەش ستەم لەخوتان مەكەن، بەجوړيەك مال بەخشى كە بەكەك نەيەت، ياخود نەزريك بكەن كە لەجى خویدا نەبى، شتئەك لەخوتان بگرن بو مەبەستىكى خراپ، ئەگەر وا بكەن، ئەو زولم لە خوتان دەكەن، وە خوا بە ھەموو شتئەك ئاگادارە و ئيوە شتى وامەكەن كە سەرەنجام ستەمكار بينەدەرى، لە تەرازوى خوادا.

ئىنجا دواى رپونكر دنەوہى جوړى شتى بەخشاو، دیتە سەر باسى
چونیه تی و شیوازی بەخشین و دەر موی: ﴿ إِنْ بُدُّوا الصَّدَقَتِ
فَإِعْمَا هِيَ وَإِنْ تُخَفُّوْهَا وَتُؤْتُوْهَا الْفُقَرَاءَ فَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ ﴾، ئەگەر
خپرو چاکە کانتان ئاشکرا بکەن، باشتەین شتە بۆ ئیو، بەلام لەکاتی
خۆی و لە شوینی خۆیدا، وە ئەگەر پەنھانی بکەن و بیدەن بە ھەژاران،
ئەو دەش چاکترە بۆ ئیو، ئایا ئەمە چی لیوئەدەگیرئ؟! جاری وا ھەییە
مال بەخشین وا باشە بە ئاشکرا بئ، چ کاتیئ؟ کاتیئ کە تۆ لە خۆت
ئەمینی لیت نابیتە ریا، وە لە بابای خپر پیکراو ئەمینی دلئ پئ
ناشکئ، کەسیئ دئ لە شوینیئ سوال دەکات، یان داوا دەکات لە
مەجلیسیئ کداو شەرم ناکات، ئەگەر چاکەت لەگەل کرد بەخۆدا
بشکیتەو، وە کاتەکەشی وایە کە ئەگەر تۆ ھاوکاری بکە، رەنگە
خەلکی دیش چاو لە تۆ بکات، لەو حالەتەدا ئاشکراکردنی باشتەر، بەلام
لە حالەتیئ کدا کە کەسەکە ئەگەر بیت و لەپیش چاوی خەلکی ھاوکاری
بکە، دلئ پئ بشکئ، یاخود بۆخۆت لەخۆت دلتیا نەبی و رەنگە لیت
ببیتە ریا، یاخود وا نەبی کەس تەماشای تۆ بکات، ئەو ھیچ حیکمەتی
تیدانیە ئاشکرای بکە، و، واباشە بە پەنھانی بئ، کەواتە: خپرو
چاکە وانیە بلئی ھەمیشە بە پەنھانی باشە، یان ھەمیشە بە ئاشکرا
باشە، جاری وا ھەییە بە پەنھانی باشە، کە بەزۆری وایە، جاری واش
ھەییە بە ئاشکرا باشە، ئەگەر خەلکی دیکە تەماشای تۆ بکات و ببیە
سەر مەشق بۆیان ﴿ وَیُکَفِّرْ عَنْکُمْ مِّنْ سَيِّئَاتِکُمْ ﴾، وە خوا لە
خراپە کانتان لیتان دەسپیتەو، واتە: لە ئەنجامی مال بەخشیندا

﴿وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ﴾، وە خوا بەوھى كە دەيكەن شارەزايە، باش
شارەزايە دەزانى چۆن دەيكەن؟ بۆچى دەيكەن ؟ بە چ شىۋەپەك ؟

ئىنجا لەبەرئەوھى ئەوانە كە خىرو چاگەپان لەگەلدا دەكرى و مالىيان
پى دەبەخسرى ھەيە مسولمانە، ھەيە مسولمان نىە، ھەيە پارىزكارە،
ھەيە گوناھبارە، ھەر لەنيو مسولمانانىشدا، بۆيە خوا دەفەرەموى:

﴿لَيْسَ عَلَيْكَ هُدَاهُمْ﴾، رېنمايىكردى ئەوان و خستەن سەر رېى

ھىدايەتى ئەوان، لەسەر تو نىە ﴿وَلَا يَكُنَّ اللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ﴾،

بەلام خوا ھەر كەسيكى بوئ ھىدايەتى دەدات، كەچى تو زوريشت

پىخوشە كەسيك ھىدايەت وەر بگري و ناشتوانى، كەواتە: مال

بەخشىنەكەتان پەك مەخەن لەبەر ئەوھى ئەو كەسە ھىدايەت نەدراو،

يان لەبەر ئەوھى كە بە ئىنسانىكى باشى نازانى لەرووى دىندارىيەوھو

تەيىنيت لەسەرى ھەيە ﴿وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَلَا نَفْسِكُمْ﴾، وە

ھەر مالىك بىەخشن، ئەوھ سوودەكەى بۆخوتانە ﴿وَمَا تُنْفِقُونَ إِلَّا

أَبْتَفَاءً وَجْهَ اللَّهِ﴾، وە نابەخشن مەگەر بەمەبەستى وەدەستەينانى

رەزامەندىي خوا، واتە: ئەگەر مسولمانى باش بن، ھەر ئاوا دەبەخشن و

تەنيا ھاندەرتان وەدەستەينانى رەزامەندىي خوا دەبى ﴿وَمَا تُنْفِقُوا

مِنْ خَيْرٍ يُوقَ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ﴾، وە ھەر مالىك بىەخشن

بەتەواويي پاداشتەتان دەدرىتەوھو، وە ھىچ ستەمتان لىناكرى، يانى:

دەربەست مەبن كە بلىن: تو بلىي ئەو بابايە پىي بشى ؟ تو بلىي

موستەحق بى، موستەحق نەبى ؟ ئىنسان دەبى چاو وردبكاتەوھ لە

شويىنى شياوى خويىدا مالەكەى دابنى، بەلام جارى وا ھەيە دەكەويە
 ھالەتيكەو، كەسيك داواى شتيكت لى دەكات كە بە ليقةوماو ديته
 بەرچاو، پيوست ناكات زور تەحقيق بكەى: تو بلئي وابى وانەبي ؟
 ھەلبەتە ئينسان واباشە مالى خوى بە ليزانانە ببەخشى بەو كەسانەى
 كە شايستەن و پييان دەشى، بەلام جارى واش ھەيە واباشە زور ئەو
 وردەكاريە نەكەى، پاداشتيش لەسەر خوايەو خواى پەرورەدگار ستم
 لە كەس ناكات.

ئىجا بۆمان رووندەكاتەو كە بە كى ببەخشىن و زياتر تيشكى دەخاتە
 سەر: ﴿ لِلْفُقَرَاءِ الَّذِينَ أَحْصَرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ ﴾، مال و سامانى
 خوتان ببەخشن بەو ھەزارانەى كە لەرپى خودا رپيان ليگراو، واتە:
 بەھوى جەنگ و جىھادكردنەو، بەھوى كارى ئىسلاميەو، بوو
 دەرفەتى كارو كەسابەتيان نيە، وەك خەلكى دى، ھەلبەتە مەبەست لە:
 ﴿ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ﴾، تەنيا جەنگ و جىھاد نيە، بەلكو ھەر كەسيكە
 كە بە خزمەتى ئىسلام و مسولمانانەو خەريكە، بو ويئە: مامۆستايەكە
 لە شاريك، لە گەرەكك، لە دپيەك مامۆستايەتى دەكات، يان قوتاببيەكى
 زانستى شەرعىيە، يان قوتاببيەكى ديكەيەو ئومىدى خىرى لى دەكرى،
 يان بانگخوازيكە، يان ھەر كەسيكە كە لە ئەنجامى ئەو ھەدا كە بە
 كاريكەو سەرقالە بە قازانجى خەلك تەواو دەبى، مەجالى كارو
 كەسابەتى نيە، ئا بەو جوۆرە كەسانە ببەخشن، جا خوا سيفەتەگانيان
 باس دەكات و دەفرەموى:

١- ﴿ لَا يَسْتَطِيعُونَ ضَرْبًا فِي الْأَرْضِ ﴾، ناتوانن بەزەويىدا
 برۆن، واتە: توانای جوولان و كارو كەسابەتيان نيە.

٢- ﴿يَحْسَبُهُمُ الْجَاهِلُ أَغْنَاءَ مِنَ التَّعْقُفِ﴾، ئەو ھى پىيان ئاشنا نەبى، ھىندە خو پاك راگىر، ھىندە نەفس بەرزى، بە دەولە مەندىيان لى ھالى دەبى! ئەوانە بدۆزىنە ھى، ئەو ھى كە سۈالى دەكاو دىيارو ئاشكرايە، ئەو پەكى ناكە ھى، بەلام ھەيە پىي ھەيە داوا بىكاتو نەفس بەرزە، عىززەتى نەفسى ھەيە و عىففەتى ھەيە، تۆ دەبى چا و بۆ ئەوانە بگىرى.

٣- ﴿تَعْرِفُهُمْ بِسِيمَاهُمْ﴾، ئەگەر مەبەستت بى بە سىما و نىشانەكانىيان دەتوانى پەيدايان بىكە و بىانناسى.

٤- ﴿لَا يَسْأَلُونَ النَّاسَ إِلْحَاقًا﴾، داوا لە خەلك ناكەن بە سووربوون و بە مكوورپى، ھەلبەتە مەبەستى ئەو ھەيە كە ھەر داوا ناكەن، بەلام بۆيە لىرەدا دەفەرمۆى: ﴿لَا يَسْأَلُونَ النَّاسَ إِلْحَاقًا﴾، وە نەبى بەبى سووربوون (إلحاق) داوا بىكەن، بەلام مەبەست ئەو ھەيە كە ھەك ھەندى كەس نىن، كە زۆر داوا بىكەن و يەخەي خەلك بگىر، بەلكو لە مالى خۇيان دانىشتوون، ئەگەر لە برسان بمرن، عىززەتى نەفسىيان رىيان لى دەگرى كە سۈال بىكەن و داوا بىكەن ﴿وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ﴾، وە ھەر مالىك بىەخىن، بىگومان خوا پىي زانايە.

لە كۆتايىدا دەفەرمۆى: ﴿الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِالْإِتِّمَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً﴾، ئەوانە ھى مال و سامانەكانى خۇيان

دەبەخىش، بە شەو بە رۆژ، بە پەنھانىي و بە ئاشكرا ﴿ فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ
عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴾، ئا ئەوانە
پاداشتىيان لای پەرورەدگارى خۆيانيان ھەيە، وە نە ترسيان ھەيە بۆ
داھاتوو، وە نە خەمباريش دەبن بۆ رابردوو، لێرەدا خوا ﷻ چوار
حالتى بۆ مال بەخشىن ديارىي کردوون: بە شەو، بە رۆژ، بە پەنھانىي،
بە ئاشكرا، چونكە جارى وايە پيويست دەكات بە شەو ببەخشي و جارى
وا پيويست دەكات بە رۆژ، وە جارى وايە پيويست دەكات بە ئاشكرا و
جارى وايە پيويست دەكات بە پەنھانىي، بەپيى حالتى كەسەكان كە
يارمەتییان دەدەي و، بەپيى حالتى ئەو كەسانەي كە پيويستییان ھەيە،
وەك باسماڭ كەرد حىكمەت ئەو ھەيە كە ھەركەسە، وە ھەر حالتە بەپيى
خۆي مامەلەي لەگەڵدا بكري، وەك گوتراوہ (لِكُلِّ مَقَامٍ مَقَالٌ)، واتە:
بۆ ھەر حالتە قسەيەك ھەيە.

ameer.maktab@yahoo.com



/AliBapir



/AliBapir



/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

چهند مه سه له یه کی گرنگ

مه سه له یه یه کهم: خوا ﷺ که ده فه رموی: ﴿يَتَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا

مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّا أَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ﴾، واته: ئه ی بر وادارینه! ببه خشن له و مال و سامانه چاکه ی که و ده ده ستان هی ناوه، وه له وه ی که له زه وی بو مان ده ره ی ناوان، تو ی ژ ره وانی قور پان له و بار وه که ئایا مه به ست پی ی مال خه ر جکردنی فه رزه، یان هی سوننه ت؟ قسه و باسی زوریان کردوه، به لام واپی ده چی ت رای راستتر ئه وه بی که مه به ست پی ی هه ردوو کیانه، واته: خوا ﷺ لی ره دا فه رمان ده کات به مسو لمانان، که له و مال و سامانه ی له به ر ده ستیان دایه، چ ئه وه ی له ری که سابه ت و باز رگانی یه وه و ده ده ستیان هی ناوه، وه چ ئه وه ی له ئه نجامی کار کردن له زه ویدا، جا چ به شی وه ی کشتوکال، وه چ به شی وه ده ره ی نانی کانزایه کان، یا خود دوزینه وه ی خه زنه ی ژیر زه وی، له هه موو ئه و شتانه له پی ناوی خوا دا ببه خشن، ئیدی ئه وه هه م فه رزیش ده گر یته وه و هه م سوننه تیش، فه رز وه ک زه کات، وه جاری و اهه یه غه یری زه کاتیش فه رزه، وه سوننه تیش ئه وه یه که ئینسان خو به خشانه ده یبه خشی، به بی ئه وه ی که شه ریعه ت له سه ری پی ویست کرد بی.

مه سه له ی دو وه م: که ده فه رموی: ﴿مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّا

أَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ﴾، له و مال و سامانه چاک و باشانه ی که و ده ده ستان هی ناوان، وه له وه ی که له زه وی بو مان ده ره ی ناوان،

(طَبَّات) كۆي (طَبَّيَّة) يە (طَبَّيَّة) ش لە: (طَابَ يَطِيبُ طَيِّبًا فَهُوَ طَيِّبٌ) لەوودە هاتود، واتە: ھەر مائیک کە چاک و نایابە ئەووی کە ئینسان بە قىمەت و بەباشى دەزانى، کە وەك گوتمان: لیژدا مەبەست ئەویدە ئینسان کە شتیک دەبەخشى، دەبى شتى باشبى و بوخوى پىی چاک بى، ئەگەر خوى پىی بدرى، پىی خوشبى، لەو جوژە پىیدرى لەوودە ببەخشى، ھەندیک لە توێژەرەوانى قورئان گوتووایانە: لیژدا مەبەست لە (طَبَّات) مالى ھەلە، بەلام من وای بو دەجم کە ناگونجى وشەى (طَبَّات) نە لیژە نە لە ھىچ شوینیکی دیکەى قورئاندا مەبەست پىی ھەلە بى، بوچی؟ چونکە خوا ﷻ لە سوورەتى (الأعراف) دا، وە لەجی دیکەشدا باسى ئەووی کردودە کە (طَبَّات) ى ھەلە کردودە، بووینە: ﴿...وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ ...﴾ (الأعراف، جا ئەگەر بەمانای ھەلەل بیت دەبى بلئ (يُحِلُّ لَهُمُ الْحَالِل) رزقى ھەلەلەیان بو ھەلەل دەکات! کە دیارە رزقى ھەلەل ھەر بو خوى ھەلەلەو پىویستی بە ھەلەل کردن ناکات، کەواتە: مەبەست لە (طَبَّات) وەك گوتمان ھەر شتیکە کە ئینسان پىی باشبى و لەزەتى لیبکات، لە خواردن و خواردنەوود بەرگ و پۆشاک و دەنگ و ئاواز و دیمەن و رەنگ و... ھتە، واتە: وشەى (طَبَّات) ھەر شتیکى سوودبەخش و باش و پەسندە، بەپىی فیطرەت و سروشتى ساغى مرؤف.

مەسەلەى سییەم: کە دەفەر موی: ﴿مِنْ طَبَّاتٍ مَا كَسَبْتُمْ﴾ لەو مال و سامانە باش و چاکەى کە وەدەستتان ھیناود، کە وەدەست

دههینری له رپی بازرگانیه وه، له رپی کرین و فروشتنه وه، به هوی میراته وه، له رپی به کریدان (ایجار) وه، ههروهها مال و سامانی مندالیش بو باب و دایکی ئه ویش هه دهچته ژیر حوکمی ئه وهی که نینسان وه دهستی دینی، چونکه پیغه مبه ر ﷺ فه رموویه تی: { (إِنَّ أَوْلَادَكُمْ مِنْ طَيْبِ أَكْسَابِكُمْ فَكُلُوا مِنْ أَمْوَالِ أَوْلَادِكُمْ هَنِيئًا) (رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِرَقْم: (٣٥٢٨)، وَالنَّسَائِيُّ بِرَقْم: (٤٤٦٢)، وَالتِّرْمِذِيُّ بِرَقْم: (١٣٥٨)، وَابْنُ مَاجَهَ بِرَقْم: (٢٢٩٠)، وَابْنُ حِبَّانَ بِرَقْم: (٤٢٥٩)، عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، وَصَحَّحَهُ الْأَلْبَانِيُّ فِي (السَّلْسَلَةِ الصَّحِيحَةِ) بِرَقْم: (٢٤١٤) }، واته: منداله کانتان له وه دهست هینراوی پاک و چاکی ئیوه، بویه له مال و سامانی منداله کانتان به مورتاحی بخۆن و { دیاره ئه وه له حالیکدا که بابو دایک ناتاج بن و پیوستیان به مال سامانی مندال و رۆله یان هه بی، بۆیان ههیه لی به کاربینن }.

مه سه له ی چواره م: که دهفه رموی: ﴿ وَمِمَّا أَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ ﴾، وه له وهی که له زهوی بۆمان دهره یانوان، وهک گوتم چ له رپی کشتوکاله وه بی، چ له ریگای کانزاو مهعه دنه کانه وه بی، یان دوزینه وهی خه زنه ی ژیر زهوی بی، یان هه ر شیوه لی به هره مه ندبوونیکی دیکه ی زهوی بیت، که ببیته مایه ی هاتنه دهستی موئک و سامان و ئیمکانیه تی ماددی.

مه سه له ی پینجه م: که دهفه رموی: ﴿ وَلَا تَيْمَّمُوا الْحَيْثَ ﴾، وَلَا تَيْمَّمُوا، واته (وَلَا تَقْصُدُوا) واته: مه خه فتین له شتی خراب که

خېرو چاگە دەگەن، جا چ پېويست بى وەكو زمكات، يان سوننەت بى،
 بۇ وىنە: كەسەك خۇبەخشانە خېرىك دەكات، نابى بۇ كام مالەى
 خراپەو بەگەك نەھاتوويە، بۇ ئەو بەخەفتى، وەك لە ھەى ھاتنە
 خوارەوگەشدا باسماں كرد، بەلام كە دەفەرموى: ﴿وَلَا تَيْمَمُوا
 اَلْحَيْثُ﴾، واتە: بۇ ھى خراپ مەگەپىن، تويزەرەوانى قورپان
 دەلپن: ئەگەر كەسەك مەبەستى نەبووبى، بە ئانقەست لە ھى
 خراپ نەخەفتابى، گوناھبار نىە، بۇوینە: يەكەك خېرىك دەكات
 مەبەستى ئەو نەبوو كە بۇ شتى خراپ بگەپى، بەلكو مال و
 سامانىكى ھەيە ھەندىكى لى جىادەكاتەو، بى ئەو ھى بۇ خراپەكەى
 خەفتابى، ئەگەر لە خودى خۇيدا باشىش نەبى، گوناھبار نابى، مادام
 مەبەستى نەبووبى، واتە: كاتەك مرؤف گوناھبار دەبى كە
 كەمتەرخەمىي كردبى لە مال بەخشىنداو، بە مەبەست بگەپى بۇ
 ئەو ھى بەگەك نايەتو بە دلى نىەو بە ناپەسندى دەزانى، بەلام
 ئەگەر مالەكەى چەند جوړىكى تىكەل بى و وا ھاتىتە بەردەست
 بەبى مەبەست، لەو ھالەتەدا گوناھبار نابى.

مەسەلەى شەشەم: كە دەفەرموى: ﴿مَنْهُ تُنْفِقُونَ وَلَسْتُمْ بِتَّائِبِينَ﴾

﴿أَنْ تَغْمِضُوا فِيهِ﴾، واتە لە شتىك مەبەخشن، كە خۇتان ئامادەنن
 وەرىبگرن، مەگەر بەچاو لىنووقاندن و بە خاتر گرتنەوې.
 تويزەرەوانى قورپان دەلپن: لىردە دەبى باباى بەخشەر بىكاتە
 پيۆەر و تەرازوو، ھەرچى بۇخوى پىي خوش نىە لەو جوړە پىي
 بدرى، با لەو جوړە بە خەلكىش نەدات، چونكە پىغەمبەر ﷺ

فەرموویەتی: { (لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّىٰ يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ) (رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ بِرَقْم: (١٣) عَنْ حَسَنِ الْمَعْلَمِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ }،
واتە: یەکیک لە ئیو بە برۆدار دانانری، تاكو چى بوخۆی پى
خۆشە بو براى مسولمانیشى پى خۆش نەبى، هەروەها بە
پىچەوانەودەش چى بوخۆی پى ناخۆشە دەبى بو ئەویش پى
ناخۆشبى، پىت ناخۆشە شتىكى خراپت بدەنى، بە هەمان شیو شتى
خراپیش مەدە بە خەلك.

ئىجا دیارە دوینراوەكان (مخاطبین) ی ئەو کاتەى گۆرەكەى
پىغەمبەر پیاو بوونە، بۆیە فەرموویەتی: (لأخيه)، ئەگەرنا پیاو
ئافرەت هەردووکیان مەبەستن.

مەسەلەى حەوتەم: کە دەفەر موی: ﴿الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ

وَيَأْمُرُكُم بِالْفَحْشَاءِ وَاللَّهُ يَعِدُكُم مَّغْفِرَةً مِّنْهُ وَفَضْلًا﴾، واتە:
شەیتان بە ئىنى هەزارىتان پى دەدا، وە فەرمانتان پى دەکات بە
چرووکی و رزیدی، بەلام خوا بە ئىنى لیبوردنتان پى دەداو، وە
بە ئىنى بەخشش و چاکەى خۆیتان پى دەدا، لیردا یەکیک بۆی هەیه
بلى: کوا شەیتان نەمانبىنیووە کەس لە هەزارى بترسىنى، وە
نەمانبىنیووە بە کەسى بلى: چرووک رزود دەست نووقاوبە؟!
وەلامەکەى ئەوێە کە شەیتان لەرپى خوتخوتەو وەسووسەووە ئەو
هەرەشەیه لە خەلك دەکاتو، ئەو بە ئىنە خراپەیان پىدەدات، وە ئەو
فەرمانە خراپەیان پىدەکات، کەواتە: بەلى کەس شەیتانى نەبىنیووە
بە شیوێەکی بەرجەستە، بەلام مەبەست ئەوێە ئەو خوتخوتەو

خەيالە خراپەى دەكەوێتە دلى كەسانى دەولەمەندو ساماندارەو، كە نەبەخشنو ئەگەر بىبەخشن هەزار دەبن، بۆيە پيوستە رژدىو چرووكى بكەن، ئا ئەو لە شەيتانەو، هەروەك پيچەوانەكەيشى كە كەسيك نيهتى باشى دپتە دل، كە بىبەخشى و چاكە بكات، ديارە ئەووش لە فرىشتەكانەو لە خواى پەرورەدگارەو، چونكە خوا دەفەر موى: ﴿وَاللّٰهُ يَعِدُكُمْ مَّغْفِرَةً مِّنْهُ وَفَضْلًا﴾، وە خوا بەلىنى لىبوردنتان پيڤەدا، وە بەلىنى بەخشش و چاكەى خويتان پيڤەدات، كەواتە: ئەوئى كە بەرچاو تيرمو دل دەولەمەندو دەستكراو، ئەو واپيڤەچى ئەو حالەتە فيكرى و رووحيە بەتايبەتى ئەگەر لە ئەهلى ئيمان بى، لە فرىشتەكانەو بى، بەلكو دەگونجى ئەگەر بىرواش بى هەروابى، چونكە فرىشتەكان لە دنياى سەرچاوى هەموو خپروچاكەيەكنو، هەر سيفەتيكى چاكى دەگەرپتەو بو هاندانى فرىشتەكان، وە شەيتانەكان سەرچاوى خراپەن و هەر سيفەتيكى خراپ بى، دەگەرپتەو بو هاندانى شەيتانەكان، پيڤەمبەريش ﷺ لە فەرمودەيە كدا ئەو هەمان بو روون دەكاتەو كە فەرموويەتى: ﴿إِنَّ الشَّيْطَانَ لَمَهُ بَابِ آدَمَ وَلِلْمَلِكِ لَمَهُ، فَأَمَّا لَمَةُ الشَّيْطَانِ فَاِبْعَادٌ بِالشَّرِّ وَتَكْذِيبٌ بِالْحَقِّ، وَأَمَّا لَمَةُ الْمَلِكِ فَاِبْعَادٌ بِالْخَيْرِ وَتَصْدِيقٌ بِالْحَقِّ، فَمَنْ وَجَدَ ذَلِكَ فَلْيَعْلَمْ أَنَّهُ مِنَ اللَّهِ فَلْيَحْمَدِ اللَّهَ وَمَنْ وَجَدَ الْآخَرَ فَلْيَتَعَوَّذْ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ، ثُمَّ قَرَأَ: ﴿الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمْ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُمْ بِالْفَحْشَاءِ وَاللّٰهُ يَعِدُكُمْ مَّغْفِرَةً مِّنْهُ وَفَضْلًا﴾ (رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ بِرَقْم: (٢٩٨٨)،

ضَعْفُهُ الْأَلْبَانِي فِي (ضعيف الجامع) برقم: (١٩٦٣)، وفي (المشكاة) برقم: (٧٤)، ثُمَّ صَحَّحَهُ فِي هَدَايَةِ الرِّوَاةِ (٧٠)، (النصيحة: ٣٤)، صحيح موارد الظمآن (٣٨)، واته: ئينسان هاندەريكى شەيتانىي هەيە لە دەروونیدا، وە هاندەريكى فريشتهپيشى هەيە {هەم شەيتان هانى دەداو هەم فريشتهش هانى دەدا} هاندانى شەيتان بریتىيە لەوەی کە هەپرەشەى لێدەکا بە خراپە کە برپا بە هەق نەهێنێ و بە درۆى بزانی {بۆ وینە: مەبەخشە ئەگەرنا هەزار دەبی، جیهاد مەکە ئەگەرنا تووشى بەلا دەبی، کۆچ مەکە ئەگەرنا مالۆیران دەبی، چاکە مەکە دواى پەشیمان دەبیەو ... هتد}، بەلام هاندانى فريشته بریتىيە لەوەی کە بەلێنى پێ دەدا بە چاکە، وە هانیشى دەدا کە برپا بە هەق بێنێ، جا هەرکەسیک ئەوەی بێنى لەدەیداو هەستى پێکرد، ئەو بەبزانى لە خواوەیەو لەرپى فريشتهکانەو، (خواى پەروردگار ئیلهامى چاکەى خۆى دەنیرى لەرپى فريشتهکانەو) وە با ستایشى خواى لەسەر بکات، وە هەرکەسیک هەستى بە هاندەرى دووهم کرد {کە بریتىيە لەوەی شەيتان هانى بدات بۆ چرووکیى و بۆ پروانەهێنان بە هەق} ئەو بە پەنا بە خوا بگرێ لە شەيتان، {واتە: بلى: (أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ) دواى پێغەمبەر ﷺ ئەو ئایەتەى خوێندەو: ﴿الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ...﴾ {شەيتان هەپرەشەى هەزارىيتان لێدەکات}.

مهسه لهی هه شتەم: که خوا دهفه رموی: ﴿ وَاللّٰهُ وَاسِعٌ عَلِیْمٌ ﴾، وهک

پیشتریش باسمان کردوه، خوا ﷻ دواي هەر کام لهو ئه مرو نه هییانه ی که ئاراسته ی مسوئمانانیان دهکات، ئایه ته که به هندیك له سیفه ته کانی خو ی ته و او دهکات، که بگونجی له گه ل نیوه رۆکی ئه و فه رمانه یا خود ئه و نه هییه دا، لیژده دا که دهفه رموی:

﴿ وَاللّٰهُ وَاسِعٌ عَلِیْمٌ ﴾، وه خوا فراوانی زانایه، واته: سیفه ته کانی خوا فراوانن به بی سنوور، رهحه ته و به خشی نی خوا فراوانه و ده توانی به بی سنوور ببه خشی، وه زاناشه ده زانی به کی ببه خشی.

مهسه لهی نو یه م: که دهفه رموی: ﴿ یُوْتِی الْحِکْمَةَ مَنْ یَّشَاءُ وَمَنْ

یُوْتِ الْحِکْمَةَ فَقَدْ أُوتِیَ خَیْرًا کَثِیْرًا ﴾، حکمه ته به هه رکه سیك ده دات که بیه وی، وه هه رکه سیك حکمه تی پی بدری خیر و چاکییه کی زوری پی دراوه، لیژده دا باسکردنی حکمه ته له میانه ی باسی به خشیندا، ئه وه ده گه یه نی که بابای به خشه رو خیر و مه ند که مالی خو ی خه رج دهکات له پیناوی خوا دا، ده بی لیژان و کارزان بی و، زور به سه لیه به بی و، بزانی چۆن مال له که ی ده به خشی و ؟ به کیی ده به خشی و ؟ به چ شیوه یه ک خه رچی دهکات ؟ چونکه مه سه له هه ر خه ر جکردن نیه، به لکو به کیی ده ده ی ؟ چهند ده به خشی ؟ له چ وه ختی کدا و به چ شیوه یه ک ؟ هه موو ئه مانه ش به راستی زور گرنگن، پیشتریش باسی وشه ی حکمه تمان کردو گوتمان: ئه وانه ی که گو تو و یانه: مه به ست له حکمه ته سوننه تی پیغه مبه ره ﷺ،

نەيانپىكاو وەو حىكمەت واتە: دانايى و وەستايى، يان خو پازاندەو وە بە بەها بەرزەگان، ياخود ئەو وەو كە ئىنسان قسە و كىردەو وە بەجى بى (الإصابة في القول والعمل)، وە ئەو فەرموودەيە پىغەمبەرىش ﷺ بەلگەيە لەسەر ئەو وەو كە وشەي (حكمة) واتە: لىزانى و وەستايى: { (لَا حَسَدَ إِلَّا فِي اثْنَتَيْنِ: رَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا، فَسَلَّطَهُ عَلَى هَلَكَةٍ فِي الْحَقِّ، وَرَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ الْحِكْمَةَ، فَهُوَ يَقْضِي بِهَا وَيُعْلِمُهَا) (رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ برقم: (٧٣)، وَمُسْلِمٌ برقم: (١٨٩٣)، وَابْنُ مَاجَهَ برقم: (٤٢٠٨)، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ }، واتە: حەسوودى تەنھا لە دوو حالەتەدا، يان بو دوو خەسلەتان دروستە { كە لىرەدا مەبەست لە حەسوودى ئەو وەو نى، كە تۆ خۆزگە بخوازى ئەو چاكە و نىعمەتە لەو كەسە لایچىت، بەلكو لىرەدا يانى: ئەو وەو كە تۆش حەز بەكەى وەك ئەوت هەبىت، كە بە عەرەبى (غِبْطَة) ي پى دەلێن، بەلام حەسەد ئەو وەو كە تۆ حەز بەكەى ئەو نىعمەتە لەو كەسە لایچى و بو تۆ بى، ياخود هەر لەو لایچى، ئەگەر بو تۆش نەيەت، كەواتە: مەبەست لەو فەرموودەيە بە كورتى، يانى: خۆزگە بە نىعمەتى خەلك خواستن لە دوو شتەدا زۆر جى خۆيەتى: }

يەگىيان: پياويك كە خوا مال و سامانىكى زۆرى داوەتى، وە يارمەتیشى داوە كە لە هەقدا خەرجى بكات.

دووەم: پياويك كە خوا ﷻ حىكمەتى پىداو و بەو حىكمەتەش رەفتار دەكات وە فىرى خەلكيشى دەكات، كەواتە حىكمەت لىرەدا ناگونجى مەبەست پى سوننەتى پىغەمبەر ﷺ بى، بەلكو

حیکمهت واته زانیاری به سوود و کردهوی به سوود، یاخود ئه ده بو
 ره وشت و هه ئسوکه وتی به رزو جوان، که ئه وه ده گونجی به غهیری
 پیغه مبه رانیس (عليهم الصلاة والسلام) بدری، وهك خوا
 فه رموو یه تی: ﴿ وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا لُقْمَنَ الْحِكْمَةَ ... ﴾ لقمان، واته:
 بیگومان حیکمه تمان به لوقمان دابوو، لوقمانیش لای زۆربه ی ههره
 زۆری زانیان پیاویکی هه کیم و لیزان بووه، به لام پیغه مبه
 نه بووه و وه حی بو نه هاتوه، جا زانیان به چهند شیوهیهك پیناسه ی
 (حکمة) تیان کردوه، وهك پیشتیش باسمان کرد، یه کیکیان ده ئی:
 (الحكمة: الإصابَةُ فِي الْقَوْلِ وَالْعَمَلِ) واته: حیکمهت ئه وه یه
 ئینسان قسه ی به حی و کرداری به حییی، هه ندیکی دیکه گوتوو یانه:
 (الحكمة: مَعْرِفَةُ الْحَقِّ وَالْعَمَلُ بِهِ) حیکمهت بریتیه له وه ی هه ق
 بناسی وه کاری پی بکه ی، هه ندیکی دیکه گوتوو یانه: (الحكمة:
 مَعْرِفَةُ الْمَوْجُودَاتِ وَفَعْلُ الْخَيْرَاتِ) حیکمهت ئه وه یه که
 بوونه و هه رکه کان بناسی، وه کرده وه چاکه کان ئه نجام بده ی، هه ندیکی
 دیکه گوتوو یانه: (الحكمة: إدراكُ أسرارِ الشريعة) حیکمهت
 بریتیه له په بێردن به نه یینه کانی شه ریهت.

به لام وهك له رابردوو شدا گوتمان من پیم وایه ئه گهر بلین:
 حیکمهت بریتیه له خو رازاندنه وه به خه سه لهت و ئاکاره به رزو
 په سنده کان، وه دووری له خو و خده نزم و په سته کان، ئه وه
 پیناسه یه کی گشتگیر تره، چونکه هه م قسه ی چاک و هه م
 کرده وه ی چاک و هه م ره وشتی به رزو جوان و هه م هه ئسوکه وتی

بەجى، ھەمووى دەگریتەو، پىشتەر بەلگەى ھەلبىژاردنى ئەم
پىناسەيەمان باسکردو لیڤرە دووبارەى ناکەینەو.

مەسەلەى دەيەم: **﴿ وَمَا يَذْكُرْ إِلَّا أَكُلُوا الْأَلْبَابِ ﴾**

﴿ وَمَا يَذْكُرْ ﴾ ئەسەلەكەى (وَمَا يَتَذَكَّرُ) واتە: بىرناكاتەو،
ياخود پەند وەرناگرى جگە لە خاوەن عەقلان، (أَلْبَاب) كۆى (لُبّ)ە،
(لُبّ) واتە: كاكڵ، بەلام بۆچى خوا ﷻ عەقلى بە (لُبّ) ناوبردو ؟
چونكە وەك پىشتىريش گوتمان، وەك چۆن ھەر شتێك ئامانج لى
كاكڵەكەيەتى، حەقىقەت و كاكلى ئىنسانىش عەقلەكەيەتىو،
ئىنسان عەقلەكەى لى دەريئە، دەمىنيئەو قواغو توپكلىكى بۆش،
وہ ئەم تەعبىرە ئەوہش دەگەيەنى كە بەراستى خواى پەرورەدگار
زۆر حىساب بۆ عەقل و بىرو ھۆش و تىگەيشتنى ئىنسان دەكات،
چونكە لیڤرە دەفەرموى: تەنيا خاوەن عەقلان پەند وەردەگرن، وە
لە چەندان شوينى دىكەى قورئاندا خوا ﷻ دەفەرموى: ئايەتەكانم
ناردو بۆ خاوەن عەقلان، خاوەن عەقلەكان لە نىشانەكانى خوا، لە
ئاسمان و زەوى تىدەگەن و، نەيىنيەكانى خواى بى ھاوتا دەرك
پىدەگەن، كەواتە: ئىسلام گىرنگىيەكى زۆر بە عەقل دەدات،
ھەلبەتە عەقلێكى سەلىم و بەجى، عەقلێك كە دووربى لەوہى كە
بکەوئە ژيەر كاريگەرى ئارەزووكان و شوبەھەكانەو.

مەسەلەى يازدەيەم: **﴿ وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِّنْ نَّفَقَةٍ أَوْ**

نَذَرْتُمْ مِّنْ نَّذْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُهُ ﴾، ھەر مالێك خەرج بکەن،

یاخود ههر نهزریک بکهن، خوا دهیزانی وشه‌ی: (نَفَقَة)، نهوه دیاره ههمووی دهگریته‌وه، چ مائی نهختینه، چ بهرگو پوڤشاک، چ ئاژهل، چ دانه‌ویله، ... هتد، (نَذْر) یش شتیکه که ئینسان له‌سه‌ر خوی پیویستی دهکات، به‌لام خوا له‌سه‌ری پیویست نه‌کردوه، زانایان ئاوا پییناسه‌ی (نَذْر) یان کردوه: (النَّذْرُ: هُوَ مَا أَوْجَبَهُ الْمُكَلَّفُ عَلَى نَفْسِهِ مِنَ الْعِبَادَاتِ مِمَّا لَوْ لَمْ يُوجِبْهُ لَمْ يَلْزَمْهُ) واته: نه‌زر بریتیه له‌وه‌ی که به‌نده له‌سه‌ر خوی پیویستی دهکات له خواجه‌رستییه‌کان، که نه‌گهر خوی له‌سه‌ر خوی پیویستی نه‌کردبایه، له‌سه‌ری فهرز نه‌بوو نه‌نجامی بدا.

جا ئایا نه‌زر باشه ئینسان بیکات، یان باش نیه؟ زانایان مشت و مریان له‌وه‌دا هه‌یه، به‌لام وا پییناچی خراپ بی، جا نه‌وانه‌ی که به باشی ده‌زانن گوتوو یانه: نه‌زر شتیکی باشه، چونکه خوا ﷻ مه‌دحی نه‌وانه‌ی کردوه، که وه‌فا به نه‌زر ده‌که‌ن، وه‌ک له سوورته‌ی (الإنسان) دا ده‌فه‌رموی: ﴿يُوفُونَ بِالنَّذْرِ...﴾ ٧، واته: وه‌فا به نه‌زر ده‌که‌ن، شتیکیان که له خویان گرت وه‌فای پی‌ده‌که‌ن و جیبه‌جیی ده‌که‌ن، وه لی‌ره‌شدا ده‌فه‌رموی: ﴿وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ نَفَقَةٍ أَوْ نَذَرْتُمْ مِنْ نَذْرٍ﴾، جا نه‌گهر نه‌زرو شت له‌خو‌گرتن شتیکی خراپ بو‌وایه، خوی په‌رو‌م‌ردگار ئاماژه‌یه‌کی پی‌ده‌دا، که واباشه نه‌گری، نه‌ک ستایشی نه‌جام‌ده‌رانی بکات.

مەسەلەى دوازدهيەم: كە دەفەر موى: ﴿ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ

أَنْصَارٍ ﴾، وە سەمكاران هېچ پشەتوانىيان نىيە، دەگونجى مەبەست پىي كەسانى رىبابازو مەتكاربى، كە مال دەبەخشن بە رىبابازىي، ياخود مەنت دەكەن لەسەر ئەو كەسەى كە هاوكارىيان كىردە، يان دواى ئەوەى مالەكەيان پىي بەخشيوە، ئازارى دەدەن، پاشملە باسى دەكەن و پىي دەگاتەووە پىي ناخۆشە، وە دەشگونجى مەبەست ئەو كەسانەبى كە رژدو چىرووكن، مال و سامانەكانيان لە دەست نايەتەدەرو، لەپىناوى خوادا لە شوپىنكدا كە شەرع ديارى كىردە، نايەبخشن، وە دەشگونجى مەبەست پىي هەردووكيان بى، چونكە هەردووكيان سەمكارن، هەم ئەوەى كە مالى خوى دەبەخشى بە شىوہەكى ناشەرعىيانەو، هەم ئەوەش كە نايەبخشى و چىرووكى و رژدى دەكات، ئەویش بەتەئكىد سەمكارە، هەلبەتە هېچ رېگر (مانع) يەكيش نىيە كە هەردووكيان پىكەو مەبەست بن، لىرەشدا دەلیم: هەزاران رەحمەت لە پىشەواى توپژرەوانى قورئان (أبو جعفر الطبري) كە هەمىشە هەولەدەت چەمك و واتاى نايەتەكان فراوان و گشتگىر بختەرۆو .

مەسەلەى سىزدهيەم: دەربارەى ئەو كە ئايا وا باشە ئىنسان مال

كە دەبەخشى، بە ئاشكرا بىبەخشى، يان بە پەنەنانيى ؟ زانايان

لەوبارەو زۆريان قسە كىردە، نايەتەكەش دەفەر موى: ﴿ إِنْ

تُبَدُّوا الصَّدَقَاتِ فَنِعِمَّا هِيَ وَإِنْ تُخْفَوْهَا وَتَوْتَوْهَا الْفُقَرَاءُ فَهُوَ خَيْرٌ

لَكُمْ، ئەگەر ئەو مال و سامانەتان کە دەبێهەشتن ئاشکرای بکەن، باشتەین شتە، وە ئەگەر پەنەنایی بکەن و بیدەن بە هەزاران، ئەو بە ئیوێ چاکترە، جا زانیان لەو بارەو دەوای سەرەکیان هەن:

۱- هەندێکیان دەڵێن: وا باشە مال و سامان بە پەنەنایی ببەخشێ، چونکە خوا دەفەرموێ: ﴿وَأَنْ تَخْفَوْهَا وَتُوْثُوْهَا الْفُقَرَاءُ فَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ﴾، واتە: ئەو باشتەر بە ئیوێ، کە پەنەنایی بکەن و بیدەن بە هەزاران.

۲- وە هەندێکیان دەڵێن: نەخێر و اباشە بە خشین ئاشکرا بکری، چونکە خوا دەفەرموێ: ﴿إِنْ تُبْدُوا الصَّدَقَاتِ فَنِعْمًا هِيَ﴾، واتە: ئەگەر سەدەقە و خێر و چاکەکانتان ئاشکرا بکەن، ئەو باشتەین شتە، بەلام لە راستیدا بە پێی پۆلەتی ئایەتە کە هەردووکیان باشن، چونکە جاریکیان دەفەرموێ: باشتەین شتە و جاریکی دیکەش دەفەرموێ: ئەو بە ئیوێ باشتەر، مەسەلە کەش ئەوێ کە جاری واهێهە و اباشە بە ئاشکرا مال ببەخشێ، جاری واش هێهە و اباشە بە پەنەنایی بی، بۆیە ئایەتە کە کۆتایی دەفەرموێ: ﴿الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِالْإِثْلِ وَالْإِثْرِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾ ئەوانە مای خۆیان دەبەخشن، بە شەو و بە رۆژ، بە ئاشکرا و بە

پەنھان، بۆجى ؟ چونكە مال بەخشىن و ھاوکارىيەتە ئىگە،
جارى و ھەيە پىۋىستە يان و اباشە بە ئاشكرابى، بە تايىبەتى
ئەگەر واجب بى، كابر زەكات دەدا، و اباشە بە ئاشكرابى، بۆ
ئەوھى خەلگ گومانى خراپى پىنەبات، وە جارى و ھەيە دەبىتە
سەرمەشق بۆ خەلگى دىكەو، خەلگى دىكە چاوى لىدەكات، وەك لە
فەرموودەى (صحيح) دا ھاتو، جارېك كابر ايەك ھات داواى
ھاوکارىيەتە كىرد، زۆر پرووت و رەجال دياربوو، پىغەمبەر ﷺ
دەم و چاوى موبارەكى تاريك داھات و گرژبوو، پىي ناخوش بوو ئەو
ئىنسانەى و بە ھەژارىيە و پرووت و رەجالىيە بىنى، دوايى يەكە لە
مىسولمانان ھاوکارىيەتە كىرد، خەلگەكەش كە لەو بون ئەوانىش
بەدواى وىدا ھاوکارىيەتە دىكەيان كىرد، ئىجا پىغەمبەر ﷺ پرووت
موبارەكى وەك مانگىگ درەوشايەو، وە لەو ھالەتەدا فەرمووى:
{(مَنْ سَنَّ فِي الْإِسْلَامِ سُنَّةً حَسَنَةً، فَلَهُ أَجْرُهَا، وَأَجْرُ مَنْ عَمِلَ
بِهَا بَعْدَهُ مِنْ غَيْرِ أَنْ يُنْقَصَ مِنْ أَجْرِهُمْ شَيْءٌ) (رَوَاهُ مُسْلِمٌ بِرَقْم:
(۲۳۴۸)، وَأَبْنُ مَاجَهَ بِرَقْم: (۲۰۳)، وَاتِهِ: ھەرگەسىك چاكەيەك
دابىنى، ئەو پاداشتى خۆي ھەيە، وە پاداشتى ھەموو ئەوانەى ھەيە
كە كار بەو چاكەيە دەكەن } كە ئەو دايھىناو و ئەو
دەستپىشخەرىي بۆ كىردو { بەبى ئەوھى لە پاداشتى ئەوان
كەمبىتەو، { بەقەدەر ھەمووان پاداشتى ھەيە } .

شاينى باسشە ھەندىك لە زانايان بە ھەلە ئەم فەرمائشەيان
كىردو بەلگە لەسەر بىدەئەى چاك (البدعة الحسنه) و گوتوويانە:
لەردا پىغەمبەر ﷺ مەبەستى ئەوھى ھەرگەسىك بىدەئەيەكى

باش دابىنى و، ھەركەسىك دوایی ئىش بەو بىدعە چاكە بكات، ئەو ھە پاداشتى ھەموویانى ھەيە !! بەلام لەراستیدا وانیە، چونكە وەك چۆن ئایەت ھۆی ھاتنە خوار (سَبَبُ النُّزُولِ) ھەيە، ھەرموودەكانى پىغەمبەرىش ھۆی گوتران (سَبَبُ الْوُرُودِ) یان ھەيە، جا پىغەمبەر ﷺ لەو مەقامەدا كە ھەرموویەتى: { ھەركەسىك چاكەيەك دابىنى }، مەبەستى بىدعە نەبوو، بەلكو مەبەستى ئەو بوو كە دەستپىشخەرى بكات بو چاكەيەك، چونكە بىگومان ھاوکاریيەكردنەكەى ئەو مسوولمانە بو پیاو ھەزارەكە، بىدعەت نەبوو دایهینا، بەلكو تەنیا ھاوکاریيەكردو، كەواتە: مەبەست لە رىيازىكى باش (سُنَّةٌ حَسَنَةٌ) خودى ھاوکاریيەكردنەكە بوو، جا جارى وایە، واباشە ھاوکاریيەكردن ئاشكرابى، بو ئەو ھەيەكە خەلكى دىكە تەماشای بكات، چ لەبەرئەو ھەيەكە مال بەخشىنەكە واجبە، یان لەبەر ھەر ھۆيەكى دىكەبى، كە مال بەخشىنەكە ئەگەر بە ئاشكرابى، باشتر ئامانجى خوئى بپىكى، وە جارى وایە واباشە كە بە پەنھانىيە بى و، دەبى بابای بەخشەر ھەكیم و لىزان و بە سەلىقە بى و، كاتى گونجاو و شیو ھەي گونجاو بو مال بەخشىنەكەى بدۆزیتەو، ئەگەر پىووستى كرد ئاشكرای بكاتو، ئەگەر پىووستى نەكرد پەنھانىيە بكات، وە ئەگەر واباش بو بە شەوبى و، واباش نەبوو، با بە پۆزبى، پىغەمبەرىش ﷺ لەوبارەو ھەرموویەتى: { (أَفْضَلُ صَلَاةِ الْمَرْءِ فِي بَيْتِهِ إِلَّا الْمَكْتُوبَةَ) (رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ بِرَقْم: (۷۳۱)، وَمُسْلِمٌ بِرَقْم: (۱۸۲۲)، عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ }، واتە: باشترین نوێژى ئینسان ئەو ھەيە كە لە مالا ھە بىكات جگە لە

فہر زہکان، بوچی لہ مالہ وہ بی؟ لہ بہرئہ وہی خہ لک ہستی پی
 ناکات، گہ واتہ: وہک چون نویژ جگہ لہ فہر زہوی دیکہ واباشہ لہ
 مائی بی، بہ لام فہر زہکہ دہبی بہ ناشکرا بی، دہگونجی بلیین: مال
 بہ خشینیش جگہ لہ زہکات کہ واجبہ و دہبی بہ ناشکرا بی، ئہوی
 دیکہ ئہ گہر بہ پەنہانی بی رہنگہ باشتربی، بہ لام وہک گوتم: مال
 بہ خشین سوننہ تیش دیسان حالہ تی جوړاو جوړی ہہیہ، ہہر وہا
 پیغہ مہر صلی اللہ علیہ وسلم فہر موویہ تی: { (إِنَّ الَّذِي يَجْهَرُ بِالْقُرْآنِ كَالَّذِي
 يَجْهَرُ بِالصَّدَقَةِ وَالَّذِي يُسِرُّ بِالْقُرْآنِ كَالَّذِي يُسِرُّ بِالصَّدَقَةِ)
 (رَوَاهُ النَّسَائِيُّ بِرَقْم: (۱۶۶۳)، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رضی اللہ عنہ، وَصَحَّحَهُ
 الْأَلْبَانِيُّ }، واتہ: ئہو کہسہی کہ قورٹان بہ دہنگی بہرز دہخوینی،
 وہک ئہوہیہ کہ خیرو چاکہ بہ ناشکرا دہکات، وہ ئہوہی کہ قورٹان
 بہ دہنگی نزم دہخوینی، وہک ئہوہ وایہ کہ خیرو چاکہ بہ پەنہانی
 دہکات، کہ دیارہ جاری وا ہہیہ وا باشہ بہ دہنگی بہرز قورٹان
 بخویندری و، جاری واش ہہیہ وا باشہ بہ دہنگی نزم، بو وینہ: ئہ گہر
 نویژ کہر لہ گہل ئیمامدا نویژی کرد، دہبی قورٹانہ کہی بہ دہنگی نزم
 بخوینی، وہ جاری وا ہہیہ ئہ گہر بہ تہنیش نویژی کرد لہ مائی لہ
 نویژہ (جہری) پەکاندا، سوننہ تہ کہ دہنگ بہرز بکاتہ وہ، جا وہک
 چون نویژ کردن جاری وایہ دہبی بہ دہنگی نزم قورٹانہ کہ
 بخویندری و، جاری وایہ بہ دہنگی بہرز، بہ ہمان شیوہ مال
 بہ خشینیش جاری وایہ بہ ناشکرا، جاری واش ہہیہ بہ پەنہان،
 ہہر وہا پیغہ مہر صلی اللہ علیہ وسلم فہر موویہ تی: { (صَدَقَةُ السِّرِّ تُطْفِئُ
 غَضَبَ الرَّبِّ) (رَوَاهُ الطَّبْرَانِيُّ عَنْ بَهْزِ بْنِ حَكِيمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ

ﷺ، وَصَحَّحَهُ الْأَلْبَانِيُّ فِي (صَحِيحِ الْجَامِعِ) بِرَقْم: (١٨٧١)،
واته: مال به خشینی په نهان تووړه یی په روهر دگار ده کوژینیته وه و
لایده با، (واته: خوا زوری پی خوشه).

مه سه له ی چوارده یه م: که د فهرموئ: ﴿وَيُكَفِّرُ عَنْكُمْ مِّنْ

سَيِّئَاتِكُمْ﴾، له دواى نه زرو مال به خشینی به په نهان و به
ناشکرا د فهرموئ: له گونا هه کانتان لیټان د سرپټه وه، نه وه ی
لیوهر ده گیرئ که ئینسان، چ به ناشکرا، چ به په نهان مالی خوئ
ببه خشئ، ده بیټه هوئ نه وه که گونا ح و تاوانه کانی لی بسرپټه وه،
هه ندیکیشیان گوتوویانه: نه وه تایبه ته به مال به خشینی
په نهانه وه، هه ندیکیشیان گوتوویانه: تایبه ته به مال به خشینی
ناشکرا وه، به لام له راستیدا بو هه ردو وکیان ده چټه وه.

مه سه له ی پازده یه م: که د فهرموئ: ﴿لَيْسَ عَلَيْكَ هُدَاهُمْ﴾، له

دواى باسی مال به خشین د فهرموئ: هیدایه ت دانی نه و خه لکه
له سه ر تو نیه، نه مه نه وه لیوهر ده گیرئ، که ئینسانی مسولمان که
مالی خوئ ده به خشئ، نابئ بیبه ستیتنه وه به وه وه که حه تمه ن
ده بی نه و ئینسانه به پیی دلی نه و بیټ، به لکو جاری وایه نه گهر
مال به خشینه که سوننه ت بی، با نه و که سه مسولمانیش نه بی،
هه ر دروسته پیی ببه خشئ، مادام ئاتاج و لیقه و ماوه، به به لکه ی
نه وه، که خواى په روهر دگار د فهرموئ: ﴿لَا يَنْهَكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ

لَمْ يَقْنَلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُمْ مِنْ دِينِكُمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا

إِلَيْهِمْ... ﴿ ۸ ﴾ الممحنة، واته: خوا لیټان قه دهغه ناکات سه بارهت

به و کافرانیه که خوا له مال و حالتان و دهریان نهان، وه له سهر دینتان شهرتان له گه لدا ناکه، که له گه لیاندا چاکه کار بن، وه له گه لیان به خشنده بن و له مالی خوتانیان پی بدن، به لام زور له زانیان ده لیان زهکات و مالی فهرز ته نیا به مسولمانان دهشی و نابی بدری به ئینسانی بی پروا، هر چه نده هندیکیان ده لیان: نه خیر زهکات به ئینسانی کافرو بی پروا و ههر دهشی، جا نه وانیه که ده لیان: زهکات ته نیا ده بی بدری به مسولمانان، نه م فهرمایشته ی پیغه مبه ر ﷺ به به لکه دیننه وه که فهرموویه تی: { (أُمِرْتُ أَنْ أَخْذَ صَدَقَةً مِنْ أَغْنِيائِهِمْ وَأَرُدَّهَا فِي فُقَرَائِهِمْ) (مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ)، البخاري:

(۱۳۹۵)، و مسلم: (۱۹)، و أبو داود والنسائي والترمذي وابن ماجه وأحمد }، واته: فهرمانم پی کراوه، که زهکات له دهوله مه ندهکانی مسولمانان وهر بگرم، وه بیده مه وه به هه ژارهکانیان، نه وانیه که ده لیان دروسته بدری به خه لکی نامسولمانیش، رواله تی ئایه ته که به به لکه دیننه وه، به لام وایده چی نه و رایه ی دیکه راست ربی، چونکه زهکات یه کی که له پینج پایهکانی ئیسلام و ده بی له نیو مسولماناندا جیبه چی بکری، ته نیا بدری به مسولمانان، به لام خه لکی نامسولمان دهگونجی له مالی دیکه غهیری نه وهی که زهکاته و فهرزه، له وه هاوکاری بکری، به لام ئایا بابای گونا هبارو فاسق که نویژ ناکات، یان رۆژوو دهخوات، یان بهناوبانگه به وهی که گونا هیك

دەكات، ئايا زەكاتى پى دەشى يان نا ؟ وە مالى دىكەى پى دەشى يان نا ؟ ئەوھى كە لە ئايەتەكان و فەرمايشتەكان وەردەگىرى، ئەوھى كە پى دەشى، بەلام ئەگەر هات و ئىنسانىكى چاكەكار لەگەل يەككى خراپەكار ھەبوون، ھەردووکیان وەك يەك موحتاج بوون، ديارە لەو ھالەتەدا واباشترە بدرى بە چاكەكارەكە، ھەرنەبى بۆ ئەوھى ئەو كەسەى كە بى دىنە ياخود گوناھبارە، بەخویدا بچیتەو، وە بزانی كە لە خىرو چاكەى مسولمانان بىبەش دەبى، بەھوى گوناھبارى و خراپەكارىيەكەيەو، بەلگەش لەسەر ئەوھى كە مالى زەكات و خىرو چاكە بە ئىنسانى گوناھبارىش دەشى، ئەو فەرموودەيەى پىغەمبەرە ﷺ كە بوخارىيە موسلىم^(١) گىراويا نەتەوھو ئەوھى كورتەى ماناكەيەتى: كابرايەك دەيەوئ خىرو چاكە بكات، يان زەكات بدات، جارېك دەيدا بە ئافرەتتىكى زىناكەر جارېكى دىكە دەيدا بە پياوئىكى دەوئەمەند، جارېكى دىكە دەيدا بە پياوئىكى دز، جا كە دەيدا بە ئافرەتە زىناكەرەكە، خەلك باسى دەكەن و دەلئىن: تەماشە بکەن! خىرو چاكەى خویدا بە ئافرەتتىكى داوئىن پىس ! ئەوئىش وا دەزانئ، كە لە قىسى چوو، دەلئى: ستائىش بۆ خوا، ئەمجارە دەيدەم بە موستەھەقى خوى، بۆ جارى دووھ دەيدا بە دەوئەمەندىك، ديسان خەلك زەمى دەكەن و دەلئى: ستائىش بۆ خوا، ئەمجارە دەيدەم بە كەسى كە پى بشى، جارى سىيەم دەيدا بە دزىك، ديسان خەلكى باسى دەكەن، ئەوئىش دەلئى: خوايە ستائىش بۆ تو، خىرو چاكەكەم چوو دەستى زىناكەرئىك و دەوئەمەندىك و دزىك !! بەلام پى

دەگوتىرى، {واتە لە خەوندە، يان بە ئىلھام} كە ھەرسىك خىرو چاكەكەت بە باشتىن شىو ھەمگىراون، زىناكەرەكە بەلگە بەھوى ئەو مال و سامانەكە پىدراو ھەمگىراون بەلگە بەھوى، دەولەتەكە بەلگە بەھوى ھەمگىراون، لەمەودا چىدىكە چىرووكى و رزىدى نەكاو ئامادەبى مالى خوى بەخشى، ھەمگىراون بەلگە بەھوى پىوستى بە دىنى نەمىنى وازبىنى !.

مەسەلەى شازدەيەم: كە خوا دەفەرموى: ﴿وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ

فَلَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ﴾، ھەر سامانىك بەخشىن بۆ خۆتانە، ئەو ھەمگىراون ھەم دىنا دەگىتەو، ھەم دواوژىش، ئىنسان ھەم لە دىندا لە بەخشىنى خوى بەھرمەند دەبى و پى سەربەرزەو دلى مورتاح دەبى، خەلەك بە چاكە باسى دەكەن، ھەمگىراون لە دواوژىشدا دىتەو رپى و خوا پاداشتى دەداتەو، ھەمگىراون ھەم تەكەش دەگىتەو، ھەم خىزانىش، ھەمگىراون ھەمگىراون دەگىتەو، كۆمەلگەيەك كە خىرومەندىن لەنىو خۆيانداو ھاوكارىيەكەدى بىكەن، بۆ دىناشيان باشەو بۆ دواوژىشيان باشە.

مەسەلەى ھەفدەيەم: كە خوا دەفەرموى: ﴿وَمَا تُنْفِقُوا إِلَّا

أَنْفِقَ وَجْهَ اللَّهِ﴾، ئىو مالى خۆتان خەرج ناكەن مەگەر بۆ دواوگەردنى رپوى خوا، واتە: رەزامەندىيەت، يان پاداشتى خوا، يان دىدارى رپوى خوا، لىرە ئەم تەبىرە ھەوالە، خوا ھەوالە دەدا، دەفەرموى: ئىو مالى خۆتان نەخشىن مەگەر بۆ ئەو كە خوا

لێتان پازى بى و، دەتانه وى پەزماهەندىيى خواى پى وەدەست بىن،
واتە هەواڵە بەلام مەبەست پى فەرمانە، واتە: حالەتى ئاسايى و
سروشتى لاى مسوڵمانان ئەوەيه، كە هەر بەو شىوەيه مالى خويان
دەبەخشن، تەنيا بو ئەوەى خوا لىيان پازى بى، هيج ئامانج و
مەبەستىكى دىكەيان نيه، چونكە هەر كەس هەر ئامانج و
مەبەستىكى دىكەى هەبى، چ بو مال بەخشىن، چ بو هەر
عيبادەت و طاعەتىكى دىكە، ديارە دەبێتە سەپانى پووشى و^(١)
جگە لە پەشيمانى شتىكى دىكەى پى نابرى.

مەسەلەى هەژدەيهەم: كە دەفەرموى: ﴿وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ يُوقَ
إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تَظْلُمُونَ﴾، هەر مال و سامانىك بەخشىن و هەر
خيريك بكەن، بە تەواويى پاداشتان دەدرێتەو و سەتەمتان لىناكرى،
كە بەشيك لە پاداشتەكەتان بفەوتىنرى، پىغەمبەر ﷺ لەوبارەو
فەرموويەتى: { إِنْ الْمُسْلِمَ إِذَا أَنْفَقَ عَلَى أَهْلِهِ نَفَقَةً، وَهُوَ
يَحْتَسِبُهَا، كَانَتْ لَهُ صَدَقَةً } (مَتَّقَ عَلَيْهِ، البخاري برقم: (٥٣٥١)،
ومسلم برقم: (٢٣١٩)، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْبَدْرِيِّ {، واتە: مسوڵمان
ئەگەر مالى خەرچ كرد بو مال و خىزانەكەى خویشى، مادام مەبەستى
پى رازىكردنى خوا بى، ئەوەش بوى بەخىرو چاكە دەچى، چونكە
نایەتەكە دەفەرموى: ﴿وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ يُوقَ إِلَيْكُمْ﴾، هەر

(١) جوتيار كە هيجى دەستگير نەبوو، جگە لە پووش و كا، مانای وايه رەنج بە
خەسار بوو.

نەفەقەيەك بکەن و ھەر مالیک بىبەخشن مادام مەبەستان پى خوا
بى، ئەگەر بۆ مال و مندالى خوشتان بى، ھەر پاداشتتان ھەيە.

مەسەلەى نۆزدەيەم: كە دەفەرموى: ﴿لِّلْفُقَرَاءِ الَّذِينَ أَحْصَرُوا

فِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾، بۆ ئەو ھەزارانەى لە رېتى خوادا ھەپس بوون،
واتە: لەبەر سەرگەرميان بە خزمەتى ئىسلامەو، جا بانگەواز بى،
جەنگ و جىھاد بى، ھەر خزمەتیکى دیکە بى، وەك: بلاوکردنەو
زانست، فەرمان بە چاکە و پىگرتن لە خراپە، گىرنگ ئەو ھەيە سەرگەرمى
كارىك بن كە نيەتى خويان لى ھىناو، ھەموو ئەوانە باشترين
كەسانىك كە ھاوکارى بکرىن، وە مسولمانان لە مال و سامانى خوڤيان
بەشيان بدەن، چونكە لەبەر خزمەتکردنى ئىسلام و مسولمانان و
سەرقالبوونيان بە كارى ئىسلاميەو، دەرڤەتى كارو كەسابەت و
ھاتن و چوونيان نيە.

مەسەلەى بيستەم و گۆتايى: كە دەفەرموى: ﴿الَّذِينَ يُنْفِقُونَ

أَمْوَالَهُم بِالْإِثْلِ وَالْأَثَرِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً﴾، وەك پىشتەر باسما
کرد خوا ﷻ كاتى: شەو و رۆژو پەنھان و ئاشكرای داناو بۆ
كەسانىك كە مال دەبەخشن، واتە: جارى وايە و اباشە بە شەو
بەخشىو، جارى وايە بە رۆژ، وە جارى وايە بە ئاشكراو، جارى
وايە بە پەنھانىي، وە ديارىکردنى شەو يان رۆژ، پەنھان يان
ئاشكرا، ئەو ھىكمەتەيە كە مسولمان دەبى بەكارىبھيئى لە مال
بەخشىنى خوڤيدا.

چەند بىنەمايەكى گىرنگى مال و سامان بەخشىن لە رېتى خوادا ﴿ ٩٣ ﴾

لېرەشدا دەگەينە كۆتايى ئەم دەرسەمان، خوايە بە كەرەم و
بەزەيى رەھاو بىسنوورى خۆت، بە بەخشى خۆت لە غەيرى
خۆتو، بە رزقى حەلالت لە ھى حەرەم بىنئىزمان بکەى، ئامىن.

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ.

ameer.maktab@yahoo.com



/AliBapir



/AliBapir



/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

www.alibapir.net

بەرھەمەگانی دانەر

- ١- پوختەيەك دەر بارەى ئىسلام. چاپى ٢٠٠٦. / ٢
- ٢- دەبەرېك راچوونى ئىسلام و رېچكان. چاپى ٢٠٠٦ / ٣
- ٣- يادى خوا، گىرنگى يادى خوا لە ژيانى مروّف دا. چاپى ١٩٨٧ / ١
- ٤- كۆمەللى خوا. چاپى ١٩٨٨ / ١
- ٥- پېشمەرگەى ئىسلام، يان مسوّلمانى موحاھىد كىيە و چۆنە؟ چاپى ٢٠٠١ / ٣
- ٦- دەردو دەرمانى بزووتنەوہى ئىسلامى. چاپى ١٩٨٩ / ١
- ٧- رېبازى پېغمبەر ﷺ كامەيە؟! چاپى ١٩٨٩ / ١
- تېببىنى: دواتر خرايە نيو كتيبى (مسوّلمانى كامل: بەشى يەكەم: بىروپرواى مسوّلمان) وە دواتر ئەمىش خرايە نيو كتيبى (ئيمان و عەقىدەى ئىسلامىي) يەوہ .
- ٨- رېگى صالّح بوون و بەرمە خوا چوون. چاپى ٢٠٠٥ / ٣
- تېببىنى: وەرگىر دراوہ بو عەرەبى و لەژىر چاپە .
- ٩- كوردستان بو ويران بوو و چۆن ناوہدان دەبىتەوہ؟! چاپى ١٩٨٩ / ١
- ١٠- حوكمى گەرانهوہ ژىر نىرى طاغووت. چاپى ٢٠٠٥ / ٢
- ١١- سۆزى نەتەوايەتى و بىرى ناسيؤنالىزم لە تەرازووى ئىسلامدا. چاپى ٢٠٠٥ / ٣
- ١٢- مسوّلمانى كامل/بەشى يەكەم: بىروپرواى مسوّلمان. چاپى ١٩٩٧ / ١
- تېببىنى: ((دواتر خرايە نيو كتيبى (ئيمان و عەقىدەى ئىسلامىي) يەوہ)).
- ١٣- چارەسەرى كېشەى كورد لە نيوان ئيمان و پەرلەمان دا. چاپى ١٩٩٢ / ١
- ١٤- بزووتنەوہى ئىسلامىي لە دوورپانى مان و نەمان دا. چاپى ١٩٩٣ / ١
- ١٥- بزووتنەوہى ئىسلامىي و ئايندەيەكى گەش و پروون. چاپى ١٩٩٥ / ١
- ١٦- پروژەى بەرنامەى فيكرىي كارى ئىسلامىي. چاپى ١٩٩٦ / ١

- ١٧- چەند رېپروونىيەك بۇ ئىسلامىيەكانى كوردستان. چاپى ١ / ١٩٩٦
- ١٨- ئىسلام و كېشە ھەنووكەيەكان. چاپى ١ / ١٩٩٥
- ١٩- با وريا بىن! دارووخانى رەوشت كۆمەلگەمان بەرەو ھەلدىر دەبات. چاپى ٢ / ٢٠٠٦
- ٢٠- خواپەرستى ئىسلامىيە: بەشى يەكەم / خواپەرستى بەگشتى، پاك و خاويىنى .
- ٢١- خواپەرستى ئىسلامىيە: بەشى دووھەم / نوژ بەرپاگردن .
- ٢٢- خواپەرستى ئىسلامىيە: بەشى سېيەم / مال بەخشىن و زەكات.
- ٢٣- خواپەرستى ئىسلامىيە: بەشى چوارەم / رۆژووگرتن، ھەج و عومرە، زىكرى خوا.
- ٢٤- گەرانەو ھە بۇ لاى خوا ﷺ . چاپى ٥ / ٢٠١٠
- ٢٥- زانايانى ئىسلام كېن و چۆن؟! چاپى ٣ / ٢٠١١
- تېببىنى : بۇ زمانى ھەرەبىش وەرگىرپراوھ.
- ٢٦- بىنچىنە گىرنگەكانى ھەلەس و كەوتى شەرىعيانەو ژىرانە لەگەل و ردە بابەتە خىلافىيەكاندا، چاپى ١ / ١٩٩٩ .
- تېببىنى: ئەم نامىلكەيە باسكى بەرگى يەكەمى كىتبى: (خواپەرستى ئىسلامىيە) يە، بۇ زمانى ھەرەبىش وەرگىرپراوھ و چاپىش كراوھ.
- ٢٧- مەزگەوتەكانى كوردستان لەنىوان ئاوەدانكردنەو و ويران كردن دا. چاپى ١ / ٢٠٠٠
- ٢٨- تاقىكردنەو ھى خوا بۇ بەندەكانى چىيەو چۆنە؟ چاپى ٢ / ٢٠١١
- ٢٩- بىنەما شەرىعيەكان و ھىلە گشتىەكانى كۆمەللى ئىسلامىيە . چاپى ٣ / ٢٠١١
- تېببىنى: (ئەم نامىلكەيە وەرگىرپراوھتە سەر زمانى ھەرەبى).
- ٣٠- كۆمەللى ئىسلامىيە: ئامانچ و ھەلۆستەكانى. چاپى ١ / ٢٠٠١
- ٣١- پاساو بەلگە شەرىعيەكانى بىناتنانى كۆمەللى ئىسلامىيە، ئالغەكانى: ٢ و ٤ و ٣ . چاپى ١ / ٢٠٠١

٣٢- ئافرىتى مەسۇلمانى كورد مافە شەرىئەت كەنى و ئەركە گىرنگە كەنى. چاپى ٢٠٠٠/١.

٣٣- ئافرىتى و خىزان لە ساپە شەرىئەت دا . چاپى ٢ / ٢٠٠٥

٣٤- چەند مەسەلەيەكى باوى سەردەم . چاپى ٥ / ٢٠٠٥

تېببىنى: وەرگىرپراوتە سەر زمانى عەرەبى.

٣٥- چەند رېپروونىيەك بۆ خوشك و برايانمان لە ھەندەران. چاپى ١ / ٢٠٠٢

٣٦- سەنوورە قەدەغەكان مەشكىن! (چاوپىكەوتنى دكتور حسين محمد عزيز).

چاپى ٢ / ٢٠٠٣

٣٧- چۆن ھەئس و كەوت لەگەڵ خەلكى دا بكەين؟! چاپى ١ / ٢٠٠٢

تېببىنى: وەرگىرپراوتە سەر زمانى عەرەبى.

٣٨- شەھىد كىيە و چ پلە و پاىيەيەكى ھەيە؟! چاپى ١ / ٢٠٠٢

٣٩- جىھاد لە رىئى خوادا و چەند سەرنج و ئاگادارىيەك. چاپى ١ / ٢٠٠٢

٤٠- بۆنەوھى لە سەر جىھاد كىرەنمان قەرزدار نەبىنەوھ! چاپى ١ / ٢٠٠٢

٤١- جىھاد لە رىئى خوادا چىيە و بۆچى دەكرى و چۆن دەكرى؟! چاپى ١ / ٢٠٠٢

٤٢- ئەشكەنجە و زىندان (چاوپىكەوتنى ھاوژىن عومەر) چاپى ٣ / ٢٠٠٩ .

تېببىنى: وەرگىرپراوتە سەر زمانى عەرەبى، ھەروھە دوو تەرجەمەى فارسىشى

كراوھ و چاپ و بلا و كراوھتەوھ، ھەروھە بۆ زمانى ئىنگلىزىش وەرگىرپراوھ و

چاوەرپى چاپە.

٤٣- كار و پرۆژەى ئىسلامىمان (وتارى كۆنگرەى يەكەمى كۆمەلئى ئىسلامى)

چاپى ٢ / ٢٠٠٦ .

٤٤- ئىسلام و مەسۇلمانەتى و كارى ئىسلامى لەبەر رۆشنايى قورئان و سوننەتدا.

چاپى ١ / ٢٠٠٦ .

٤٥- ئىمان و عەقىدەى ئىسلامى. بەرگى ١، ئىمان و عەقىدەى ئىسلامى چىيە و

چۆنە؟! ١ تا ١٢ . چاپى ١ / ٢٠٠٦

- ٤٦- ئيمان و عەقىدەى ئىسلامىي. بەرگى / ٢، خوا بە يەگىرتن (التوحيد) لە بەدپەينەرايەتتى و پەرورەدگاريتتى دا. ١٣ تا ٢٦. چاپى ١ / ٢٠٠٦
- ٤٧- ئيمان و عەقىدەى ئىسلامىي. بەرگى / ٣، خوا بە يەگىرتن لە ناو و سيفەت و لە پەرستراوئيتتى دا، ٢٧ تا ٣٦. چاپى ١ / ٢٠٠٧
- ٤٨- ئيمان و عەقىدەى ئىسلامىي. بەرگى / ٤، ئيمان بە فرىشتەكانى خوا (عزوجل)، كەتەبەكانى خوا (عزوجل)، پەيغەمبەرانى خوا (عليهم الصلاة والسلام). ٣٧ تا ٤٠. چاپى ١ / ٢٠٠٧
- ٤٩- ئيمان و عەقىدەى ئىسلامىي. بەرگى / ٥، ئيمان بە رۆژى دوايى قەزا و قەدەر ٤١ تا ٤٥. چاپى ١ / ٢٠٠٨
- ٥٠- ئيمان و عەقىدەى ئىسلامىي. بەرگى / ٦، تايپەتمەندىي و ديدو بۆچوونەكانى پەيپەوانى رەبازى راست. ٤٦ تا ٥٠. چاپى ١ / ٢٠٠٨
- ٥١- تەوژمى ئىسلامىي و عەلمانىي و خالە ھاوبەش و جياوازەكانيان. چاپى ٢٠٠٧/١، چاپى ٢ / ٢٠١١.
- تەيپىنى: زۆربەى بە (٢٤) ئالەقە لە ھەفتەنامەى (ھاوولائى) و ئەوھى دىكەش بە (٩) ئالەقە لە ھەفتەنامەى (ئاوئە) دا بۆلاوكرائەتەوھ.
- ٥٢- گەنجەكانمان لە نۆوان رەسەنايەتتى و لاسايى كردنەوھدا.
- ٥٣- بە دوورخستەوھى ئافرەت لە ئىسلام چ زيانكە دەكەين ؟
- ٥٤- سىياسەتى ئىسلامىي و چەند رۆونكرنەوھىك.
- ٥٥- چۆنەتتى بوونە پەيشەنگو بنىاتنانى بنكەى جەماوهرىي.
- ٥٦- چەند بىنەمايەكى گىرنگى وتاربيژىي.
- ٥٧- قوتابيانى زانىارى شەرعىي چەند سەرنج و رەنمايى يەك.
- ٥٨- خوو رەوشتى بەرزو پەسند سەنگى مەحەكى مەسولمانەتتى يە.
- ٥٩- بانگەواز بۆ لاى خوا .
- ٦٠- قوتابيان لەم ھەل و مەرجەدا پەيوستە چۆن بن و چى بکەن !؟

٦١- ضيف و قضية (مقابلة مع قناة العربية). كه دوايى له شيۆهى ناميلكه دا چاپ كراوه.

٦٢- حوار خاص (مقابلة مع قناة العالم). كه دوايى له شيۆهى ناميلكه دا چاپ كراوه.

٦٣- خواناسيى، ئايين، ئيمان. چاپى ٢ / ٢٠٠٩.

٦٤- واقيعى هەريۆمى كوردستان... ديدىكى ئيسلاميانە. چاپى ١ / ٢٠٠٨.

٦٥- چەند بابەتيكى هونەريى لەبەر رۆشنايى قورئان و سوننەت دا. چاپى ١ / ٢٠٠٨.

٦٦- چۆن باشتر لە كتيبي بەرپىزى خوا بەهرەمەند دەبين؟! چاپى ١ / ٢٠٠٨، چاپى ٣ / ٢٠١٠.

٦٧- سروشت و پايەكانى خيژان و مەسەلەى چەندژنەى لە تەرازووى شەرعو عەقل دا.

تەيبينى: ئەم ناميلكه به (١٤) ئالقه له رۆژنامەى (رۆژنامە) دا بلاو كراوه تەوه.

٦٨- پوختهى ژياننامەى پيغمبەرى خوا ﷺ، چاپى ١ / ٢٠١٠، چاپى ٢ / ٢٠١١. چاپى ٣ / ٢٠١٢.

٦٩- چەند بابەتيكى سياسى هاوچەرخ لەبەر رۆشنايى عەقل و ودحى دا.

٧٠- كارى ئيسلامىي و رەواندەنەوى چەند تەمومژيک.

٧١- حوکمی له ئيسلام هەلگەرانەوهو هەلسەنگانديک.

٧٢- مەلای گەورە کۆيەو تەفسیرەکەى و چەند سەرنجیەک.

٧٣- هەلسەنگانديک لەبارەى: هەبوون و نەبوونی نەسخ لە قورئان دا.

٧٤- ئەركى سەرشانمان بەرانبەر بە قورئان .

٧٥- روونکردنەوى بىنەما شەرعىيەكان و هيلە گشتييهكانى كۆمەلای ئيسلامىي.

۷۶- طریق الصلاح والسیر الى الله تعالى.

۷۷- الإسلام كما يتجلى في كتاب الله تبارك وتعالى، المجلد الأول.

۷۸- تفسیری قورئانی بهرزو به پیژ / بهرگی به کهم - سوورہتی (الفاتحة) و (البقرة).

۷۹- تفسیری قورئانی بهرزو به پیژ / بهرگی دووہم، سوورہتی (آل عمران).

۸۰- تفسیری قورئانی بهرزو به پیژ / بهرگی سییہم، سوورہتی (النساء).

۸۱- چند بنه ماہ کی گرنگی مال و سامان به خشین له رتی خوادا

ئەو بەرھەمانە ی لەژێر چاپن

- ۱- ئیسلام و دەولەتداری و حوکمرانی / بهرگی به کهم.
- ۲- تفسیری قورئانی بهرزو به پیژ / بهرگی چوارەم، سوورہتی (المائدة).
- ۲- تفسیری قورئانی بهرزو به پیژ / بهرگی پینجەم، سوورہتی (الأنعام).
- ۴- الإسلام كما يتجلى في كتاب الله تبارك وتعالى، المجلد (۱ - ۸).

ئەو بەرھەمانە ی چاوەڕێ ی چاپن

- ۱- خوو و رەوشتی ئیسلامی.
- ۲- گرنگی و پێویستی پابەندی به قورئان و سوننەتەو.
- ۳- ئیسلام و دەولەتداری و حوکمرانی / بهرگی (۲، ۳، ۴).
- ۴- روونکردنەو ی عەقیدە ی طە حاوی.
- ۵- خاتوو عائیشە دایکی برواداران.

نيوەرۆك

بابەت	لاپەرە
پېشكەش بى .	۵
پېشەكى .	۶
دەرسى پە نجاو چوارەمىن	۹
ماناى وشە بە وشەى ئايەتەكان .	۱۰
شىكردنەوہى ھەندىك لە وشەكان .	۱۲
ماناى گشتى ئايەتەكان .	۱۷
چەند مەسەلەيەكى گىرنگ .	۲۷
دەرسى پە نجاو پېنجەمىن	۴۶
ماناى وشە بە وشەى ئايەتەكان .	۴۸
ھۆى ھاتنەخوارەوہى ئايەتەكان .	۴۹
شىكردنەوہى ھەندىك لە وشەكان .	۵۷
ماناى گشتى ئايەتەكان .	۶۲
چەند مەسەلەيەكى گىرنگ	۷۰
بەرھەمەكانى دانەر	۹۴
نيوەرۆك .	۱۰۰

ameer.maktab@yahoo.com



/AliBapir



/AliBapir



/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

له بهر روښنایي چه ند ټایه ټیګی به پیږزی کټیځی خوی به رزو
مه زن و چند فرمايش ټیګی پیغه مېرې ره وشت به رزدا صلی الله علیه
وسلم باسی چند بنه ماو ټاکاریګی ګرنگ و به رزو په سندی مال و
سامان به خشین له ریځی خوادا کراوه، ټاکوئه و مال و سامانه ی
له پیڼاوی خوادا ده به خشری باشتړین که لږین ګری و هم
بی به خشر اویش چاکترین به هره ی لیوه رګری.

هه لېته کاریکش بو خوا عز وجل بګری، ده بی خوا هه که ی
به رزترین و چاکترین شیوازو چوڼیه تی تیدا له بهر چاو بګری،
چونکه خوی به رزو مه زن باشتړین شت و په سندرین شیواز نه بی
شایسته ی لیه!

ameer.maktab@yahoo.com



/AliBapir



/AliBapir



/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

www.alibapir.net